

CRNA GORA

VLADA CRNE GORE

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

IZVJEŠTAJ
O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA
I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U
2014. GODINI

Podgorica, mart 2015. godine

REZIME

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2015. godinu (prvi kvartal) predviđena je izrada **Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2014. godinu** i podnošenje istog Skupštini Crne Gore na usvajanje.

Shodno članu 24 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list C”, br. 5/12, 25/12 i 61/12) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno - istorijsko nasljeđe kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Ustav u dijelu drugom, u članovima 79 i 80 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, a zabranjuje asimilaciju pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije.

Zakon o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 2/11) na bliži način uređuje set manjinskih prava i mehanizme zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštitu od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu.

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 16 stav 1 tačka 2 Ustava Crne Gore kojim je propisano da se zakonom, u skladu sa Ustavom, uređuje način ostvarivanja posebnih manjinskih prava.

Zakon o manjinskim pravima i slobodama donešen je 2006. godine, sa ciljem da uredi oblast posebnih - manjinskih prava i sloboda. U međuvremenu, bitne okolnosti vezane za društvene promjene i promjenu državno-pravnog statusa Crne Gore uslovile su donošenje novog ustavnog akta i taksativno određenje posebnih prava i sloboda manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika (čl. 79 i 80 Ustava Crne Gore).

Prije stupanja na snagu Ustava Crne Gore, odlukom Ustavnog suda Crne Gore U.br.53/06 od 11. jula, 2006. godine stavljene su van snage odredbe čl. 23 i 24 ovog Zakona, sa obrazloženjem da se tim odredbama narušava princip jednakosti u ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, te princip jednakosti u ostvarivanju biračkog prava, kao jednog od temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Posljednjim izmjenama izbornog zakonodavstva ova oblast je uređena posebnim zakonom, kao što su i neke druge oblasti uređene posebnim zakonima.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2014. godinu, II Dio - Ostale obeveze (Normativni dio), utvrđeno je da Ministarstvo za ljudska i manjinska pripremi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama za IV kvartal 2014. godine. Donošenje ovog zakona odloženo je za I kvartal 2015. godine, nakon dobijanja komentara na isti od nadležnih stručnih tijela Evropske komisije.

Nacrtom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama postavljaju se osnovni pravci reforme Fonda za manjine koji su fokusirani na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda i razdvajanje upravljačke od poslovodne funkcije u samom Fondu.

Iz takvog opredjeljenja proizašlo je nekoliko alternativnih rješenja u ovom Nacrtu Zakona, sa ciljem da se i kroz javnu raspravu dođe do odgovarajućeg i prihvatljivog modela, koji bi bio u funkciji ostvarivanja manjinskih prava i sloboda, a istovremeno zaštitio sve učesnike u postupku prijave projekata i selekcije za njihovo finansiranje sa aspekta objektivnosti i sprečavanja konflikta interesa.

Projekte prispjele na konkurs za raspodjelu sredstava ocjenjuje posebna komisija koju imenuje Skupština Crne Gore.

Za člana ne može biti imenovan predstavnik nevladinih organizacija i drugog pravnog lica ili fizičko lice koje posredno ili neposredno učestvuje na konkursu za raspodjelu sredstava Fonda.

Ovim predlogom obezbjedjena je i dvostepenost u donošenju odluka pa tako Upravni odbor odlučuje u drugom stepenu o žalbama na odluke o finansiranju projekata.

Fond se finansira iz budžeta Crne Gore i iz drugih izvora u skladu sa zakonom. Budžetom Crne Gore i dalje će se Fond opredijeliti najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava umanjenih za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Članom 3 nacrtu Zakona ustanovljen je novi član „član 8a“ kojim je propisano da Vlada Crne Gore može osnivati posebne institucije u svrhu realizacije i distribucije kulturnih programa, organizacije naučnih i stručnih skupova, podrške istraživačkim projektima, razvoju saradnje sa drugim institucijama u zemlji i inostranstvu i ostvarivanju drugih ciljeva od javnog interesa u oblasti kulture manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, dok će se organizovanje, oblik djelovanja, upravljačka struktura, organi ovih institucija i ostala pitanja od značaja za njihovo djelovanje urediti aktom o osnivanju u skladu sa ovim zakonom i na ovaj način je stvoren pravni osnov za formiranje Centra za zaštitu i očuvanje kulture manjina.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika između ostalog je na bliži način definisana ustavna garancija manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama „na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije“ (član 79, stav 1, tačka 9 Ustava Crne Gore). Princip afirmativne akcije definisan izbornim zakonodavstvom. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika, koji je donijela Skupština Crne Gore, dana 21. marta 2014. godine, članom 94 predviđeno je da u raspodjeli mandata učestvuju izborne liste koje su dobile najmanje 3% ukupnog važećih glasova u izbornoj jedinici. Izuzetno od stava 1 ovog člana: 1) izborne liste za izbor poslanika pripadnika određenog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice, naznačenog u izbornoj prijavi ili nazivu izborne liste, u slučaju da nijedna od

njih ne ispuni uslov iz stava 1 ovog člana, a pojedinačno dobijaju 0.7 % važećih glasova, stiču pravo na učešće u raspodjeli mandata kao jedna-zbirna izborna lista sa ukupno dobijenim brojem važećih glasova, stim što će za obračun mandata priznavati zbrajanje koje obezbeđuje osvajanje do tri mandata: 2) u slučaju da ni jedna od izbornih lista za izbor poslanika pripadnika hrvatskog naroda u Crnoj Gori neispuni uslove iz stava 1 ovog člana i tačke 1 ovog stava, najuspješnija od njih, sa najmanje 0,35% važećih glasova stiče pravo na jedan poslanički mandat: 3) izborne liste za izbor odbornika pripadnika određenog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, naznačenog u izornoj prijavi ili nazivu izborne liste, u slučaju da ni jedna od njih ne ispuni uslov iz stava 1 ovog člana, stiču pravo na učešće u raspodjeli mandata pojedinačno, sa dobijenim brojem važećih glasova. Pravo iz stava 2 tačka 1 ovog člana koriste izborne liste pripadnika određenog - istog manjinskog naroda, odnosno određene - iste manjinske nacionalne zajednice, sa učešćem do 15% od ukupnog stanovništva u izornoj jedinici, prema podacima sa posljednjeg popisa stanovništva.

Pravo iz stava 2 tačka 3, ovog člana koriste izborne liste pripadnika određenog - istog manjinskog naroda, odnosno određene - iste manjinske nacionalne zajednice, sa učešćem do 15% od ukupnog stanovništva na državnom nivou i sa učešćem od 1.5% do 15% od ukupnog stanovništva na teritoriji opštine, Glavnog Grada, odnosno Prijestonice, prema podacima sa posljednjeg popisa stanovništva.

Učešće izborne liste pripadnika određenog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice u predizornoj koaliciji sa izbornim listama pripadnika drugog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice ili izbornim listama političkih stranaka ili grupa građana koje ne koriste pravo iz stava 2 ovog člana ne isključuje drugim podnosiocima izbornih lista tog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice pravo iz stava 2 ovog člana.

Radi boljeg unapređenja manjinskih prava neophodna je saradnja sa Savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2014. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori, a sve u cilju postizanja što boljih rezultata u integrisanju manjinskih naroda u crnogorsko društvo i u cilju realizacije prava manjinskih naroda Ustavom zagarantovanih prava tokom 2014. godine.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica potpisalo je memorandum sa Univerzitetom Crne Gore, Upravom za kadrove i Unijom poslodavaca Crne Gore.

Potpisnice su saglasne da u okviru utvrđenih nadležnosti uspostave odgovarajuće mehanizme za saradnju u osvarivanju prava pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Romski obrazovni fond i Zavod za školstvo potpisali su Memorandum o zajedničkoj saradnji vezano za stipendiranje srednjoškolaca i studenata romske i egipćanske populacije. Potpisani memorandum o saradnji predstavljaju nastavak uspješne saradnje kada je u pitanju zaštita i unapređenje položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, a ujedno i afirmacija Ustava Crne Gore i zakonskih odredbi kojima se regulišu ove oblasti.

U okviru nastavka višegodisnje saradnje i tokom 2014. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo prosvjete Vlade Crne Gore i Ministarstvo za obrazovanje i sport Vlade Republike Albanije obezbijedili su kvote za upis kandidata iz

Crne Gore koji su izrazili želju da se upišu na studije na Univerzitetima u Albaniji. Školske 2014-2015. godine na državnim Univerzitetima je bilo određeno 208. kvota za upis na Državnim univerzitetima u Republici Albaniji za kandidate iz Crne Gore.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Upravom za kadrove tokom 2014. godine uradilo je istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave.

Nacionalna struktura zaposlenih (brojčano i procentualno) obuhvatila je 51. državni organ i organ državne uprave (MUP i Uprava policije su poslali objedinjene podatke). Od ukupnog broja od 6,808 upitnika, u nacionalnom smislu, zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci 5.590 (82,11%), Srbi 497 (7,30%), Albanci 90 (1,32%), Bošnjaci 333 (4,89%), Muslimani 149 (2,19%), Romi 2 (0,03%), Hrvati 27 (0,40%), ostali 24 (0,35%) a nije se izjasnilo 96 (1,41%).

Nacionalna struktura zaposlenih (brojčano i procentualno) u državnim organima i organima državne uprave na osnovu informacije iz 2011.godine - od ukupnog broja upitnika (8.797), u nacionalnom smislu, zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci 7.254 (82,41%), Srbi 626 (7,12%), Albanci 136 (1,55%), Bošnjaci 350 (3,98%), Muslimani 230 (2,61%), Romi 1 (0,01%), Hrvati 42 (0,48%), ostali 26 (0,30%).

Prema podacima Zavoda za statistiku (MONSTAT) u Crnoj Gori na osnovu popisa stanovništva obavljenog 2011. godini je popisano 620.029 državljana i to: Crnogoraca 278.865 (44,91%), Srba 178.210 (28,73%), Albanaca 30.439 (4,91%), Bošnjaka 53.605 (8,65%), Muslimana 20.537 (3,31%) Roma 6.251 (1,01%) i Hrvati 6021 (0,97%).

Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava dopisom je svim organima obuhvaćenim istraživanjem ukazano na neispunjavanje pomenutih Ustavnih i zakonskih normi u dijelu srazmjerne zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, te Vaše zakonske obaveze da, kao starješina organa, vodite računa o ostvarivanju ovog prava.

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, član 36, i Odlukom o osnivanju Fonda za manjine ("Sl.list Crne Gore" br. 13/08 od 26. 02. 2008. godine; 64/11 od 29.12.2011.god.), Skupština Crne Gore, radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, osnovala je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Sredstva Fonda obezbjeđuju se iz Budžeta Crne Gore i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom. Za ovu namjenu iz Budžeta Crne Gore opredjeljuje se najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je u 2014. godini dva puta raspisivao konkurs za raspodjelu sredstava projektima/programima.

U prvoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 297 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 2.178.943,06€. Zbog neispunjavanja formalno- pravnih uslova eliminisan je 73 projekata. Od 224 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 102 projekata, sa ukupnim zahtjevom za finansijsku podršku, u iznosu od 497.950,00 €.U drugoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 178 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.040.873,88€. Zbog neispunjavanja formalno-pravnih uslova eliminisano je 71 projekat. Od 107 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 53 projekata, sa ukupnim zahtjevom za

finansijsku podršku u iznosu od 245.280,00€. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je tokom 2014.godine raspodijelio ukupno 743.230,00€ za projekte koji se bave očuvanjem i razvojem nacionalne i etničke posebnosti, unaprijeđenja kulturnog identiteta i baštine, razvoja jezičkog identiteta i unaprijeđenje vjerskog identiteta manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao i zaštitom i unaprjeđivanjem manjinskih prava.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je ustanova koju je osnovala Vlada Crne Gore (sl. list RCG br. 38/1, 27/07 od 17.05.2009.godine) sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore. Pomenute ciljeve Centar ostvaruje, razvojno-istraživačkom djelatnošću proučavajući kulturu manjinskih naroda, njenu osobenost, vrijednost i značaj, zatim, stvarajući dokumentacionu bazu iz svih oblasti života, kulture i umjetnosti vezane za manjine Crne Gore. Promovisanje, afirmacija, podsticanje, čuvanje i razvoj kulture manjina Centar realizuje organizovanjem raznih manifestacija, sadržaja, projekata, okruglih stolova, radionica, prezentacija i sl. Sve svoje programske aktivnosti Centar je podijelio u kratkoročne i dugoročne. Kratkoročno: identifikacija, afirmacija, integracija i očuvanje kulture manjina, a dugoročno ova institucija treba da postane mjesto potpune sinteze svih kultura manjina, kako onih vezanih za tradiciju tako i onih savremenih kulturnih vrijednosti.

Edukacija i promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse, kao sastavni dio Plana implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva su kontinuirane aktivnosti Ministarstva, te je nakon realizacije Plana edukacije i Plana promocije u 2011., 2012., i 2013. godini, realizovan i Plan za 2014. godinu i to kroz osposobljavanje što većeg broja onih koji su posredno i/ili neposredno uključeni u sprovođenje antidiskriminacionog zakonodavstva.

Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja, u 2014. godini, za temu je imala podizanje nivoa svijesti opšte populacije prema diskriminaciji, stvaranje tolerantnog okruženja i senzibilisanja javnosti posebno prema osobama sa invaliditetom, LGBT populaciji, manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama, zatim, diskriminaciji po osnovu rodnog identiteta i drugim najčešće diskriminisanim društvenim grupama. U toku 2014. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava realizovalo je brojne aktivnosti, koje se tiču suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama iz svih društvenih grupa sa akcentom na žene pripadnice manjinskih nacionalnih zajednica, suzbijanja dječjih i prisilnih brakova kod romske i egipćanske populacije, kao i povećanja učešća žena u javnom i političkom životu.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana žena sa sela, 15. oktobra, MLJMP je finansijski podržalo otvaranje kancelarije NVO "Kranjanija" – organizacija čije su članice žene iz Ostrosa. Svečanosti su prisustvovali ministar za ljudska i manjinska prava, predsjednik Skupštine opštine Bar, šefica sektora za demokratizaciju u Misiji OSCE u Crnoj Gori, predstavnik Američke ambasade i predsjednica NVO „Kranjanija“.

Ministarstvo je u saradnji sa NVO "Centar za ženska prava" i Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori 2014. realizovalo kampanju „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama. Štampana je brošura na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku sa adresarom institucija kojima se žrtve mogu obratiti u slučaju nasilja.

Prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u pogledu obrazovanja uređena su Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju i drugim zakonima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja. U skladu s preporukama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, predmetni programi za potrebe obrazovanja sadrže teme iz oblasti istorije, umjetnosti, književnosti, tradicije i kulture manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice. Obrazovni program u ustanovama i školama s nastavom na službenom jeziku sadrži teme iz maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji pospješuju međusobnu toleranciju i suživot. Pored sadržaja uključenih u redovne predmetne programe, na raspolaganju je mogućnost da kroz 20% otvorenog sadržaja prepoznaju specifičnosti u smislu nacionalne kulture, istorije, umjetnosti.

Ministarstvo kulture je u skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, Nacionalnim programom razvoja kulture 2011-2015. godine i Programom rada Vlade Crne Gore za 2014. godinu donijelo Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2014. godinu, kojim se kroz ravnomjeran regionalni razvoj pospješuje ravnopravno očuvanje svih kulturnih identiteta manjinskih zajednica u Crnoj Gori. Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2014. godini, kroz realizaciju 74 projekta (arheološka i konzervatorska istraživanja 13, integralna zaštita, valorizacija i revalorizacija 4 projekta, konzervatorski projekti i sprovođenje konzervatorskih mjera 22 projekta, edukacija i doedukacija stručnog kadra 6 projekata, popularizacija i prezentacija kulturne baštine 17 projekata, otkup muzejskih predmeta, knjiga, filmske građe za popunjavanje kinotečkog fonda i muzejskih i bibliotečkih zbirki 5 projekata, tehničko-tehnološko osavremenjivanje 7 projekata), obezbijeduje uslove za sveobuhvatno tretiranje kulturnih dobara na teritoriji cijele države. Kao posebno značajni, ističu se sljedeći projekti, koji svjedoče o raznolikosti kulturnih izraza manjinskih naroda Crne Gore: "Pisani tragovi islamskog orijenta u muzejskim i arhivskim fondovima Crne Gore" čiji je realizator Istorijski institut Crne Gore "Otkup muzejskih predmeta na teritoriji Opštine Rožaje", čiji je realizator JU "Ganića Kula" Rožaje "Sprovođenje konzervatorskih mjera na Etnografskoj zbirci (tekstil)", čiji je realizator JU "Muzeji, galerija i biblioteka" Budva "Otkup muzejskih predmeta", čiji je realizator Narodni muzej Crne Gore, a u okviru kojeg su, između ostalog, otkupljeni predmeti za potrebe popunjavanja Etnografske zbirke Narodnog muzeja.

Programom je obezbijedeno očuvanje svih kulturnih identiteta manjinskih zajednica u Crnoj Gori, te se kroz projekte čiji su realizatori nacionalne i opštinske ustanove kulture, štite s i čuvaju kulturna dobra koja odražavaju multikulturalnost, multikonfesionalnost i multietničnost Crne G Javnim konkursom realizovanim u 2014. godini, obezbijedena je podrška za produkciju ukupno 139 projekata iz svih oblasti kulture i umjetnosti (likovna umjetnost, muzičko-scenska djelatnost, književnost i književno prevođenje, manifestacije i festivali, pozorišna i filmska produkcija) u ukupnom iznosu od 670.720 eura. Među odobrenim projektima nije evidentiran veliki broj prijava koji bi mogli biti tretirani kao projekti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Sa tim statusom, uz poštovanje kriterijuma kvaliteta umjetničke produkcije odobreno je za sufinansiranje 8 autorskih projekata pripadnika manjinskih naroda (samostalne izložbe Vahinde Nimanbegu iz Ulcinja, Mirsada Koljenovića iz Podgorice, Ismeta Hadžića iz Rožaja, Aldemara Ibrahimovića iz Rožaja,

štampanje knjige poezije Refika Ličine, Marka Lucgjonaja i Nikolle Berishaja iz Podgorice, kao i projekat iz oblasti kreativnih industrija Elise Nurković iz Rožaja). Pored toga, podržane su i programske aktivnosti centara za kulturu Ulcinj, Berane, Bijelo Polje, Mojkovac, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik, Tivat, Žabljak, kojima se promovišu i predstavljaju multikulturalne vrijednosti Crne Gore.

Ministarstvo kulture nastavlja sa implementacijom medijske regulative kroz različite mjere za ostvarivanje i unapređenje prava na informisanje pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica na svom jeziku. U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom jeziku, a zastupljeni su srpski, hrvatski, romski i bosanski jezik. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za manjine, izuzev nedjeljnika „Koha Javore“ (finansiran u okviru NIP „Pobjeda“) i časopisa „Alav“ (finansiran od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina).

Televizija i radio Crne Gore shodno zakonskim obavezama u svoje programe emituju emisije posvećene afirmaciji manjinskih prava u Crnoj Gori. S ovim ciljem tokom 2014. godine Javni servis RTV Crne Gore je emitovalo emisije i programe koji su doprinijeli afirmaciji manjinskih prava u Crnoj Gori.

Jedan od ekonomskih imperativa Crne Gore je ujednačen regionalni razvoj. S obzirom na činjenicu da je veliki broj manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica skoncentrisan na manje razvijenim sjevernim područjima, Strategijom manjinske politike je ekonomski razvoj sredina sa znatnim učešćem manjinske populacije prepoznat kao oblast kojoj se treba posvetiti još veća pažnja, zbog toga je ovim Izveštajem o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2013. godinu dat prikaz aktivnosti i na tom polju.

Jedan od glavnih ciljeva Vlade Crne Gore u aspektu očuvanja i unapređenja manjinskih prava u Crnoj Gori je i socijalna integracija Roma i Egipćana. Strateški cilj koji se postavlja definisan je kao poboljšanje i unapređenje položaja Roma i Egipćana u crnogorskom društvu, što treba da dovede do smanjenja razlika koje sada postoje između njihovog položaja i položaja ostalog stanovništva. Vlada Crne Gore, na sjednici od 17. januara, usvojila je Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2014 godinu. Ovim dokumentom su definisane konkretne mjere i aktivnosti, nosioci, sredstva i indikatori za mjerenje uspješnosti u svih deset oblasti društvenog života, koje su definisane Strategijom.

Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2014. godinu teži se potpunom integraciji Roma i Egipćana u Crnogorsko društvo. U cilju praćenja realizacije aktivnosti, formirana je Komisija za praćenje sprovođenja Strategije. Komisiju sačinjavaju predstavnici institucija koje su prepoznate Strategijom i Akcionim planom kao nosioci pojedinih aktivnosti, kao i predstavnici Romskog savjeta u Crnoj Gori i romskih i egipćanskih nevladinih organizacija, koji je biran putem javnog poziva.

S obzirom na činjenicu teškog položaja romske populacije, a imajući u vidu i obaveze iz člana 7 Zakona o manjinskim pravima i slobodama kao i što veću integraciju Roma i Egipćana u društveni i politički život Crne Gore, Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vlade Crne Gore za 2015 godinu, za prvi kvartal predviđena je izrada Izveštaja o implementaciji Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. u 2014. godini, i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. za 2014.

godinu u kojem će biti opširnije razrađena ova problematika. Zato su u ovom Izveštaju prezentirane samo aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vlade Crne, sa ciljem unapređenja položaja ukupne situacije Roma i Egipćana u Crnoj Gori.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u aprilu 2014. godine pripremio III Izveštaj o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima. Ekspertski tim u sastavu Aleksandra Ošmjanska Padžet, izjaviteljka iz Poljske, Džon Ladlam, član Komiteta iz Danske, Igor Lakić, član Komiteta iz Crne Gore, Jerg Hern, pravnik u Komitetu i Tornsten Aflerbah, šef Sekretarijata Evropske povelje za regionalne i manjinske jezike boravio je u Crnoj Gori od 2.-4. septembra 2014. godine.

Povelja o regionalnim i manjinskim jezicima definiše manjinske jezike kao jezike koji su tradicionalno u upotrebi na određenoj teritoriji jedne države od strane državljana te države koji čine brojčano manju grupu od ostalog stanovništva te države i koji su različiti od zvaničnog jezika te države što ne uključuje dijalekte zvaničnog jezika te države ili jezike radnika migranata.

Prilikom pripreme ratifikacije Evropske povelje o manjinskim i regionalnim jezicima, polazeći od postojeće prakse službene upotrebe jezika i pisma i korišćenje jezika u oblasti kulture, obrazovanja, sudskih i administrativnih postupaka, itd, precizirano je da su u Crnoj Gori za koje se preuzimaju obaveze iz trećeg dijela povelje manjinski jezici: albanski i romski.

U Crnoj Gori, službeni jezik je crnogorski, a jezici u službenoj upotrebi su srpski, bosanski, hrvatski i albanski. Službena upotreba jezika posebno podrazumijeva korišćenje jezika u upravnom i sudskom postupku i u vođenju upravnog i sudskog postupka, kod izdavanja javnih isprava i vođenja službenih evidencija, na glasačkom listiću i drugom izbornom materijalu i u radu predstavničkih tijela.

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima sa pripadajućim protokolom predstavlja jedan od ključnih međunarodno-pravnih instrumenata Ujedinjenih Nacija u oblasti ljudskih prava. U okviru 53. sesije Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava, 13-14. novembra 2014. godine u Ženevi, predstavljen je Inicijalni izvještaj Crne Gore o primjeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Inicijalni izvještaj o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 10. marta 2011. godine, pripremljen je u skladu sa članom 17 stav 1 Međunarodnog pakta. Izvještaj sadrži prikaz mjera koje se sprovode u odnosu na prava priznata ovim Paktom, kao i postignutih rezultata u ostvarivanju tih prava.

Dokument je rezultat zajedničkog rada relevantnih državnih organa. Pored Ministarstva za ljudska i manjinska prava, njegovoj pripremi su učestvovali i predstavnici: Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva zdravlja i Ministarstva kulture.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uključeno u regionalni projekat (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo) Savjeta Evrope i Evropske unije „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji imaju za cilj da poboljšaju pristup pravima manjina na raznim nivoima vlasti, u skladu sa standardima SE u ovoj oblasti, a prije svega u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom o

regionalnim i manjinskim jezicima. Projekat obuhvata sistem grantova (donacija u vidu bespovratne novčane pomoći), koji se daju kao podrška izabranim opštinama i gradovima da razrade projektne ideje radi otklanjanja prepreka koje stoje na putu ostvarivanja prava manjina u svojim lokalnim zajednicama.

Poslije dobijanja Mišljenja EK za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, otvaranja pregovora, obrazovanja radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uzelo učešće u izradi i realizaciji Akcionog plana za potrebe pregovaračkog Poglavlja 23, a Direktorata za unapređenje i zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, ovim akcionim planom je prepoznat kao jedan od ključnih činilaca u oblasti "Temeljnih prava."

Takođe, dio aktivnosti ovog Direktorata, koji je obuhvaćen mjerama iz Poglavlja 19, je realizovan u okviru pratećeg Akcionog plana za ovo Poglavlje.

U izvještajnom periodu Ministarstvo je unaprijedilo i saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava, posebno marginalizovanih društvenih grupa. Shodno odredbama Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija („Službeni list CG”, broj 07/12), Ministarstvo je, putem javnih poziva, uključivalo predstavnike nevladinog sektora u izradi zakona za koje je predlagač ovo Ministarstvo, i radnih tijela za praćenje sprovođenja definisanih politika.

Pored toga, prilikom održavanja okruglih stolova, konferencija, seminara, treninga i dr. u organizaciji Ministarstva, aktivno su učestvovali i predstavnici nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih i manjinskih prava, bilo kao predavači, voditelji radionica ili polaznici edukacija.

IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2014. GODINI

Obaveza Vlade Crne Gore je da najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore **Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica**. Ova obaveza propisana je u skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 2/11).

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Vlade Crne Gore za 2015. godinu (prvi kvartal 2015.godine) predviđena je izrada Izveštaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2014. godinu i njegovo podnošenje Skupštini Crne Gore na usvajanje.

Osnovni cilj Izveštaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2014. godinu jeste da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2013. godinu, Skupština Crne Gore je usvojila u četvrtoj- posebnoj sednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja u 2014.godini, dana 27.03.2014.

2. PRAVNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI

Crna Gora je ustavno definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Nosilac suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Ustav Crne Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Gotovo polovina članova Ustava (68 od 158) se odnose na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj. Osnovne odredbe Ustava sadrže tri odredbe, suštinske za uživanje ljudskih prava i sloboda. Članom 6 data je opšta garancija zaštite ljudskih prava i sloboda, kao nepovrjedivih kategorija. Član 7 propisuje zabranu izazivanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kojem osnovu, a član 8 propisuje zabranu diskriminacije, kao opšteg preduslova za uživanje svih ljudskih prava i sloboda. Tačnije, u članu 8 jemči se zabrana svake »posredne ili neposredne diskriminacije po bilo kom osnovu«, a takođe » neće se smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju. Posebne mjere se mogu primjenjivati, samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete«, što ostavlja prostor za uspostavljanje dodatnih mehanizama zaštite i unapređenja prava manjina, odnosno integraciju manjina sa očuvanjem svoje posebnosti. Drugi dio Ustava, sadrži 65

članova kojim se garantuju ljudska prava i slobode, građanska i politička, ekonomska, socijalna i kulturna, kao i prava manjina. Ustav i zakoni Crne Gore manjinama daju i set dodatnih prava. Ustav u drugom dijelu, u članovima 79 i 80 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, a zabranjuje asimilaciju pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Ustavom se jemče sljedeća posebna - manjinska prava:

- na izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti;
- na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika;
- na upotrebu svog jezika i pisma u privatnoj, javnoj i službenoj upotrebi;
- na školovanje na svom jeziku i pismu u državnim ustanovama i da nastavni programi obuhvataju i istoriju i kulturu pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu organi lokalne samouprave, državni i sudski organi vode postupak i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- da osnivaju prosvjetna, kulturna i vjerska udruženja uz materijalnu pomoć države;
- da sopstveno ime i prezime upisuju i koriste na svom jeziku i pismu u službenim ispravama;
- da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije;
- na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- na informisanje na svom jeziku;
- da uspostavljaju i održavaju kontakte sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno- istorijsko nasljeđe, kao i vjerska ubjeđenja;
- na osnivanje savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava.

Pored nacionalnog zakonodavstva, kojim se garantuje poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i prava manjina, Crna Gora je, odredbom člana 9 Ustava, utvrdila da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava su sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, te da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva. Od pravnih instrumenata UN-a, to su: Pakt o građanskim i političkim pravima, sa oba fakultativna protokola, kao i Pakt o socijalnim, ekonomskim i kulturnim pravima, Međunarodna konvencija o eliminisanju svih oblika

rasne diskriminacije. Takođe, Crnu Goru obavezuje i Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, ali ne kao ugovorna, već kao međunarodno običajno - pravna obaveza.

Od pravnih instrumenata Savjeta Evrope, to su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropska socijalna povelja, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima. Pored osnovnih ljudskih prava i sloboda, u cilju zaštite ukupnog nacionalnog identiteta. Država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije. Zakonom o manjinskim pravima i slobodama («Službeni list RCG», br. 31/06, 51/06 i 38/07 i „Službeni list Crne Gore”, broj 2/11) na bliži način uređuje se set manjinskih prava i mehanizama zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštiti od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu. Shodno definiciji iz Zakona, manjinski narod i druga manjinska nacionalna zajednica je svaka grupa državljana Crne Gore, brojčano manja od ostalog preovlađujućeg stanovništva, koja ima zajedničke etničke, vjerske ili jezičke karakteristike, različite od ostalog stanovništva, istorijski je vezana za Crnu Goru i motivisana je željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta.

Pored Zakona o manjinskim pravima i slobodama, pravni okvir kojim su regulisana prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica čine zakoni i drugi akti kojim se reguliše ostvarivanje prava iz pojedinih oblasti, kao što su obrazovanje, informisanje, kultura, upotreba jezika i pisma itd. Pored toga, na predlog Vlade Crne Gore Skupština je 27. jula 2010. godine usvojila opšti Zakon o zabrani diskriminacije. Zakon o zabrani diskriminacije je sistemski zakon koji pruža osnovu i mehanizme za borbu protiv diskriminacije po bilo kom ličnom svojstvu (rasi, boji kože, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom porijeklu, vjerskim ili političkim ubjeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, starosnom dobu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama, i drugim stvarnim odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima). Ovim Zakonom je i podsticanje na diskriminaciju okarakterisano kao diskriminacija. Zakonom se želi zaštititi svaki/a savjesni/a građanin/građanka koji/a je prijavio/la slučaj diskriminacije ili u bilo kom svojstvu dao/la iskaz pred nadležnim organom u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije-zaštita od viktimizacije.

3. INSTITUCINALNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA

3.1. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

Shodno članu 24 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list C”, br. 5/12, 25/12 i 61/12) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno - istorijsko nasljeđe kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost. Vlada Crne Gore je, na sjednici od 28. februara 2013. godine godine, utvrdila Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava, dok su izmjene i dopune Pravilnika usvojene 25. oktobra 2013. godine i 1. avgusta 2014. godine, kojim su utvrđene sledeće unutrašnje organizacione jedinice:

- Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda;
- Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica;
- Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama;
- Odeljenje za poslove rodne ravnopravnosti;
- Odeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana;
- Kabinet ministra;
- Služba za opšte poslove i finansije.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji utvrđeno je da poslove iz djelokruga rada Ministarstva obavlja ukupno 31 izvršilac, dok je u toku 2014. godine pomenute poslove obavljao ministar i 17 službenika i namještenika. Imajući u vidu djelokrug rada Ministarstva, brojne obaveze koje proizilaze iz evropskih integracija Crne Gore, te nedovoljne kadrovske kapacitete, treba imati u vidu potrebe Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u narednom periodu, za jačanjem kadrovskih kapaciteta, odnosno angažman dodatnog stručno-osposobljenog kadra.

3.2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednice

U skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, Vlada Crne Gore najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Osnovni cilj Izvještaja bio je da pruži prikaz politike zaštite manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Izvještaj za 2013. godinu je, pored pregleda domaćeg zakonodavstva i prakse i institucionalne zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, sadržavao i prikaz aktivnosti u toku 2013. godine na planu unapređenja položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Izvještaj je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore od 01. aprila 2014. godine. Vlada je isti podnijela Skupštini Crne Gore.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama

Nacrtom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama postavljaju se osnovni pravci reforme Fonda za manjine koji su fokusirani na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda i razdvajanje upravljačke od poslovodne funkcije u samom Fondu.

Iz takvog opredjeljenja proizašlo je nekoliko alternativnih rješenja u ovom Nacrtu Zakona, sa ciljem da se i kroz javnu raspravu dođe do odgovarajućeg i prihvatljivog modela, koji bi bio u funkciji ostvarivanja manjinskih prava i sloboda, a istovremeno zaštitio sve učesnike u postupku prijave projekata i selekcije za njihovo finansiranje sa aspekta objektivnosti i sprečavanja konflikta interesa.

Projekte prispjele na konkurs za raspodjelu sredstava ocjenjuje posebna komisija koju imenuje Skupština Crne Gore.

Za člana ne može biti imenovan predstavnik nevladinih organizacija i drugog pravnog lica ili fizičko lice koje posredno ili neposredno učestvuje na konkursu za raspodjelu sredstava Fonda.

Ovim predlogom obezbjedjena je i dvostepenost u donošenju odluka pa tako Upravni odbor odlučuje u drugom stepenu o žalbama na odluke o finansiranju projekata.

Fond se finansira iz budžeta Crne Gore i iz drugih izvora u skladu sa zakonom. Budžetom Crne Gore i dalje će se Fond opredijeliti najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava umanjениh za budžet državnih fondova i kapitalni budžet.

Članom 3 nacrta Zakona ustanovljen je novi član „član 8a” kojim je propisano da Vlada Crne Gore može osnivati posebne institucije u svrhu realizacije i distribucije kulturnih programa, organizacije naučnih i stručnih skupova, podrške istraživačkim projektima, razvoju saradnje sa drugim institucijama u zemlji i inostranstvu i ostvarivanju drugih ciljeva od javnog interesa u oblasti kulture manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, dok će se organizovanje, oblik djelovanja, upravljačka struktura, organi ovih institucija i ostala pitanja od značaja za njihovo

djelovanje urediti aktom o osnivanju u skladu sa ovim zakonom i na ovaj način je stvoren pravni osnov za formiranje Centra za zaštitu i očuvanje kulture manjina.

Ovim predlogoma Zakona ustanovljen je novi član kojim se propisuje kada manjinski savjet stiče svojstvo pravnog lica, te da se statutom savjeta u skladu sa zakonom bliže uređuje način organizovanja, pravila postupanja i druga pitanja od značaja za rad savjeta.

Pored navedenog, status savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao posebnih potrošačkih jedinica Budžeta, uslovljava potrebu razdvajanja odgovornosti i nadzora nad njihovim radom, obzirom da vrše posebnu društvenu funkciju zasnovanu na parlamentarnom zakonodavnom uređenju, samostalnom organizovanju, djelovanju, načinu rada i odgovornošću za zakonito poslovanje kao i sva druga pravna lica u skladu sa zakonom.

Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama je usaglašen sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima donešenim pod okriljem Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope, a posebno:

Univerzalnom deklaracijom o pravima čovjeka,

Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine,

Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine,

Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine,

Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. i Protokolom br. 12 uz Konvenciju iz 2000. godine,

Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope iz 1995.godine.

Takođe, principi na kojima se temelji ovaj zakon imaju za cilj implementaciju principa ne-diskriminacije sadržanu u čl.21. Povelje o fundamentalnim pravima EU prema kojoj je zabranjena svaka diskriminacija po osnovu pola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog porijekla, genetskih karakteristika, jezika, vjeroispovjesti ili uvjerenja, političkog ili bilo kojeg drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovnog stanja, rođenja, invalidnosti, starosne dobi ili seksualne orijentacije.

Konačno mišljenje na Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama od strane Evropske Komisije i usvajanje istog od strane Vlade se očekuje u prvom kvartalu 2015.godine.

Informacija o zastupljenosti manjina u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave

U skladu sa članom 79, tačka 10 Ustava Crne Gore, kojim se pripadnicima manjina jamči pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, ovom Informacijom je prezentovano stvarno stanje koje služi kao osnov za dalje aktivnosti u sprovođenju ovog ustavnog određenja. Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Upravom za kadrove tokom 2014. godine uradilo je istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave. Nacionalna struktura zaposlenih (brojčano i procentualno) obuhvatila je 51. državni

organ i organ državne uprave (MUP i Uprava policije su poslali objedinjene podatke). Od ukupnog broja od 6,808 upitnika, u nacionalnom smislu, zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci 5.590 (82,11%), Srbi 497 (7,30%), Albanci 90 (1,32%), Bošnjaci 333 (4,89%), Muslimani 149 (2,19%), Romi 2 (0,03%), Hrvati 27 (0,40%), ostali 24 (0,35%) a nije se izjasnilo 96 (1,41).

Djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan je od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva.

Naime, Ustav Crne Gore u članu 79 tačka 10, Zakon o manjinskim pravima i slobodama (čl. 22a, 25 i 26), kao i Strategija manjinske politike, manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama jemče pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Poseban set garantovanih manjinskih prava proizilazi iz potrebe i zahtjeva Evropske Unije na putu Crne Gore ka sticanju punopravnog članstva.

S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Upravom za kadrove, izradilo je Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave.

Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava dopisom je svim organima obuhvaćenim istraživanjem je ukazano na neispunjavanje pomenutih Ustavnih i zakonskih normi u dijelu srazmjerne zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, te Vaše zakonske obaveze da, kao starješina organa, vodite računa o ostvarivanju ovog prava.

Izrada i potpisivanje memoranduma između savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Uprave za kadrove i Univerziteta Crne Gore

S obzirom na zakonske ingerencije savjeta manjinskih naroda u prethodnom periodu, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava potpisalo je Memorandume o

saradnji sa ciljem što kvalitetnijeg ostvarivanja prava pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa Univerzitetom Crne Gore, Uprave za kadrove, Unijom poslodavaca Crne Gore i savjetima manjinskim narodima u Crnoj Gori.

Upis studenata na univerzitete u Republici Albaniji i Republici Kosovo

U okviru nastavka višegodisnje saradnje i tokom 2014. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo prosvjete Vlade Crne Gore i Ministarstvo za obrazovanje i sport Vlade Republike Albanije obezbijedili su kvote za upis kandidata iz Crne Gore koji su izrazili želju da se upišu na studije na Univerzitetima u Albaniji.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Vlade Crne Gore je u avgustu 2014. godine dobilo je ukupan broj kvota koje su određene za kandidate iz Crne Gore. Kandidati su imali priliku da se informišu za upis u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Vlade Crne Gore i preko sredstava javnog informisanja. Za kandidate iz Crne Gore, za prvi upisni rok, je dodjeljena ukupno 208. kvota i to na sljedećim Univerzitetima:

Univerzitet u Tirani	10
Medicinski Univerzitet u Tirani	8
Politehnički Univerzitet u Tirani	4
Univerzitet u Skadru	45
Univerzitet umjetnosti u Tirani	1

Zbog povećanog interesovanja za upis na određene Univerzitete organizovan je drugi upisni rok. Za kandidate iz Crne Gore u tom cilju odobrene su za upis studenata:

Univerzitet u Tirani	4
Medicinski Univerzitet u Tirani	3
Politehnički Univerzitet u Tirani	3
Univerzitet u Skadru	1

Školske 2014-2015. godine na Javnim Univerzitetima je bilo određeno 208. kvota za upis na Državnim univerzitetima u Republici Albaniji za kandidate iz Crne Gore. Školske 2014-2015. godine na Javnim Univerzitetima je bilo određeno 208 kvota za upis na Državnim univerzitetima u Republici Albaniji za kandidate iz Crne Gore.

Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski jezik

U cilju očuvanja i unapređenja kulturnog identiteta, kao jednog od najvažnijeg prava manjina, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2014. godine nastavilo je publikovanje propisa i druge literature koja se tiče manjinskih naroda na manjinskim jezicima. Praćenje i izvještavanje realizacije mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za Poglavlje 23 (manjinska prava)U odnosu na otvoreno pregovaračko Poglavlje 23, praćene su i definisane mjere iz Akcionog plana i urađeni su periodični

izveštaji o stepenu njihove realizacije, a sve u cilju bolje zaštite i unapređivanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uključeno u regionalni projekat (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo) Savjeta Evrope i Evropske unije **„Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“** koji imaju za **cilj da poboljšaju pristup pravima manjina** na raznim nivoima vlasti, u skladu sa standardima SE u ovoj oblasti, a prije svega u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima. Projekat obuhvata sistem grantova (donacija u vidu bespovratne novčane pomoći), koji se daju kao podrška izabranim opštinama i gradovima da razrade projektne ideje radi otklanjanja prepreka koje stoje na putu ostvarivanja prava manjina u svojim lokalnim zajednicama. Izjavu o implementaciji granta su potpisali i predstavnici četiri opštine iz Crne Gore, i to:

Opština Bijelo Polje za projekat: „Bošnjaci – ustavno pravni položaj manjina i razvijanje prilagodljivog modela u zemljama jugoistočne Evrope“, čiji je cilj očuvanje identiteta, kroz promociju i afirmaciju tradicije, kulture i običaja Bošnjaka, kao i afirmaciju zajedničkih vrijednosti i tradicija koje dijele sa lokalnim većinskim stanovništvom, kao i aktivno učešće službenika organa lokalne uprave u projektu.

Opština Plav za projekat: „Otvaranje kancelarije za prevođenje“, koji ima za cilj poboljšanje rada opštinskih službi, otvaranjem kancelarije za prevođenje glavnih opštinskih dokumenata na jezike nacionalnih manjina.

Opština Kotor za projekat: „Očuvanje jezika hrvatske nacionalne manjine – časopis „Hrvatski glasnik“, čiji je cilj očuvanje hrvatskog jezika i sjećanja na znamenite hrvatske ličnosti u Crnoj Gori.

Opština Tivat za projekat: „RE asistent u nastavi“, čiji je cilj unapređenje uslova za edukaciju romske i egipatske djece, uz angažovanje RE asistenata u nastavi i poboljšanje pristupa obrazovanju RE djece u opštini Tivat.

Izveštaji o konvencijama SE i UN

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u aprilu 2014. godine pripremilo III Izveštaj o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima. Ekspertski tim u sastavu Aleksandra Ošmjanska Padžet, izjaviteljka iz Poljske, Džon Ladlam, član Komiteta iz Danske, Igor Lakić, član Komiteta iz Crne Gore, Jerg Hern, pravnik u Komitetu i Tornsten Aflerbah, šef Sekretarijata Evropske povelje za regionalne i manjinske jezike boravio je u Crnoj Gori od 2.-4. septembra 2014.godine.

Povelja o regionalnim i manjinskim jezicima definiše manjinske jezike kao jezike koji su tradicionalno u upotrebi na određenoj teritoriji jedne države od strane državljana te države koji čine brojčano manju grupu od ostalog stanovništva te države i koji su različiti od zvaničnog jezika te države što ne uključuje dijalekte zvaničnog jezika te države ili jezike radnika migranata.

Prilikom pripreme ratifikacije Evropske povelje o manjinskim i regionalnim jezicima, polazeći od postojeće prakse službene upotrebe jezika i pisma i korišćenje jezika u oblasti kulture, obrazovanja, sudskih i administrativnih postupaka, itd,

precizirano je da su u Crnoj Gori za koje se preuzimaju obaveze iz trećeg dijela povelje manjinski jezici: albanski i romski.

U Crnoj Gori, službeni jezik je crnogorski, a jezici u službenoj upotrebi su srpski, bosanski, hrvatski i albanski. Službena upotreba jezika posebno podrazumijeva korišćenje jezika u upravnom i sudskom postupku i u vođenju upravnog i sudskog postupka, kod izdavanja javnih isprava i vođenja službenih evidencija, na glasačkom listiću i drugom izbornom materijalu i u radu predstavničkih tijela.

U Crnoj Gori postoje jasni i vidljivi pokazatelji sprovođenja prava pripadnika albanske nacionalne manjine na službenu upotrebu jezika i pisma. U upravnom postupku koji se vodi na službenom jeziku, pripadnicima albanske manjine dozvoljeno je da tok upravnog postupka prate preko tumača i da, ukoliko žele, mogu dobiti prepis riješenja, odnosno zaključka na albanskom jeziku u opštinama u kojima čine većinu ili značajan dio.

Ovo se odnosi na opštine: Ulcinj, Podgorica, Plav i Gradska opština Tuzi. Pored toga, pripadnicima albanske nacionalnosti u upravnom postupku je dozvoljeno da podneske u postupku mogu slati nadležnim organima lokalne uprave na svom jeziku, ali do sada to pravo nisu koristili. Izdavanje dokumenata kod nadležnih organa lokalne uprave se vrši i na albanskom jeziku u navedenim opštinama ukoliko stranke to zatraže. U skupštinama lokalnih zajednica prilikom pretresa akata i drugih dokumentata, kao i u radnim tijelima Skupštine dozvoljena je upotreba albanskog jezika. Nacrt akata koje usvaja Skupština objavljuju i na albanskom jeziku, dok se objavljivanje opštih akata vrši u gradskoj opštini Tuzi i djelimično u Opštini Ulcinj. Pored Ustavnih normi kojima je manjinama omogućena slobodna upotreba jezika i pisma, Zakonom o ličnom imenu član 2. stav 3. propisano je da pripadnici nacionalnih i etničkih grupa lično ime mogu upisati na svom pismu.

Takođe, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (član 10.) pripadnicima manjina omogućeno je pravo na slobodan izbor i korišćenje ličnog i porodičnog imena i imena svoje djece, kao i pravo na upisivanje tih imena u matične knjige i lična dokumenta na svom jeziku i pismu.

Pored ovog prava koje je dato individuama, zakon je omogućio pravo na naziv i upisivanje naziva na jeziku i pismu manjine i manjinskim organizacijama, udruženjima, ustanovama, društvima. Zakon o ličnom imenu je donijet 29. jula 2008. godine i u članu 5, stav 2 jasno kaže da crnogorski državljanin lično ime može upisati u matične registre na jednom od jezika u službenoj upotrebi (srpski, bosanski, albanski i hrvatski).

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima sa pripadajućim protokolom predstavlja jedan od ključnih međunarodno-pravnih instrumenata Ujedinjenih Nacija u oblasti ljudskih prava. U okviru 53. sesije Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava, 13-14. novembra 2014. godine u Ženevi, predstavljen je Inicijalni izvještaj Crne Gore o primjeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Inicijalni izvještaj o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 10. marta 2011. godine, pripremljen je u skladu sa članom 17 stav 1 Međunarodnog pakta. Izvještaj sadrži prikaz mjera koje se sprovode u odnosu na prava priznata ovim Paktom, kao i postignutih rezultata u ostvarivanju tih prava.

Dokument je rezultat zajedničkog rada relevantnih državnih organa. Pored Ministarstva za ljudska i manjinska prava, njegovoj pripremi su učestvovali i predstavnici: Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva zdravlja i Ministarstva kulture.

Izveštaj, između ostalog, sadrži i podatke o ostvarenim aktivnostima i rezultatima Vrhovnog suda Crne Gore, Uprave policije, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Pored statističkih podataka nadležnih resora, Izveštaj sadrži i podatke Zavoda za statistiku Crne Gore – Monstat.

Inicijalni izvještaj Crne Gore o implementaciji Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima predstavila je delegacija Crne Gore u čijem sastavu između ostalih je bio i predstavnik Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Takođe, tokom 2014. godine, dostavljeni su odgovori na Listu pitanja Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava u vezi sa Inicijalnim izvještajem (E/C.12/MNE/Q/1).

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uključeno u regionalni projekat (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo) Savjeta Evrope i Evropske unije „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji imaju za cilj da poboljšaju pristup pravima manjina na raznim nivoima vlasti, u skladu sa standardima SE u ovoj oblasti, a prije svega u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima. Projekat obuhvata sistem grantova (donacija u vidu bespovratne novčane pomoći), koji se daju kao podrška izabranim opštinama i gradovima da razrade projektne ideje radi otklanjanja prepreka koje stoje na putu ostvarivanja prava manjina u svojim lokalnim zajednicama.

Poslije dobijanja Mišljenja EK za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, otvaranja pregovora, obrazovanja radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uzelo učešće u izradi i realizaciji Akcionog plana za potrebe pregovaračkog Poglavlja 23, a Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda Ministarstva je, ovim AP, prepoznat kao ključni činilac u oblasti "Temeljnih prava".

U odnosu na otvoreno pregovaračko Poglavlje 23, praćene su i definisane mjere iz Akcionog plana i urađeni su periodični izvještaji o stepenu njihove realizacije, a sve u cilju bolje zaštite i unapređivanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Takođe, dio aktivnosti ovog Direktorata, koji je obuhvaćen mjerama iz Poglavlja 19, je realizovan u okviru pratećeg Akcionog plana za ovo Poglavlje.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, i tokom 2014. kontinuirano održavalo sastanke, okrugle stolove i tribine sa NVO sektorom o temama koje se odnose na unapređenje prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Shodno odredbama Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija („Službeni list CG”, broj 07/12), Ministarstvo je, putem javnih poziva, uključivalo predstavnike nevladinog sektora u izradi zakona za koje je predlagatelj ovo Ministarstvo, i radnih tijela za praćenje sprovođenja definisanih politika. Pored toga, prilikom održavanja okruglih stolova, konferencija, seminara, treninga i dr. u organizaciji Ministarstva, aktivno su učestvovali i predstavnici nevladinih

organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava, bilo kao predavači, voditelji radionica ili polaznici edukacija.

Tokom 2014. godine posebno dobru saradnju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je imalo sa ovim NVO-ima: Juventas, Građanska inicijativa, Cedem, Mladi Romi, Forum bošnjaka, Matica Muslimanska, Centar za romske inicijative, Koalicija Romksi krug, Koalicija Romi i Egipćani zajedno, i dr.

Ministarstvo je unaprijedilo i saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava, posebno marginalizovanih društvenih grupa. Takođe, predstavnici NVO bili su aktivni učesnici medijske kampanje o zabrani diskriminacije ranjivih grupa koje je organizovalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

3.3. Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori

Ustav Crne Gore, članom 79 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, između ostalog i na osnivanje Savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava (član 79 stav 1 tačka 13). Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (*»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list CG«, broj 2/11*), članom 33 definisano je sljedeće:

„Manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice“.

Radi boljeg unapređenja manjinskih prava neophodna je saradnja sa Savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2014. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori. U cilju postizanja što boljih rezultata u integrisanju manjinskih naroda u Crnogorsko društvo i u cilju realizacije prava manjinskih naroda Ustavom zagarantovanih prava tokom 2014.godine su potpisani sledeći memorandumi:

20. juna, 2014. godine Potpisan je Memorandum o saradnji u ostvarivanju prava pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u oblasti visokoškolskog obrazovanja između Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Univerziteta Crne Gore i savjeta nacionalnih manjina u Crnoj Gori. Potpisani sporazum nastavak je uspješne saradnje kada je u pitanju zaštita i unapređenje položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, a ujedno i afirmacija Ustava Crne Gore i zakonskih odredbi koje se tiču njihovih prava i sloboda kao i isticanje značaja i namjere strana potpisnica da kroz dijalog rješavaju pitanja od zajedničkog interesa u oblasti visokoškolskog obrazovanja;

04.jula, 2014. godine - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava potpisalo Memorandum o saradnji između ovog ministarstva, Fonda za obrazovanje Roma, Zavoda za školstvo i NVO Institut za socijalnu inkluziju. Memorandum je rezultat dosadašnje veoma dobre saradnje između navedenih institucija i odnosiće se na uvođenje održivog programa sprječavanja odustajanja od daljeg školovanja za romske i egipćaske učenike/ice srednjih škola, kako bi im se omogućilo da završe svoje srednjoškolsko obrazovanje.

Cilj potpisivanja Memoranduma je i unapređenje akademskog učinka i stepena prelaska na srednjoškolsko obrazovanje i zadržavanje romskih i egipćanskih učenika/ica u srednjim školama putem obezbjeđivanja stipendija, mentorskih usluga u okviru škole i efikasnim informisanjem. Poseban cilj programa jeste da se unaprijedi upis, stopa ostanka u srednjoj školi i uspjeh za oko 80 učenika/ca Roma i Egipćana upisanih u redovne i stručno-tehničke škole na 8 lokacija u Crnoj Gori putem boljeg pristupa i pozitivnih intervencija. Takođe će se insistirati na smanjenju stope odustajanja od školovanja među romskim i egipćanskim učenicima/ama srednjih škola koji/e su suočeni/e sa rizikom od odustajanja. Kako bi se postigao ovaj cilj, potpisnici ovog Memoranduma će naročito voditi računa da se obezbjede mjere, za jačanje postojeće šeme stipendiranja i obezbjeđivanje mentorske podrške korisnicima/ama programa.

18.jula, 2014.godine - Između Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Unije poslodavaca Crne Gore (UPCG) danas je zaključen Memorandum o saradnji. Saradnja definisana ovim dokumentom počiva na odredbama Ustava Crne Gore, nacionalnom i međunarodnom zakonodavstvu i strateškim dokumentima kojima se regulišu pitanja manjinskih prava i sloboda, rodne ravnopravnosti, zabrane diskriminacije, rada, zlostavljanja na radnom mjestu i zabrane diskriminacije lica sa invaliditetom. Predviđeno je da buduća saradnja potpisnika počiva na međusobnim konsultacijama, razmjeni informacija i sprovođenju zajedničkih istraživanja, a sve u cilju uspostavljanja principa, programskih mjera i aktivnosti po pitanjima ljudskih prava i sloboda, sa posebnim akcentom na pitanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, zaštite pripadnika/ca društveno ranjivih grupa i razvijanje politika jednakih mogućnosti muškaraca i žena. Prema odredbama Memoranduma, UPCG i ministarstvo će u narednom periodu razvijati zajedničke projekte i programe koji imaju za cilj poboljšanje mogućnosti zapošljavanja pripadnika/ca ranjivih društvenih grupa, manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Takođe, potpisnici će vršiti edukaciju i osposobljavanje zaposlenih (u državnim organima i u realnom sektoru privrede) i poslodavaca, te u okvirima svojih nadležnosti pružati savjetodavnu i konsultantsku podršku i preporuke.

23. jula, 2014. godine - Potpisan je Memorandum između Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Uprave za kadrove i pet Nacionalnih savjeta na principima partnerstva, transparentnosti i odgovornosti u duhu dobre saradnje i na osnovu međusobnog povjerenja i uvažavanja. Potpisnice su saglasne da u okviru utvrđenih nadležnosti uspostave odgovarajuće mehanizme za saradnju u osvarivanju prava pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Predstavnici Savjeta aktivno su učestvovali u radnim grupama za Izmjednu i dopunu Zakona o manjinskim pravima i slobodama, u radu UO Fonda za manjine, kao i u Komisiji za prava manjina pri RTCG.

3.3.1. Srpski nacionalni savjet

Srpski nacionalni savjet svoje aktivnosti u 2014. godini započeo je neupisan u registar nacionalnih savjeta u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Nakon presude Upravnog suda br. 2096/13, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pozvalo je Srpski nacionalni savjet da preduzme neophodne radnje u pravcu registrovanju Srpskog

savjeta, a u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama („Sl. list RCG“, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i „Sl. list Crne Gore“, br. 02/11), Pravilima za izbore članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice („Sl. list Crne Gore“, br. 12/139 i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta („Sl. list Crne Gore“, br. 37/08). Srpski nacionalni savjet je postupio po uputstvima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, pa je saglasno s tim uveden u Registar nacionalnih savjeta pod rednim brojem 01-510/14, od 25.02.2014. godine.

Srpski nacionalni savjet se u okviru svojih aktivnosti bavi očuvanjem nacionalnog identiteta i posebnosti srpskog naroda u Crnoj Gori. Sve ono što je Srpski nacionalni savjet stvorio u prvom mandatu svog funkcionisanja, očuvano je i unaprijeđeno. U funkciji se nalaze srpski mediji (Portal „Srpske novine CG“, Srpski radio, Magazin „Srpske novine“ i Srpska televizija, koja se emituje preko kablovskog operatera Ekstra TV na čitavom prostoru Crne Gore).

U okviru očuvanja kulturne posebnosti srpskog naroda, značajno mjesto zauzima Književna zadruga Srpskog nacionalnog savjeta koja je do kraja 2014. godine izdala više od 180 naslova i više od 100.000 knjiga na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu, što je od neprocjenjive važnosti za očuvanje kulturnog identiteta Srba u Crnoj Gori.

U okviru obilježavanja značajnih datuma i nacionalnih praznika, Srpski nacionalni savjet, sa svojim sestrinskim organizacijama, obilježio je najznačajnije srpske nacionalne i vjerske praznike u 2014. godini. Obilježeno je 98 godina od Mojковаčke bitke, Božićne svečanosti, Pravoslavna nova godina, Svetosavske svečanosti, Sretenjske svečanosti, Vidovdanske svečanosti. Organizovan je naučni skup: „Crna Gora u Prvom svjetskom ratu“, na kojem je učestvovalo dvadesetak istaknutih istoričara, naučnika sa prostora Crne Gore, Srbije i Republike Srpske, sa kojeg je štampan Zbornik radova pod istim naslovom.

Organizovan je Naučni skup „Srpski jezik i ćirilichno pismo – osnove srpskog identiteta“, najveći naučni skup ikad održan na prostoru Crne Gore vezan za očuvanje srpskog jezika i ćirilichnog pisma, na kojem su učešće uzeli najemini entniči naučni radnici na području jezika, filolozi, književnici, istoričari, akademici i drugi. Održane su manifestacije „Dani srpskog sabora“ u Pljevljima i Podgorici, na kojima je obilježeno 96. godina od Velike podgoričke skupštine srpskog naroda u Crnoj Gori i ujedinjenja Crne Gore i Srbije.

U okviru „Dana srpske kulture u Crnoj Gori“ organizovane su promocije više desetina objavljenih knjiga Književne zadruge Srpskog nacionalnog savjeta. Kroz svoju produkciju i informativni program Srpskog radija i Srpske televizije u toku 2014. godine emitovano je više hiljada emisija namijenjenih očuvanju srpskog nacionalnog identiteta.

U okviru „Srpskih elektronskih novina CG“ i magazina „Srpske novine“ objavljeno je na stotine članaka koji potvrđuju postojanost srpskog naroda na prostoru Crne Gore. Sigurni smo da na prostoru Crne Gore, a i šire, ne postoji nijedna organizacija koja se u tom obimu i tom kvalitetu bavila identitetskim pitanjima svoje nacionalne zajednice.

3.3.2. Romski savjet

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08),

Ministarstvo je Rješenjem broj 01-2015/13 od 29.07.2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Romski savjet.

Uloga i funkcija Romskog Savjeta je da radi na očuvanju i afirmaciji nacionalnog, kulturnog, vjerskog i jezičkog identiteta Roma u Crnoj Gori, kroz saradnju sa državnim i lokalnim institucijama. Romski Savjet kao i ostali nacionalni savjeti su uglavnom kao savjetodavna tijela i funkcionišu na način, što rade na identifikaciji eventualnih problema i o tome obavjeste nadležne institucije. Smatramo da nema potrebe šire elaborirati da je romska zajednica u Crnoj Gori najranjivija. Romi kao zajednica suočavaju se sa mnogim problemima. Vlada Crne Gore se maksimalno trudi da uglavnom najznačajnije probleme i rješava u skladu sa mogućnostima.

Tokom 2014. godine Romski savjet u Crnoj Gori je imao sastanke sa predstavnicima državnih institucija u Crnoj Gori iz okruženja (Slovenija, Hrvatska, Srbija, Kosovo, Makedonija, Albanija), sa ciljem poboljšanja ukupne situacije Roma u našoj državi i okruženju.

Održani su sastanci, susreti, i posjete državnim i lokalnim institucijama u Crnoj Gori kose su iskazale spremnost da romskoj populaciji pomognu kako bi njihova ukupna situacija bude bolja. Takodje, održani su sastanci sa predstavnicima međunarodnih organizacija sa ciljem upoznavanja sa trenutnom situacijom romske populacije u Crnoj Gori i sa naporima Vlade Crne Gore da se ta situacija u najvećoj mogućoj mjeri popravi.

Posjećena su i sva mjesta u Crnoj Gori gdje Romi žive kako bi se izbliza upoznali sa njihovim zahtjevima, dok je posebna pažnja bila posvećena uključivanju Roma u svim nivoima obrazovanja u Crnoj Gori, počev od predškolskog pa do visokoškolskog obrazovanja. S tim ciljem, organizovani su sastanci sa Ministarstvom prosvjete i Ministarstvom za ljudska i manjiska prava Vlade Crne Gore.

Materijalno su pomognuti i podsticani učenici i studenti koji su imali bolje rezultate i pripadnici Roma koji su iskazali interesovanje za specijalističke studije, a u cilju očuvanja kuturnog nasljeđa organizovane su tribine, manifestacije i kulturni događaji, djelimično podržani i od Fonda za unapređenje i zaštitu manjinskih prava. Za ove aktivnosti su, shodno materijalnim mogućnostima, podržani projekti koji su zavredili pažnju Romskog savjeta.

Uspostavljena je saradnja sa Ministarstvom kulture i sa KIC „Budo Tomović“, u cilju promovisanja, upoznavanja kulturne tradicije Roma i aktivno uključivanje zainteresovanih Roma u kulturna dešavanja u Crnoj Gori.

Romski savjet je u saradnji sa MUP-a tokom 2014. godine uplatilo komplet troškove za 105. pripadnika romske populacije u procesu dobijanja crnogorskog državljanstva, a sa Ispitnim centrom je pokrenuta inicijativa da se ukine ispit polaganja pismenog ispita crnogorskog jezika za aplikante romske populacije imajući u vidu da je značajan dio te populacije nepismen.

Na poziv Ministarstva za vanjske poslove i europske integracije Crne Gore, Uprave za dijasporu, na Javnoj raspravi povodom Nacrta Zakona o suradnji Crne Gore s iseljeništvom prisustvovao je i predstavnik Romskog Savjeta u Crnoj Gori.

Romski savjet tokom 2014. godine je imao odličnu saradnju sa NVO organizacijama koja se bave pitanjima romske populacije sa ciljem postizanja što boljih rezultata.

U cilju informisanja i očuvanja posebnosti Roma, izdati su brojevi 4 i 5 časopisa "Alava", a pomognuto je i emitovanje romskog radija. Materijalno je pomognuto i štampanje prvog romskog bukvara u Crnoj Gori.

Uz aktivno učešće romskog savjeta je obzbjeđeno zaposlenje 30. pripadnika romske populacije.

U okviru svojih mogućnosti potpomognuti su individualni zahtjevi u slučajevima smrti, bolesti ili elementarne nepogode koje su pogodili pojedince romske populacije.

3.3.3. Hrvatski savjet u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01-2040/13 od 31.07.2013. godine u evidenciju savjeta upisalo Hrvatski savjet.

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore tokom 2014. godine realizovalo je sledeće aktivnosti: Predstavnik nacionalnog vijeća Crne Gore je aktivno sudjelovao u radu Međuvladinog mješovitog odbora Crne Gore za provedbu Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori.

Na poziv Ministarstva za vanjske poslove i europske integracije Crne Gore, Uprave za dijasporu, na Javnu raspravu povodom Nacrta Zakona o saradnji Crne Gore s iseljeništvom, u ime je Vijeća ovom okruglom stolu prisustvovao je Marin Čaveliš, član Odbora za suradnju s Hrvatima u RH i ostalim zemljama.

Aktivno su sudjelovali na desetak sastanaka sa svim nacionalnim vijećima. Izaslanstvo predstavnika Hrvata iz Crne Gore boravilo je u novembru u službenom posjetu Zagrebu, kojom su se prilikom susreli s premijerom RH, gospodinom Zoranom Milanovićem, predstavnicima Saborskoga odbora za saradnju s Hrvatima izvan RH, predstavnicima Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao i predstavnicima Nezavisne zajednice Crnogoraca.

Folklorna sekcija HNV-a je tokom januara započela s aktivnostima. Organizirane su probe s voditeljem, kupljene narodne nošnje, te su osigurana sredstva za školovanje i sudjelovanje člana Sekcije na Zimskoj školi folklora u Crikvenici. U sklopu Odbora za kulturu HNV-a aktivno su djelovali i Kazališna sekcija za mlade, kao i Dječji zbor „Leptirići“, koji su u desetak navrata imali nastupe u Tivtu, Kotoru i Podgorici.

Izdali su ili organizirali promocije sljedećih knjiga: monografije „Hrvatsko kulturno društvo“, „Ljudevit Gaj“, autorice mr. Anite Mažibradić, romansirane biografije o Mati Parlovu i „Od mora i kamena godina“ autora mr. Zorana Poleksića, zbirke pjesama „Balsamovana kletva“ autora akademika Mladena Lompara, čije je predstavljanje u suradnji S Maticom hrvatskom, Gradskim knjižnicama Dubrovnik i Hrvatskom krovnom zajednicom „Dux Croatorum“ organizirano i u Dubrovniku krajem novembra, a promocija navedenog autora planirana je i u Zagrebu tijekom ove godine, kao i uzvratna promocija jednoga hrvatskoga autora u Crnoj Gori.

U cilju razvitka međunacionalne tolerancije i suživota u Crnoj Gori, 1. februara organizovan je koncert sarajevskoga interreligijskoga zbora „Pontanima“, koji njeguje glazbeni izričaj sve četiri konfesije koje su zastupljene u našoj državi. Organizirana je, u saradnji s Direktorijatom za medije Ministarstva kulture Crne Gore u aprilu mjesecu i promociju novosadskoga časopisa za kulturu „Nova misao“, urednika Mirka Sebića, u sklopu koje je otvorena i izložba naslovnica navedenoga časopisa. Također je organizirana i međunarodnu ekumensku izložbu autorice Mirjane Nikolić, koja inspiraciju za svoje kolaže pronalazi u svima trima preovladavajućim konfesijama na području bivše Jugoslavije. Također smo organizirali i izložbu slika grupe umjetnica/slikarica pod nazivom „Mapa moga kraja“, predvođenima Istrom Toner i Vahidom Nimanbegu.

Vijeće je aktivno sudjelovalo u popuni fundusa Hrvatske knjižnice „Ljudevit Gaj“, koja djeluje u sklopu Tajništva Vijeća.

U Rijeci je, u februaru 2014. godine, održan Okrugli sto na temu "Položaj Hrvata u Boki kotorskoj" na kojem su sudjelovali i ministrica u Vladi Crne Gore, Marija Vučinović, i predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore, Zvonimir Deković, koji su boravili u Rijeci tijekom službenog posjeta Primorsko-goranskoj županiji.

Vijeće je sudjelovalo na javnoj tribini na temu benefita pristupanja NATO-u, koja je održana u Multimedijalnoj dvorani Opštine Tivat.

Delegacija Odbora za vjeru i povijest Vijeća održala je službeni sastanak s mons. Ilijom Janjićem, biskupom kotorskim.

Organizirano je predavanje profesorice Milice Novković iz Beograda na temu odgoja, kojom je prilikom predstavljen i njen autorski projekt „Porodični bukvar“.

Inicirano je otvaranje srednje škole na hrvatskome jeziku u Crnoj Gori, te je tim povodom održano više sastanaka.

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore posjetilo je i izaslanstvo iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske u sastavu: Vera Šutalo, Ivana Pilko Čunčić i Milan Bošnjak. U sklopu delegacije bila je i profesorica hrvatskoga jezika i voditeljica Hrvatske nastave u Crnoj Gori Ana Šarčević.

Organizirana je, u julu 2014., dječja radionica na temu ilustracija iz slikovnice autorica Snježane Akrap- Sušac i Feodore Gubaš, kojom je prigodom predstavljena navedena slikovnica „Zbrčkica“.

Krajem septembra je u Kotoru održana tribina profesorice Tuge Tarle, diplomatkinje s dvadesetpetogodišnjim iskustvom na temu iseljavanja Hrvata iz matične države, kojom je prilikom predstavljena i njena knjiga „Hrvatski iseljenički duhopis“.

Predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća učestvovali su na XX. Forumu hrvatskih manjina u Zagrebu sredinom mjeseca studenog.

Tokom oktobra u službeni posjetu Vijeću boravila je delegacija iz Tehničke zajednice Hrvatske, na čelu s akademikom Markešićem i Tehničkoga saveza Crne Gore, na čelu s prof. dr. Jaukovićem, tijekom koje je dogovorena saradnja, kao i don Ivan Filipović, voditelj Zajednice za rehabilitaciju teških ovisnika „Cenacolo“, kao i delegacija gradišćanskih Hrvata, na čelu s gospodinom Franjom Pajrićem.

Sredinom decembra, Hrvatsko nacionalno vijeće posjetila je novoizabrana predsjednica Republike Hrvatske, gospođa Kolinda Grabar- Kitarović, kao i izborni stožer dosadašnjega predsjednika dr. Ive Josipovića.

Koordinirali smo rad Vijeća, HGI-ja i udruga s hrvatskim predznakom, te pomogli organiziranje manifestacija u Tivtu, Kotoru i Podgorici koje su održane ispred udruga s hrvatskim predznakom.

Sudjelovali smo u održavanju Hrvatskoga doma, odnosno Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi.

Pružali smo pomoć institucijama i pojedincima u potrebi. Članovi Vijeća su sudjelovali u izradi dokumentarnog filma o Viktoru Vidi, a sudjelovali smo i u njegovoj promociji u Kotoru sredinom septembra mjeseca. Sudjelovali smo na Hrvatskim svjetskim igrama u Zagrebu u julu. Pomogli smo Radiju Dux u ishodovanju frekvencije na nacionalnom nivou. Pomogli smo djelovanje Hrvatske škole u Crnoj Gori.

Demantirali smo u više navrata napise i protestirali i djelovali protiv aktivnosti vandala koji su bili usmjereni protiv kulturno- povijesne baštine Hrvata u Crnoj Gori.

Dogovorena je preliminarno suradnja s gospodinom Velimirom Viskovićem, predsjednikom Društva pisaca Hrvatske; gospođom Mani Gotovac, kazališnom redateljicom; gospođom Vandom Babić, profesoricom na Sveučilištu u Zadru; te gostovanje kazališne predstave o Vesni Parun i gostovanje Akademskog zbora Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Također je već u poodmakloj fazi realizacije književna večer posvećena Vjenceslavu Čižeku.

U prethodnoj godini predstavnici HNV sastali se s predsjednikom Opštine Tivat, gospodinom Ivanom Novoselom u dva navrata.

3.3. 4. Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01-2223/13 od 11.09.2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Muslimanski savjet.

Muslimanski Savjet u Crnoj Gori kao najznačajne aktivnosti sprovedene u 2014. godini je naveo sledeće:

Aktivno učestvovanje na desetak sastanaka sa svim nacionalnim vijećima.

Savjet je, u skladu sa Statutom, održao dvije sjednice Savjeta, kao i pet sjednica Izvršnog odbora.

Savjet je pokrenuo inicijativu za izdavanje časopisa namjenjenog crnogorskim Muslimanima, a u skladu sa prethodnim iskustvom, uoči novogodišnjih praznika organizovana je akciju pomoći djeci sa posebnim potrebama u Crnoj Gori, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost.

Predstavnici Savjeta imali su nekoliko radnih susreta sa predstavnicima ambasada i organizacija iz drugih država.

Predstavnici Savjeta učestvovali su na press konferencijama.

Koordinirali smo rad Savjeta i Nevladinih organizacija koje se bave problemom muslimanske nacionalne manjine, te pomogli organizovanje manifestacija u nekoliko crnogorskih gradova.

Savjet je pružao pomoć institucijama i pojedincima u potrebi.

3.3.5. Bošnjački savjet u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama («Službeni list RCG», br. 31/06, 51/06 i 38/07 i «Službeni list Crne Gore», broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta («Službeni list Crne Gore», broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01-2678/13 od 29.10.2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Bošnjački savjet.

Bošnjački Savjet u Crnoj Gori kao najznačajne aktivnosti sprovedene u 2014.godini je naveo sledeće:

Prva značajnija aktivnost Bošnjačkog savjeta u 2014. godini, bila je učešće u javnoj raspravi o Zakonu o nacionalnim simbolima u Crnoj Gori, gdje je predsjednik Bošnjačkog savjeta istakao primjedbe na podnijeti nacrt od strane resornog ministarstva. Osnovne zamerke su: Zabrana isticanja nacionalnih zastava manjina u kancelarije klubova poslanika i obaveza dobijanja saglasnosti na izgled zastave od strane Skupštine Crne Gore.

Na temu navedenog zakona i po drugim pitanjima predsjednici nacionalnih Savjeta održali su više sastanaka i takođe na temu ovog zakona organizovali konferenciju za štampu. Na toj konferenciji je posebno akcentirano pitanje nedefinisane zakonske regulative finansiranja rada nacionalnih Savjeta, kao i ignorisanje od strane Ministarstva finansija u postupku priprema budžeta Crne Gore, u kojem su Savjeti definisani kao samostalne budžetske potrošačke jedinice.

Zbog ignorisanja stavova Savjeta tokom javne rasprave, njihovih predstavnika u radnoj grupi, kao i predsjednika Savjeta na sastancima u Ministarstvu, Savjeti su pisanim putem tražili sastanak sa predstavnicima Evropske komisije, koji je održan 28.11.2014. godine, sa gospođom Barbarom Ratovnik, na kojem je u ime svih Savjeta učestvovao predsjednik Bošnjačkog savjeta Osman Nurković, koju je informisao o stavovima i zahtjevima nacionalnih Savjeta, po pitanju izmjena i dopuna Zakona o manjinskim pravima i slobodama i finansiranju nacionalnih Savjeta iz budžeta Države Crne Gore.

Na inicijativu Ministarstva za ljudska i manjinska prava da se potpiše memorandum o saradnji sa Upravom za kadrove, predsjednik Bošnjačkog savjeta tražio je sastanak sa odgovornim iz ove Uprave. Na tom sastanku je traženo objašnjenje o stvarnim-realnim mogućnostima Uprave za kadrove da utiče na ispravljanje disproporcije u zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda prilikom zapošljavanja. Dobijen je odgovor da oni na odlučivanje nemaju nikakav uticaj, što ih pretvara u Upravu za procedure i evidenciju, što nije zadovoljilo očekivanje predsjednika Bošnjačkog savjeta, zbog čega nije učestvovao u potpisivanju tog sporazuma, koji je faktički samo formalnost.

U prostorije Ministarstva za ljudska i manjinska prava održan je sastanak sa predstavnicima Evropske unije na temu manjinskih jezika i mjestu Bosanskog jezika u jezicima u Crnoj Gori. Predsjednik Bošnjačkog savjeta izrazio je nezadovoljstvo statusom Bosanskog jezika i tražio da isti bude zaštićen kao manjinski jezik u Crnoj Gori.

Tokom 2014. godine Bošnjački savjet je realizovao dva projekta, i to: "U susret bošnjačkim iseljenicima iz Crne Gore" i "Analiza zastupljenosti bošnjačke književnosti u Nastavnim planovima i programima osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori, i analiza

sadržaja koji podstiču na negativan odnos prema stanovništvu Islamske vjere, posebno prema Bošnjacima”

Prvim projektom, realizovana je posjeta organizacija i uglednih pojedinaca Bošnjačke dijaspor, u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji, Luxemburgu, Njemačkoj i Turskoj. Uspostavljeni su kontakti, razgovarano je o raznim temama i problemima i dogovorena buduća saradnja.

Drugim projektom četiri profesora Bosanskog jezika radila su na analizi udžbenika osnovnih i srednjih škola. Nakon iscrpno urađene analize organizovan je okrugli sto na kojem su profesori predstavili rezultate njihove analize. Po završetku svih aktivnosti, radovi su sistematizovani i ukoričeni u jednu knjigu, koja će se koristiti u daljem radu Savjeta na uklanjanju sadržaja koji vrijeđaju manjine, iz udžbenika osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori

Bošnjački savjet je realizovao manifestaciju obilježavanja 90-godina stradanja Bošnjaka u Šahovićima u Centru za kulturu Bijelo Polje. Skup je otvorio i bio medijator na istom predsjednik Bošnjačkog savjeta Osman Nurković, a istorijski osvrt o događaju su prenijeli akademici prof. dr Ferid Muhić i prof. dr Šerbo Rastoder.

Organizovan je sastanak sa predsjednikom Bošnjačkog vijeća u Srbiji i njegovim saradnicima, na kojem je razgovarano o mogućim poljima i oblicima saradnje. Prekograničnu saradnju vidimo kao šansu za realizaciju određenih projekata, o kojim smo razgovarali na tom sastanku.

Pomogli smo značajan broj projekata iz oblasti kulture, obrazovanja, izdavaštva i dr.

Imali smo značajan broj sastanaka od kojih ističemo sa Ministrom Odbrane Crne Gore i Direktorom Uprave policije Crne Gore. Na ovim sastancima je razgovarano o mogućem popravljaju strukture zapošljenih većim učešćem pripadnika iz reda Bošnjačkog naroda. Na sastancima je izraženo nezadovoljstvo trenutnim stanjem i istaknuti problemi koji se moraju eliminisati u cilju popravljanja trenutnog stanja.

Predsjednik Savjeta, Osman Nurković, imao je pisanu komunikaciju sa Ministarstvom finansija oko finansiranja rada nacionalnih Savjeta i učestvovao je na sjednici Odbora za ljudska i manjinska prava, u raspravi o predloženom budžetu za 2015. godinu.

U raspravi o Izmjenama i dopunama zakona o manjinskim pravima i slobodama, u dopisu Ministarstvu finansija i na sjednici prethodno pomenutog Odbora, istaknuto je nezadovoljstvo izdvojenim sredstvima iz budžeta Države Crne Gore, za finansiranje rada nacionalnih Savjeta, što ih sprečava da u punom kapacitetu koriste zakonska prava iz oblasti, jezika, kulture, obrazovanja, informisanja i drugih oblasti, gdje su manjine zapostavljene i nedovoljno zastupljene i afirmisane.

Organizovan je sastanak sa direktorom Turskog Instituta Yunus Emre, u Podgorici, gospodinom Cihan Ozdemir. Na sastanku je razgovarano o mogućim oblicima i poljima saradnje. Dogovoreno je da se zajednički realizuje jedan projekat iz oblasti kulture, a da oni Bošnjačkom savjetu daju podršku na uspostavljanju svestranije saradnje sa bošnjačkom dijasporom u Turskoj.

Imali smo veliki broj posjeta raznim institucijama i povodima u više gradova Crne Gore.

Na jednoj od sjednica Savjeta donijeta je Odluka o utvrđivanju nacionalnih praznika Bošnjaka u Crnoj Gori i Odluka o utvrđivanju datuma sjećanja na stradanja Bošnjaka.

U 2014. godini, rađeno je i vođeno dosta aktivnosti koje nijesu ovdje pomenute, ali želimo da istaknemo da značajnije aktivnosti tek predstoje u narednom periodu.

3.3.6. Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01-2709/13 od 01.11.2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Albanski savjet. Aktivnosti Nacionalnog Savjeta Albanaca u Crnoj Gori za 2014.godinu koje su obuhvaćene ovim izvještajem su:

Na osnovu Statuta i Poslovnika o radu, i na osnovu datih situacija, Savjet je tokom 2014. godine održao četiri sjednice u periodu januar-decembar.

Članovi NSA po pozivu Ministarstva Vanjskih poslova i Evropskih integracij Crne Gore, učestvovali su na Javnoj raspravi Predloga Zakona o saradnji Crne Gore sa diasporom.

Kancelarija Savjeta je konstantno radila na ažuriranju web stranice NSA, sa podacima i informacijama o aktivnostima Savjeta, kao i sa podacima od značaja za albansko stanovništvo u Crnoj Gori, npr.publikacija procedura i rokova za registraciju studenata u Univerzitetima.

Na osnovu inicijative predsjednika Savjeta, Genci Nimanbegua, tokom 2014. godine, realizovano je nekoliko sastanka sa liderima albanskih političkih partija u Crnoj Gori, na kojima su razmatrana prava albanaca u Crnoj Gori.

Nacionalni Savjet Albanaca u Crnoj Gori u okviru svojih aktivnosti, tokom 2014. godine, realizovao je susrete sa nastavnicima i direktorima škola u Crnoj Gori, u kojima se nastava vrši i na albanskom jeziku. Tokom ovih susreta razmatrani su problemi sa kojima se susreću albanski učenici i nastavnici tokom nastavnog procesa.

Savjet je tokom februara i marta 2014. godine, u okviru projekta "Položaj i potrebe obrazovanja na albanskom u Crnoj Gori" koji je finansiran od Fonda za zaštitu i realizaciju manjinskih prava u Crnoj Gori, održao dva susreta sa nastavnicima i direktorima škola, tokom kojih je predstavio gorenavedeni projekat, i to: 24.02.2014. godine u Plavu i Gusinje, 28.02.2014. godine u Tuzima-Malesiji i 03.03.2014. godine u Ulcinju.

Marta 2014. godine, u okviru nacionalne manifestacije "Dan učitelja", organizovana je jedna radna posjeta OŠ "Đerđ Kastrioti Skenderbeu" u Ostrosu-Krajini. U ovoj posjeti bili su pozvani članovi Nacionalnog Savjeta, Direktori škola u kojima se nastava odvija i na albanskom jeziku u Crnoj Gori, aktivni i penzionisani nastavnici, intelektualci, predstavnici Fonda i media,i dr.

Takođe, u okviru ove aktivnosti, NSA je u Ostrosu održala svoju redovnu sjednicu, na kojoj je između ostalog razmatrana i situacija stanovništva koji žive i rade u Krajini, čija je najveća trenutna briga i zahtjev snadbjevanje pitkom vodom. U znak pažnje i obilježavanja manifestacije "Dan učitelja", učenici OŠ "Đerđ Kastrioti Skenderbeu" koje je

predvodila nastavnica Aiša Đečbtritaj, za članove Savjeta i prisutne goste priredili su dramu "Jorgan".

U okviru svojih aktivnosti a na inicijativu grupe građana albanske nacionalnosti iz Crne Gore, koji su jedan dio radnog vijeka proveli na Kosovu, Savjet je posredovao kod Vlade Crne Gore da stavi na snagu implementaciju sporazuma za priznavanje penzija(radnih godina na Kosovu), potpisan od strane dvije Vlade, Crne Gore i Kosova.

Na sjednici Savjeta održanoj 29.03.2014. godine Radna grupa formirana za izmjene i dopune Statuta Nacionalnog Savjeta Albanaca, predstavila je pred članove Savjeta Nacrt izmjena i dopuna Statuta Savjeta, koji je usvojen sa dodatim obrazloženim izmjenama. Kopija novog usvojenog Statuta, prečišćeni tekst, poslat je i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Nacionalni Savjet Albanaca u Crnoj Gori, na osnovu Odluke koja je donešena na sjednici održanoj 29.03.2014. godine, izjasnila je svoj stav u vezi Izbornog Zakona u Crnoj Gori, gdje je izraženo nezadovoljstvo albanaaca sa trenutnim Izbornim zakonom. Predloženo je da albanci moraju imati specijalan status, sa posebnim izbornim zonama i sa garantovanim mandatima u Skupštini Crne Gore, kao što je bilo u predhodnom zakonu, gdje je predstavljanje albanske manjine bilo zagarantovano.

17.04.2014. godine u Tuzima, Nacionalni Savjet Albanaca u Crnoj Gori održao je Vanrednu sjednicu na kojoj je razmotren Status Urbane Opštine Tuzi-Malesija. Na ovoj sjednici usvojeni su zaključci, između kojih je: Da Urbana Opština Tuzi-Malesija dobije status punopravne opštine, kao sve ostale optine u Crnoj Gori.

Nacionalni Savjet Albanaca, tokom maja 2014. godine, obratio se školskim aktivima gdje se nastava izvodi i na albanskom jeziku, iz predmeta: Albanski jezik i književnost, istorija, geografija, muzička i likovna umjetnost, kao i učiteljima prvog nastavnog ciklusa, da na adresi Savjeta dostave jedan dokument u kojem je obuhvaćena problematika sa kojom se oni susreću tokom nastavnog procesa, koje bi dalje služile kao pripremna faza za razmatranje problematike na seminaru.

Tokom maja mjeseca 2014. godine, NSA je realizovao upitnik za albanske maturante, u svim školama u CG u kojima se nastava odvija i na albanskom jeziku. Cilj Savjeta je bio da preko upitnika vrši istraživanje zainteresovanosti i opredjeljenja maturanata za nastavak studija. Na osnovu obrađenih podataka anketiranja, Savjet je počeo razgovore sa Ministarstvima Crne Gore, Albanije i Kosova u vezi obezbeđivanja kvota za studente. U anketiranju su učestvovali 230 maturanata.

Prvi put do sada, ove godine, Savjet je imao priliku da se angažuje i prati u cjelosti proces upisa albanskih studenata iz Crne Gore na Javnim Univerzitetima u Albaniji i na Kosovu, jer je ovaj posao Ministarstvo za ljudska i manjinska prava delegirao Savjetu.

Tokom aprila mjeseca, Predsjednik Nacionalnog savjeta Albanaca, zajedno sa sekretarom i članovima savjeta iz Plava, realizovali su radne sastanke sa direktorima škola na kojima se nastava odvija i na albanskom jeziku u Plavu i Gusinju. U ovim susretima se razmatrao nastavni proces na albanskom jeziku u ovim školama, njihov tok, problematike i prednosti.

Predsjednik i članovi Savjeta bili su domaćini učenicima i pedagozima privatne gimnazije "Drita" iz Ulcinja. Predsjednik Genci Nimanbegu je upoznao učenike sa Institucijom Savjeta, njenom ulogom, aktivnostima, nadležnostima i načinu funkcionisanja.

Tokom maja mjeseca u okviru projekta "Položaj i potrebe obrazovanja na albanskom u Crnoj Gori" Savjet je formirao radne grupe sa nastavnicima iz sledećih predmeta: albanski jezik i književnost, istorija, geografija, muzička i likovna umjetnost, kao i za prvi nastavni ciklus, koji su radili na identifikaciji problema sa kojima se susreću albanski učenici iz pomenutih predmeta, koje bi posle služile za pripremu seminara o obrazovanju.

14. i 15. juna 2014. godine Savjet je organizovao dvodnevni seminar u Ulcinju na temu "Položaj i potrebe obrazovanja na albanskom jeziku u Crnoj Gori" koji je finansiran od strane Fonda za zaštitu i realizaciju manjinskih prava. Na seminaru su osim prosvjetnih radnika, bili pozvani i članovi Savjeta, predstavnici obrazovnih institucija Crne Gore, Albanije i Kosova, Akademski profesori, predstavnici media, i dr. Na kraju dvodnevnog rada seminara donijete su preporuke i zaključci u vezi situacije obrazovanja u Crnoj Gori. Isti zaključci su poslani i svim nadležnim institucijama u Crnoj Gori, kao i Međunarodnim institucijama koje prate implementaciju prava nacionalnih manjina u Crnoj Gori.

Nacionalni Savjet se i zvanično obratio Ministarstvu prosvjete i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori, da zajednički sa Savjetom kordinišu aktivnosti vezano za informisanje i pomoć albanskih maturanata iz Crne Gore koji su zainteresovani da nastave studije na Univerzitetima u Albaniji i Kosovu za akademsku godinu 2014/2015.

Nacionalni Savjet Albanaca u Crnoj Gori u julu mjesecu se zvanično obratio Univerzitetu u Prištini u vezi sa upisom studenata iz Crne Gore za akademsku godinu 2014/2015 i upoznao ih je sa potrebnim kvotama za kandidate iz Crne Gore.

Predsjednik Nacionalnog Savjeta Albanaca, dočekaio je Ambasadora Republike Turske u Crnoj Gori, njegovu Ekselenciju Mehmet Nijazi Tanilir. Tokom susreta razmatrana je mogućnost saradnje Savjeta i Turske Ambasade, posebno u oblastima obrazovanja i kulture.

U junu 2014. godine potpisan je Memorandum o saradnji između Nacionalnih Savjeta, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Univerziteta u Crnoj Gori za realizaciju prava nacionalnih manjina na nivou visokog obrazovanja.

21.07.2014. godine Predsjednik i Sekretar Savjeta, zajedno sa Sekretarom Ambasade Republike Albanije u Crnoj Gori, održali su radni sastanak u Minisarstvu Obrazovanja i Sporta Republike Albanije tokom kojeg je razmatrana mogućnost o procedurama, rokovima i kvotama za studente koji konkurišu iz Crne Gore u Javnim Univerzitetima u Republici Albaniji za akademsku godinu 2014/2015.

U julu 2014. godine potpisan je Sporazum o saradnji između Nacionalnih Savjeta u Crnoj Gori, Uprave za kadrove i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, sa kojim se predviđa da Nacionalni Savjeti imaju pravo da se informišu i traže implementaciju predstavljanja nacionalnih manjina u javnim institucijama u Crnoj Gori, u svim nivoima.

Nacionalni Savjet je konstantno informisao albanske studente u Crnoj Gori sa procedurama i rokovima upisa u Javnim Univerzitetima u Republici Albanije i Kosova. Takođe nekoliko puta smo se obratili resornim ministrastvima za mogućnost dodavanja kvota naknadno zbog velikog interesovanja studenata za određene smjerove.

Stručna služba Savjeta radila je na izradu projekata sa kojima je konkurisao na otvorenim konkursima Fonda za zaštitu i realizaciju nacionalnih prava. Na svakom

objavljenom konkursu, Savjet je kandidovao sa dva projekta, koliko je zakonski predviđeno.

03.09.2014. godine predstavnici Nacionalnog Savjeta, predsjednik, sekretar i član Savjeta g.Mehmet Bardhi održali su sastanak sa predstavnicima Komiteta eksperata Savjeta Evrope za implementaciju Evropske Karte za regionalne i manjinske jezike. Tokom sastanka od strane predstavnika Savjeta predstavljeni su svi problemi sa kojima se suočava albansko stanovništvo u Crnoj Gori, kada je riječ o upotrebi albanskog jezika u svim nivoima državnih organa predviđenim zakonom i međunarodnim konvencijama.

Predsjednik Nacionalnog Savjeta Albanaca Genci Nimanbegu, obratio se Ministarstvu prosvjete Crne Gore za informacije u vezi sa opštim brojem albanskih učenika u svim nivoima, od kojih smo dobili pisani odgovor.

Predstavnici Nacionalnih Savjeta u Crnoj Gori, realizovali su nekoliko sastanaka na kojima je razmatran Nacrt predloga za izmjenu Zakona o manjinskim pravima i slobodama, i na jednoj zajedničkoj konferenciji iskazali su svoje nezadovoljstvo na Nacrtu koji je predstavljen od strane Ministarstva.

Predsjednik Savjeta Genci Nimanbegu, održao je radni sastanak sa predstavnicima Ambasade Republike Kosova u Crnoj Gori g. Bljerim Džemailji i g.Srđan Sentić. Tokom susreta razgovarano je o mogućnostima saradnje Savjeta i Ambasade Republike Kosova u Crnoj Gori, o potrebama podrške od strane Ambasade kada je u pitanju upis studenata na Univerzitetima u Republici Kosovo, asistencija Ambasade u organizovanju saradnje Savjeta sa raznim institucijama Republike Kosova, kao i značaj angažovanja Savjeta i unapređenje saradnje između dvije države u raznim sektorima od značaja za građane obje države.

U okviru manifestacije obilježavanja Dana Zastave, Nacionalni Savjet Albanaca uz finansijsku podršku Fonda, u okviru projekta "Novembarski praznik" realizovao je niz kulturno-umjetničkih aktivnosti u mjestima gdje živi albansko stanovništvo u Crnoj Gori. U Ulcinju u Centru za kulturu 25.11.2014.godine predstavljena je premijera "Epoka u pentagramu" u izvođenju Nacionalnog Teatra Opere i Baleta iz Tirane, u Tuzima i Plavu 28.11.2014.godine predstavljeni su bogati kulturno-umjetnički programi. Također u sklopu ovog praznika, treće godine za redom, održan je Maraton Ulcinj-Skadar, u kojem su učestovali 23 takmičara i zemlje i regiona.

Nakon Odluke za privatizaciju dnenog lista "Pobjeda" na osnovu kojeg je objavljivan nedeljnik "Koha javore", jedini list na albanskom jeziku, predsjednik NSA je uporno radio na pronalaženju rješenja za opstanak jedinog pisanog media na albanskom jeziku u Crnoj Gori. Nakon višemjesečnog napornog rada, ujedno i kao Predsjednik radne grupe Genci Nimanbegu je podrškom Skupštine Crne Gore, inicirao zajedničko rješenje da nedeljnik "Koha javore" nastavi publikaciju u sklopu Nacionalnog Savjeta Albanaca uz finansijsku podršku Skupštine Crne Gore.

Stručna služba Nacionalnog Savjeta uz svoj svakodnevni rad, konstantno je tokom 2014.godine pripremala i razne dopise institucijama, konferencije za medije, razna saopštenja i starala se za prosljeđivanje telegram čestitki kada su u pitanju razni praznici vjerskog i nacionalnog karaktera.

3.4. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, član 36, i Odlukom o osnivanju Fonda za manjine ("Sl.list Crne Gore" br. 13/08 od 26. 02. 2008.godine; 64/11 od 29.12.2011.god.), Skupština Crne Gore, radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, osnovala je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Sredstva Fonda obezbjeđuju se iz Budžeta Crne Gore i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom. Za ovu namjenu iz Budžeta Crne Gore opredjeljuje se najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava, umanjenih za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Sredstva Fonda raspoređuju se, odlukama Upravnog odbora Fonda na:

- Sredstva za rad (funkcionisanje) Fonda i
- Sredstva za finansijsku podršku projektima.
- Sredstva Fonda za finansijsku podršku projektima raspodjeljuju se putem javnog konkursa

Pravo učešća na javnom konkursu za raspodjelu sredstava iz stava 3 alineja 2 ovog člana imaju nevladine organizacije i druga pravna i fizička lica čije su djelatnosti, odnosno aktivnosti usmjerene na očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. (Član 2, alineja 5)

Podsticaj i podršku zaštiti, razvoju i afirmaciji posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih i etničkih zajednica u Crnoj Gori, u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, kao i zaštiti i unaprjeđivanju manjinskih prava i sloboda, Fond ostvaruje putem finansiranja i sufinansiranja kvalitetnih projekata/programa značajnih za manjinske nacionalne zajednice i njihove individualne i kolektivne pripadnike. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je u 2014.godini dva puta raspisivao konkurs za raspodjelu sredstava projektima/programima. U prvoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 297 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 2.178.943,06 €. Zbog neispunjavanja formalno- pravnih uslova eliminisan je 73 projekata. Od 224 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 102 projekata, sa ukupnim zahtjevom za finansijsku podršku, u iznosu od 497.950,00 €. Prosječan iznos finansijske podrške Fonda projektima u I raspodjeli za 2014. godinu iznosi 4.881,86 €.

I RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2014.GODINU

r/b	Naziv projekta	Naziv nosioca projekta	Bodovi	Odobreni iznos sredstava
1.	<i>Analiza razvoja i očuvanja nacionalne posebnosti manjinskog muslimanskog</i>	Matica Muslimanska	100	6.350€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

	<i>naroda Crne Gore</i>			
2.	<i>Boje, zvuci, mirisi i okusi Hrvatske u Podgorici</i>	Hrvatsko građansko društvo Crne Gore-Podružnica Podgorica	95	5.500€
3.	<i>Očuvanje kulturno-istorijskog nasljeđa srpskog naroda u Crnoj Gori kroz saradnju sa srpskim institucijama i udruženjima iz regiona i svijeta</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	95	25.000€
4.	<i>Opremanje i uređenje biblioteke sa čitaonicom u Vezirovoj džamiji u Gusinju</i>	Mešihat Islamske zajednice u Crnoj Gori-Odbor Islamske zajednice Gusinje	94	3.500€
5.	<i>Časopis "Hrvatski glasnik"</i>	Hrvatsko građansko društvo Crne Gore	92	10.700€
6.	<i>Radio Dux i portal www.radiodux.me</i>	NVO Hrvatska krovna zajednica Dux Croatorum- Radio Dux	90	19.500€
7.	<i>Festat kombëtare të nëntorit</i>	Këshilli Nacional i Shqipëtarëve në Mal të Zi- Komisioni për kulturë	93	14.000€
8.	<i>Učešće Roma u javnom životu na lokalnom nivou</i>	Romski Savjet	90	3.500€
9.	<i>Štampanje istraživačkog rada "Srbi iz Herceg Novog i Boke tokom I svjetskog rata na strani Srbije"</i>	Srpsko prosvjetno kulturno društvo "Prosvjeta" Herceg Novi	90	2.500€
10.	<i>Bošnjačke novine- prve novine na bosanskom jeziku u Crnoj Gori</i>	Bošnjački informativni centar d.o.o	90	12.400€
11.	<i>Revija Forum</i>	Forum Bošnjaka Crne Gore	90	5.900€
12.	<i>Baština</i>	Almanah	90	8.900€
13.	<i>Zoran Poleksić-knjiga o Mati Parlovu</i>	Hrvatski Savjet Crne Gore	90	3.500€
14.	<i>Fešta Rogača</i>	Hrvatska krovna zajednica-Dux Croatorum	90	3.150€
15.	<i>Štampanje IV i V izdanja časopisa Alav</i>	NVO Romski kulturni centar	90	8.000€
16.	<i>Dani srpske kulture u Crnoj Gori</i>	Srpsko narodno vijeće Crne Gore	90	24.000€
17.	<i>Përdorimi i gjuhës shqipe në</i>	Shoqata e gruas Nita	90	1.500€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

	<i>institucionet shtetërore dhe sektorin privat në trevën e Komunës urbane të Tuzit</i>			
18.	<i>Štampanje Srpskih novina</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	87	27.000€
19.	<i>Koncert na dar Konkatedrali</i>	Hrvatsko kulturno društvo Sveti Jeronim-Bar	90	5.500€
20.	<i>Garat e recituesve të rinj-Ulqin 2014</i>	Fondacioni Studenti	89	2.000€
	<i>Edukacija i duhovna emancipacija romske djece i mladih o svojoj kulturi i običajima</i>	NVO Udruženje Roma Budo Tomović- Nikšić	88	1.700€
21.	<i>Formiranje Centralne biblioteke Islamske zajednice u Crnoj Gori</i>	Mešihat islamske zajednice u Crnoj Gori	88	3.000€
22.	<i>Ne zaboravi tradiciju Muslimana</i>	NVU Forum Muslimana Bijelog Polja	88	5.000€
23.	<i>Čujte i naš glas</i>	NVO Udruženje Roma Crne Gore	87,5	9.000€
24.	<i>Objavljivanje dvije knjige sa naučnim radovima naučnika, predstavljih na naučnim sesijama</i>	Tahir Abaz Gjonbalaj	87,5	8.000€
25.	<i>Sačuvajmo tradiciju za srećniju budućnost</i>	NVO Muslimani Bihora-Petnjica	87	4.000€
26.	<i>Rekonstrukcija i opremanje Gasulhane, očuvanje i unaprijeđenje vjerskog identiteta sa svim kulturnim i vjerskim obilježjima</i>	Šutković Hamdo	87	1.000€
27.	<i>Srpske elektronske novine</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	87	15.000€
28.	<i>Iftari za najsiromašnije u noći lejletul- Kadr- Ramazan</i>	NVO Romi u usponu	86	2.500€
29.	<i>Pomozimo jedni drugima, jer je to Allahov amanet</i>	NVO Ljepota Roma	86	4.000€
30.	<i>Pripadnici Islama u Boki Kotorskoj, kako ih drugi vide i kako oni druge vide</i>	NVO Galaksi- Galaxy	86	8.000€
31.	<i>Dokumentarni film o kulturnim spomenicima iz otomanskog perioda na</i>	NVO RTV Luna global	85	6.000€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

	<i>prostoru opštine Plav</i>			
32.	<i>Izdavačka djelatnost</i>	Srpsko narodno vijeće Crne Gore	85	24.000€
33.	<i>Metodat bashkëkohore të mësimdhënies- botim libri</i>	Arlinda Sukaliq	85	1.700€
34.	<i>Afirmacija nacionalnog identiteta Roma i Egipcana</i>	NVU Novo doba	85	2.000€
35.	<i>Bošnjačka etno radionica</i>	Elma Mehović	85	1.800€
36.	<i>Položaj, tradicija i običaji bošnjačke žene u Crnoj Gori</i>	Edita Burdžović	85	1.000€
37.	<i>Društveno-ekonomski i socijalni položaj Muslimana u Bijelom Polju</i>	Salko Čoković	85	3.000€
	<i>Istorija i vrijednost naših krajeva</i>	Tv Boin	85	2.100€
38.	<i>Etno odjek Prokletija</i>	Amanda Ujkić	85	1.300€
39.	<i>Asimilacija i migracija kod Albanaca u Crnoj Gori</i>	Enver Hasangjekaj-Shaban Prelvukaj	85	6.000€
40.	<i>Muzički CD SEVDAH (Finalizacija projekta)</i>	Esad Merulić	85	3.100€
41.	<i>Dani kulture Muslimana: književnost- jezik- tradicija</i>	Suada Drpljanin	85	3.000€
42.	<i>Dita e poezisë shqipe Shas-Ulqin 2014</i>	OJQ Harmonia	85	3.000€
43.	<i>Vokalno-instrumentalna interpretacija sevdalinke sa stilskim crtama (atonalnosti-džeza) spajanje i oplemenjivanje modernim harmonsko muzičkim jezikom kod Bošnjačkog naroda</i>	NVO Podsticaj Gajret-Bar	85	4.000€
44.	<i>Očuvanje kulturno istorijske baštine kroz promociju kula</i>	NVO Ljiljan- Plav	85	2.300€
45.	<i>Websajt za Romski Savjet</i>	NVO Informativni Centar Roma i Egipcana	85	4.000€
46.	<i>Promocija antologije "Bošnjačko pjesništvo od 1990 do naših dana"</i>	NVO Gajret Crna Gora	85	1.750€
47.	<i>Manifestimi Dita e Rumisë – 2014</i>	Xhelal Muja	85	1.500€
48.	<i>Zaštita i unapređenje kulturnog nasleđa Muslimana Bijelog Polja</i>	Suad Čikić	85	3.500€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

49.	Zbirka pjesama "Ranjeni stih"	Amra Tahirović	85	1.000€
50.	Časopis Malesia- na albanskom jeziku	Udruženje za kulturu i društvena pitanja Malesia	85	2.000€
51.	Očuvanje kulturno istorijske baštine i jezika bošnjačkog naroda u Plavu i Gusinju	NVO Summeja	85	2.600€
52.	Izrada letaka kulturnog identiteta i baštine Rožaja i okoline	Zineta Murić	85	1.800€
53.	Trashëgimija kulturore dhe historike e Malësisë në fotografi	OJQ Labeatët	85	3.000€
54.	Revista Lemba nr.18	Dr. Nail Draga	85	2.000€
55.	Prezentacija kulturne baštine hrvatske manjine	Danijela Vulović	85	2.000€
56.	Otrzanje od zaborava kulture bošnjačkog naroda kod mladih "Moram više znati-nikad zaboraviti"	Ernad Suljević	85	1.800€
57.	Čamilova česma- rekoststrukcija i uređenje spomen parka	Rešad Sijarić	85	7.000€
58.	Monografija "Školstvo Gornjeg Bihora- 110 godina škole u Petnjici"	Šato Ajdarpašić	85	3.000€
59.	Trashëgimia kulturo- historike e zones së Ulqinit dhe Krajës si pjesë e identitetit kombëtar shqipëtar	Dr. Nexhat Avdiu	85	2.000€
60.	Jedna antičko-arhaička komunikacija sa tradicijom Ana e Malit- nastavak projekta	Muhamet Nika	85	1.000€
61.	Ljetnja škola za djecu bošnjačkih iseljenika	Bošnjački savjet u Crnoj Gori	85	12.200€
62.	Štampanje 41 i 43 broja časopisa Buzuku	NVO Don Gjon Buzuku	85	1.500€
63.	Reflektime historike	Shoqata e artistëve dhe intelektualëve Art Club	85	3.000€
64.	Sačuvajmo sevdah od	Agović Asmir	85	2.500€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

	<i>zaborava</i>			
65.	<i>Sačuvajmo spomenike- naše blago</i>	NVO Muslimanski građanski forum	85	4.000€
66.	<i>Simpoziumi shkencor: me temen "Komiteti kombëtar për mbrojtjen e Kosovës"</i>	Gani Rashi Kukaj	85	7.000€
67.	<i>Ora e maleve- Rozhajë</i>	Ali Daci	85	3.000€
68.	<i>Smotra ruralne kulture Muslimana Crne Gore</i>	Senad Gačević	85	7.000€
69.	<i>Vallja e shtatorit</i>	Mehmed Balidemaj	85	2.000€
70.	<i>Dua (Volim), zbirka pjesama</i>	Hasnije Gjonbalaj	85	2.000€
71.	<i>Bošnjačkoj kulturi u pohode</i>	NVO NUR	85	2.600€
72.	<i>Festival priče Zavičajne staze- Bihor 2014</i>	NVO Centar za kulturu Bihor- Petnjica	85	5.300€
73.	<i>Voljni i sposobni, edukacija žene Muslimanke</i>	Edita Dautović	85	4.000€
74.	<i>Katalog srpskih srednjevjekovnih gradova, crkava i nekropola na području opštine Pljevlja</i>	Srpski kulturni centar "Patrijarh Varnava" Pljevlja	85	4.500€
75.	<i>Kroz arhitekturu Islama Plava i Gusinja</i>	Nvo Vakati zuluma- Vakti i zullumit	85	2.200€
76.	<i>Revista Dija, numri 12</i>	Bashkimi i krijusve shqiptarë në Mal të Zi	85	1.500€
77.	<i>Znanje jezika uslov za RAE integraciju</i>	NVO Demokratsko udruženje Roma DUR	85	4.500€
78.	<i>Romsko-crnogorski riječnik</i>	Mladi Romi Podgorice	85	2.000€
79.	<i>Sunetluk za najugroženiju romsku djecu</i>	NVO Čovjek-Rom	85	2.000€
80.	<i>Bajramska proslava</i>	NVO Romska duša	85	3.000€
81.	<i>Botimi i tre librave</i>	Gazmend Çitaku	84	1.200€
82.	<i>Iftarsko veče za RAE populaciju tokom mjeseca Ramazana</i>	Neđmedin Šalja Bido	84	1.600€
83.	<i>Informativni program Srpske televizije</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	84	25.000€
84.	<i>Forma pripovjedaanja i estetski aspekti u romanima Čamila Sijarića</i>	Avdo Nurković	83	2.000€
85.	<i>Kolekcija fotografija- Džamije Crne Gore</i>	Dženana Bibezić	83	4.000€
86.	<i>Objavljivanje romana Hisja e Gjergj Kastriotit-Skenderbeut</i>	Martin Bojaj	82,5	2.000€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

87.	<i>Promovisanje Srpskog kulturno-folklornog nasleđa kroz igre i pjesme na XV festivalu folklora dijaspore u Temišvaru-Rumunija</i>	ANIP Đurđevdansko kolo	82,5	3.000€
88.	<i>Kulturna riznica Bošnjaka Podgorice</i>	NVO Ključ uspjeha	82,5	1.800€
89.	<i>Ulcinjske familije u Draču</i>	Cano Lazoja	82,5	2.800€
90.	<i>Bošnjačka riznica Bijelog Polja</i>	Amer Smajlović	82,5	2.000€
91.	<i>Bihorska sehara</i>	NVO Art Centar- Petnjica	82,5	1.500€
92.	<i>Hronika zločina</i>	Forum Bošnjaka Crne Gore	82,5	2.700€
93.	<i>Akšamluk u Divan Bašči 2014</i>	NVO Inter Media Krug	82,5	1.600€
94.	<i>Prepoznaj i prihvati različitosti- Bijelo Polje- Grad kultura</i>	Bektašević Mustafa	82	3.000€
95.	<i>Nata me hënë</i>	Ali Gjeçbritaj	82	1.000€
96.	<i>Informativni centar žena Romkinja</i>	NVO Romsko vrijeme	82	2.000€
97.	<i>Opening of the oyster (përkthimi dhe botimi në anglisht i poezive të Basri Çapriqit)</i>	Basri Çapriqi	82	1.800€
98.	<i>Dokumentarno igrani film "Tragovi u mjesečini"</i>	Eldar Lakota	81	1.800€
99.	<i>Prilog epici Muslimana Crne Gore II dio</i>	Branko Koprivica Sava Lazarević	80	2.500€
100.	<i>Shënimi i 12-vjetorit të Muzeut Etnografik të Malësisë</i>	Shtjefën Ivezaj	80	1.000€

r/b	Namjena podržanih projekata u I raspodjeli finansijskih sredstava za 2014. godinu	
1	Štampanje knjiga	20
2	Časopisi i novine	8
3	Publikacije, studije, monografije	8

4	Godišnjaci, zbornici, katalozi i brošure	3
5	Dokumentarni film	4
6	Muzički CD	1
7	TV emisije	2
8	Radio emisije	3
9	Izložbe slika i fotografija	2
10	Folklorne aktivnosti	2
11	Muzikološke aktivnosti	3
12	Manifestacije kulturno-zabavnog karaktera	16
13	Manifestacije vjerskog karaktera	5
14	Internet portali	3
15	Okrugli stolovi, simpozijumi, predavanja, konferencije, naučni skupovi, seminari, tribine, edukativne radionice	16
16	Sanacione i rekonstruktivne intervencije na kulturno-istorijskim objektima	4
17	Nabavka knjiga za biblioteke	2

U drugoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 178 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.040.873,88€. Zbog neispunjavanja formalno-pravnih uslova eliminisano je 71 projekat. Od 107 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 53 projekata, sa ukupnim zahtjevom za finansijsku podršku u iznosu od 245.280,00€.Upravni odbor Fonda izvršio je raspodjelu dijela sredstava Fonda za zaštitu i ostarivanje manjinskih

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

prava, na osnovu javnog Konkursa u ukupnom iznosu od 245.280,00€.Prosječan iznos finansijske podrške Fonda projektima u II raspodjeli za 2014. godinu iznosi 4.627,92€.

II RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2014.GODINU

r/b	Naziv projekta	Naziv nosioca projekta	Bodovi	Odobreni iznos sredstava
1.	<i>Српска културна сцена</i>	Српски национални савјет Црне Горе	96,5	15.000€
2.	<i>Idejno rješenje gradske multietničke info kuće</i>	Elvira Muzurović	95,5	6.000€
3.	<i>Baština koja spaja</i>	Ivan Đoković	95	5.400€
4.	<i>Hronika bihorske muzike (monografija)</i> <i>Autori: Dr Šemsudin Hadrović i Mirsad Rastoder</i>	NVO Centar za kulturu – Bihor	94	4.200€
5.	<i>Časopis Hrvatski glasnik</i>	Hrvatsko građansko društvo Crne Gore	94	4.600€
6.	<i>"Čardak" - Moderne obrade izvornih pjesama Muslimana Crne Gore I dio</i>	Centar za regionalnu saradnju	94	4.500€
7.	<i>Opremanje i uređenje biblioteke sa čitaonicom u Vakufskoj kući u Beranama</i>	Odbor Islamske zajednice Berane	93	7.500€
8.	<i>Dita e mësuesit 7 Marsi dhe analiza e teksteve shkollore në gjuhën shqipe</i>	Këshilli Kombëtar i Shqiptarëve në Malin e Zi	93	12.000€
9.	<i>Epska poezija Muslimana</i>	Damir Drpljanin	92	3.500€
10.	<i>Kultura, tradicija i običaji Muslimana barskog područja – Prvi dio</i>	Edin Koljenović	91,5	4.200€
11.	<i>Književne večeri u Dubrovniku i Zagrebu</i>	Hrvatsko nacionalno Vijeće Crne Gore	90	2.600€
12.	<i>Издавачка дјелатност</i>	Српски национални савјет Црне Горе	90	15.000€
13.	<i>Radio Dux i portal www.radiodux.me</i>	NVO Hrvatska krovna zajednica Dux Croatorum Radio Dux	90	15.500€
14.	<i>Серијали Српске телевизије</i>	НВО Друштво за равноправност и толеранцију	90	15.000€
15.	<i>Заштита српског идентитета</i>	Српски културни центар Стефан Немања	90	4.000€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

16.	<i>Izabrane pjesme Braha Adrovića</i>	Braho Adrović	90	2.350€
17.	<i>Српску радио „Кул“</i>	НВО Друштво за равноправност и толеранцију	88	16.000€
18.	<i>Baština</i>	Almanah	88	8.000€
19.	<i>Moj Zavičaj</i>	Beriša Bukra	88	3.150€
20.	<i>Stotinu godina od iseljavanja Muslimana iz Crne Gore za Tursku 1914-2014</i>	Miloš K. Vojinović	88	4.000€
21.	<i>Malësia e Madhe ndër shekuj, Pjesa e dytë</i>	Sokolj Ljulldjuraj	87	2.000€
22.	<i>Kalimera Poetike 2015</i>	Shoqata e Artistëve dhe Intelktualëve Art Club	86	3.200€
23.	<i>Gëzohuni fëmijë</i>	Lumni Rexha Bisha	85	1.100€
24.	<i>Mediat në gjuhën shqipe në Mal të Zi – nga fillimi deri në ditët tona</i>	Ismet Kallaba	85	2.000€
25.	<i>Bijtë e shqipes (Personalitete të njohura shqiptare në Mal të Zi në shekullin XX)</i>	Gjekë Gjonaj	85	2.000€
26.	<i>Informisanje je ključ socijalizacije svake zajednice</i>	Muhamed Uković	85	4.000€
27.	<i>Sfidat e identitetit kombëtar tek të rinjtë shqiptarë</i>	OJQ Horizonti i Ri	85	3.400€
28.	<i>Magistarski rad prvog Roma Tradiconalni način vaspitanja romske djece</i>	Sokolj Beganaj	85	3.000€
29.	<i>Istraživanje stepena poznavanja i izraženosti nacionalnog identiteta bošnjačkog naroda</i>	Ervin Duraković	85	1.830€
30.	<i>Подрука за све</i>	Друштво српских домаћина Црне Горе	85	5.400€
31.	<i>Okrugli sto na temu: Standardizacija romskog jezika</i>	NVO Mladi Romi Podgorice	85	3.000€
32.	<i>Izrada web sajta Spomenar podgoričkih muslimana</i>	Damir Efović	85	2.900€
33.	<i>Bošnjaci u XX vijeku</i>	Rifat Agović	85	1.200€
34.	<i>Ostvarivanje politike manjinskih prava u Crnoj Gori</i>	Forum Bošnjaka Crne Gore	85	3.500€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

35.	<i>Informimi në gjuhën shqipe i shqiptareve në Mal të Zi dhe diasporë përmes faqes së internetit</i>	Valdet Kurti	85	1.400€
36.	<i>Turski dokumenti o Plavu i Gusinju od XV-XVIII vijeka</i>	Hana Šarkinović	85	1.900€
37.	<i>Bošnjačka izvorna muzika (Etno grupa Teferidž)</i>	Sulejman Beća Kujević	85	4.500€
38.	<i>Časopis za kulturu, nauku i društvena pitanja Malesia</i>	Udruženje za kulturu i društvena pitanja Malesia	85	2.800€
39.	<i>Pjesmom kroz Boku</i>	Hrvatsko kulturno društvo "Tomislav"-Kotor	85	2.000€
40.	<i>Edukacija Bošnjačkog stanovništva na području Rožaja</i>	Almer Kardović	85	4.000€
41.	<i>Kroz sportske i kulturne zabavne aktivnosti mladi Romi Nikšića i ostalih članova doprinose očuvanju kulturnog identiteta</i>	NVO Točak Nikšić	85	2.000€
42.	<i>Libri "Fol me gjuhen e zemres"</i>	Valbona Bajri	84,5	1.800€
43.	<i>Aktivnosti KUD-a Besa povodom 47 godina rada i Miss planine –Korita 2015</i>	NVO KUD Besa	84	3.500€
44.	<i>Trajnimi i lidershypit për çështjet publike</i>	Monitoring Group Ulqin –MogUL	84	2.700€
45.	<i>Džamije u Sandžaku</i>	Fatih Hadžić	84	2.300€
46.	<i>Svjetlost dana</i>	NVO Muslimani Bihora Petnjica	83	3.300€
47.	<i>Afirmacija bošnjačkog kulturnog naslijeđa u Bijelom Polju</i>	Muradif Grbović	83	3.500€
48.	<i>Izložba fotografija i kataloga "Tradicionalna arhitektura srpskih seoskih kuća i atara u Pljevljima i Bijelom Polju"</i>	Vaso Knežević	82	1.000€
49.	<i>Dopustite da i mi znamo</i>	Beriša Bukra	82	3.150€
50.	<i>Podizanje svijesti mladih o potrebi očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta Muslimana u Crnoj Gori</i>	Arijana Kapić	82	4.000€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini

51.	<i>Promocija Bošnjačke posebnosti u arhitekturi na području Crne Gore</i>	Adnan Ramović	81	3.700€
52.	<i>Udhëtimi i një mjeku</i>	Prim.dr Gani Karamanaga	80	2.000€
53.	<i>Sedmi broj časopisa Osvit glas Muslimana Crne Gore</i>	Matica muslimanska Crne Gore	80	4.700€
		UKUPNO		245.280,00 €

r/b	Namjena podržanih projekata u II raspodjeli finansijskih sredstava za 2014. godinu	
1	Štampanje knjiga	12
2	Časopisi i novine	2
3	Publikacije, studije, monografije	5
4	Godišnjaci, zbornici, katalozi i brošure	1
5	Dokumentarni film	1
6	Muzički CD	1
7	TV emisije	1
8	Radio emisije	3
9	Izložbe slika i fotografija	1
10	Folklorne aktivnosti	1
11	Muzikološke aktivnosti	2

12	Manifestacije kulturno-zabavnog karaktera	10
13	Internet portali	3
14	Okrugli stolovi, simpozijumi, predavanja, konferencije, naučni skupovi, seminari, tribine, edukativne radionice	9
15	Nabavka opreme i narodne nošnje	1

U 2014. godine za sredstva Fonda konkurisalo je 475 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 3.219.816,94€. Zbog neispunjavanja formalno- pravnih uslova eliminisano je 144 projekata. Od 331 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 155 projekata. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je tokom 2014. godine raspodijelio ukupno 743.230,00€ za projekte koji se bave očuvanjem i razvojem nacionalne i etničke posebnosti, unaprijeđenja kulturnog identiteta i baštine, razvoja jezičkog identiteta i unaprijeđenje vjerskog identiteta manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao i zaštitom i unaprjeđivanjem manjinskih prava. Prosječan iznos finansijske podrške Fonda po podržanom projektu u 2014. god. iznosi 4.795,03€. Stručna služba Fonda vrši monitoring i evaluaciju realizacije projekata koje je finansirao ili sufinansirao Fond, praćenje dinamike realizacije i dinamike trošenja sredstava, kao i izvještavanje o eventualnom nenamjenskom ili neracionalnom trošenju sredstava iz podrške Fonda;

Ugovorima o finansiranju /sufinansiranju finansijskom podrškom Fonda obuhvaćenih projekata, Fond je obavezao korisnike njegovih sredstava da Stručnoj službi Fonda dostavljaju izvještaje o realizaciji projekata, kako fazne, tako i konačne, koji su potkrijepljeni validnom finansijskom dokumentacijom kojom se dokazuje opravdanost trošenja sredstava. Pored toga, korisnici su obavezani da im izvještaji budu potkrijepljeni i audio-vizuelnom ili foto dokumentacijom, kao i dokazima o medijskoj praćenosti manifestacija podržanih sredstvima Fonda. Fond je obavezao korisnike njegovih sredstava da obavještavaju Stručnu službu Fonda o datumima i mjestima održavanja manifestacija u okviru realizacije podržanih projekata, a svoju Stručnu službu da, u okviru monitoring realizacije projekata, na takve manifestacije delegira svoje predstavnike. Stoga predstavnici Fonda redovno prisustvuju veoma raznorodnim i mnogobrojnim manifestacijama diljem Crne Gore, koje su finansirane sredstvima naše institucije. Predstavnici Fonda imali su čast i zadovoljstvo da prisustvuju prezentacijama i promocijama umjetničkih, stručnih i naučnih tvorevina pripadnika manjinskih nacionalnih zajednica, podržanih sredstvima Fonda, u susjednim državama, u njihovim veoma respektabilnim institucijama

3.5. Centar za očuvanje i razvoj kulture manjine

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je ustanova koju je osnovala Vlada Crne Gore (sl. list RCG br. 38/1, 27/07 od 17.05.2009.godine) sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore.

Pomenute ciljeve Centar ostvaruje, razvojno-istraživačkom djelatnošću proučavajući kulturu manjinskih naroda, njenu osobenost, vrijednost i značaj, zatim, stvarajući dokumentacionu bazu iz svih oblasti života, kulture i umjetnosti vezane za manjine Crne Gore. Promovisanje, afirmacija, podsticanje, čuvanje i razvoj kulture manjina Centar realizuje organizovanjem raznih manifestacija, sadržaja, projekata, okruglih stolova, radionica, prezentacija i sl. Sve svoje programske aktivnosti Centar je podijelio u kratkoročne i dugoročne. Kratkoročno: identifikacija, afirmacija, integracija i očuvanje kulture manjina, a dugoročno ova institucija treba da postane mjesto potpune sinteze svih kultura manjina, kako onih vezanih za tradiciju tako i onih savremenih kulturnih vrijednosti.

- Promocija knjige “Multikulturalizam – društvena realnost” U Podgorici je **23.01.2014. promovisana** knjiga „Multikulturalizam – društvena realnost“, autora dr Derviša Selhanovića. Uz autora, o ovoj studiji su govoriti akademik Zuvdija Hodžić, prof. dr Sonja Tomović – Šundić, prof. dr Lidija Vujačić i Bogić Rakočević. Promocija knjige „Vremenski nered“ Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore izdao je knjigu autora Senada M. Karađuzovića „Vremenski nered“. Ovo je IX knjiga iz biblioteke Sinteze u izdanju Centra. Promocija knjige je održana u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“. O djelu su, pored autora, govorili Bogić Rakočević-književnik i Vlatko Simunović – književni kritičar.
- **Novi broj časopisa Kod -Poštujemo razlike, njegujemo sličnosti.** Tematski broj ovog broja je Multikulturalizam, tretirajući multikulturalizam kao ključni diskurs za razumijevanje savremenog svijeta, dr Selhanović apeluje na sve ljude u Crnoj Gori da učine napor „da svako živi sa svojom kičmom, tradicijom i kulturom, otvoreno i bez predrasuda“. U novom broju časopisa „KOD“ svoje osvrte na njegovu studiju o multikulturalizmu objavili su prof. Dr Sonja Tomović Šundić, doc.dr Lidija Vujačić, akademik Zuvdija Hodžić i doc.dr Draško Došljak.
- **Obilježavanje Međunarodnog Dana Roma u Podgorici.** Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je 8. april. 2014 organizovao je Međunarodni Dan Roma u Perjaničkom domu u Podgorici gdje su predstavljena umjetnička djela i književni opus Selam Pato i Ruždije Rusa Sejdovića. Izložbu je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, a na književnoj večeri govorili su akademik Zuvdija Hodžić, književni kritičar Vlatko Simunović i autori.
- **Promocija knjige “Multikulturalizam društvena realnost” u Bijelom Polju**
- Knjiga dr Derviša Belog Selhanovića „Multikulturalizam društvena realnost“ predstavljena je u bjelopoljskom Centru za kulturu 10.04.2014. godine. a u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. Pored autora i medijatora Bogića Rakočevića, o knjizi su govorili akademik Zuvdija Hodžić, i univer-

zيتetski profesori Draško Došljak i Lidija Vujačić.
Promocija knjige “Multikulturalizam-društvena realnost” u Baru

- U Dvorcu kralja Nikole u Baru, a u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina i Centra za kulturu Bar, organizovana promocija knjige “Multikulturalizam-društvena realnost”, autora Dr **Derviša Selhanovića**. O knjizi su govorili akademik Zuvdija Hodžić, prof. dr Sonja Tomović Šundić, prof. dr Draško Došljak, književnik i književni kritičar Bogić Rakočević kao i sam autor. U muzičkom dijelu programa nastupili su DUO Safet Drljan i Dina Kukalj.
- **Izložba “Meditranska Crna Gora”** U galeriji “Art” u Podgorici, 22.04.2014. otvorena kolektivna izložba “Meditranska Crna Gora” akademskih slikara sa područja juga Crne Gore, u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina. Izložbu je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović. Postavku su činile slike :Seide Belegović, Tanje Matković, Dusko Radović, Mehmeta Alojje, Čazima Muje, Muharema Muratovića, Marka Rakonjaca, Milijana Istijanovića, Sava Pavlovića, Edina Kaplanija, Majde Mučić i Miluna Lutovaca.
- **Slike Sabahete-Beke i Irvina Masličića u Zagrebu.** U galeriji Kristofor Stanković u Zagrebu 23. 4. 2014. godine otvorena je izložba slika Sabahete -Beke i Irvina Masličića, Izložbu je otvorila istoričarka umjetnosti IVA KÖRBLER.
- **Sajam knjiga u Podgorici.** Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je i ove godine učestvovao na Medjunarodnom podgoričkom sajmu knjiga, gdje je Centar već petu godinu za redom imao svoj štand. Na sajmu su predstavljena brojna izdanja Centra za očuvanje kulture manjina, koji ima bogatu izdavačku djelatnost, te u svojoj biblioteci Sinteze broji već deset izdanja knjiga, dva časopisa koji izlaze jednom (Alav) i drugi (KOD) dva puta godišnje, kao i nekoliko drugih publikacija. Pored svojih, Centar je izlagao i knjige drugih izdavača i pojedinaca manjinskih naroda.
- Izložba slika Meditranska Crna Gora u Bijelom Polju. **Izložba slika Meditranska Crna Gora otvorena je 09.05.2014. u Bijelom Polju u Galeriji Centra za kulturu. Organizator izložbe je Centar za kulturu manjina, a autor postavke Milun Lutovac. Izložbu je otvorio Abaz Dizdarević.**
- **Bogatstvo različitosti u Tirani** **Povodom** 21. maja Dana Nezavisnosti Crne Gore, Centar je organizovao poetsko muzicki program – Bogatstvo različitosti. Program je održan 20. maja u Sali Ministarstva za kulturu, turizam, omladinu i sport u Tirani. U programu su učestvovali: Duo Safet Drljan i Dina Kukalj, Duo na klaviru Ana i Ida Muratagić, Djulija Pelingu uz klavirsku pratnju Fatime Buzuku i pisci: Pavle Goranović, Haxhi Shabani i Bogić Rakočević. Prisutnima su se obratili: Direktor Centra dr Derviš Selhanović, ambasador Crne Gore u Tirani Ferhat Dinoša i zamjenik ministra za kulturu, turizam i sport Zef Čuni.
- **“Meditranska Crna Gora” u Rožajama** Izložba slika pod nazivom “Meditranska Crna Gora” u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina otvorena je 10. 06. 2014. u Rožajama. Na otvaranju su govorili: g. Salko Luboder, direktor Centra za kulturu Rožaje, O aktivnostima CEKUM-a govorio je dr Draško Došljak, dugogodišnji saradnik Centra, a izložbu je otvorio Ibrahim Kurpejović, predsjednik Likovnog kluba “Kula”.

- **Izložba radova crnogorskih likovnih stvaralaca, pod nazivom „Umjetnost je moć“** Izložba pod nazivom Nijedan dan bez boje Umjetnost je moć u Umjetničkom paviljonu u Podgorici 25.09.2014. Izložba je nakon Podgorice otvorena u Sarajevu 21.10.2014. u Galeriji Roman Petrović. Izložbu je otvorio ambasador Crne Gore u BiH, Dragan Djurović. Radove izložili: Ela Božović, Maja Čakalović, Abaz Dizdarević, Selma Đečević, Sandra Đurbuzović, Mirsad Đurđević, Tijana Gordić, Vahida Hasanagić - Nimambegu, Aldemar Ibrahimović, Ibrahim Kurpejović, Irvin Masličić, Majda Mučić, Adin Rastoder, Željko Reljić i Naod Zorić.
- **Dokumentarni film Svemir Osobe Viktor Vida** Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina u Kinu Boka, organizovao je premijeru dokumentarnog filma „Svemir osobe“ o životu i radu Viktora Vide, 11.09.2014 u Kotoru. Film je snimljen je u kooprodukciji Centra za očuvanje i razvoj manjina Crne Gore i Televizije Crne Gore.
- **Promocija knjige „Ogrlica iz Šanliurfe“ Ruždije Adžovića.** Roman Ruždije Adžovića „Ogrlica iz Šanliurfe“ predstavljen je 18.09.2014. u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“ u Podgorici. O knjizi su, pored autora, govorili prof. dr Novak Kilibarda, direktor Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore dr Derviš Beli Selhanović i potpredsjednik Skupštine Crne Gore Suljo Mustafić.
- **Sadržaji Multikulturalizma „Sve za Crnu Goru – Crnu Goru ni za šta“.** Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, u okviru svojih aktivnosti organizovao je tradicionalnu manifestaciju Sadržaji Multikulturalizma „Sve za Crnu Goru – Crnu Goru ni za šta“. Cilj ove manifestacije je predstavljanje kulture manjinskih naroda i afirmacija suživota i tolerancije kao temeljnih vrijednosti Crne Gore. Manifestaciju je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, koji je ovom prilikom istakao da različitost kultura odnosno multikulturalizam kao osnovu naših zajedničkih snaga, kao našu zajedničku baštinu koju treba prihvatiti, njegovati, čuvati i razvijati. Bogat program etno i svremenog stvaralaštva, prezentirali su kulturno-umjetnička društva „Mirko Srzentić“, „Budo Tomović“, ansambl „Bisernice Boke“ i „Burimi“, tamburaški orkestri „Limski biseri“ i „Pljevaljski tamburaši“, zatim Ismet Agović, Haris Dacić, Safet Drljan, Esad Merulić, Lejla Hot, Milena Đurović, Andrea Petrović, Angela Mijušković, Ana i Ida Muratagić, Đulije Pelinku, Fatime Buzuku, Vili Ferdinandi i Davor Novak.
- **Novi broj časopisa „Kod“, broj 6.** Novi broj časopisa „Kod“ tematski je posvećen stvaralaštvu Saita Orahovca. Kritičke osvrte na njegovo djelo i život potpisuju Ismet Rebronja, Jašar Redžepagić i Ismet Marković-Plavnik. Temat „Književnost“ u novom broju časopisa „Kod“ otvara proza Senada Karađuzovića. Književnost Roma reprezentuju proza Ruždije Rusa Sejdovića i poezija Ištvana Farkaša. Novi broj časopisa „Kod“ donosi i poeziju Ethema Mandića i Fluture Mustafe. Petar Drešaj preveo je sa albanskog stihove Ismaila Kadarea, Bardhyl Londo i Dževahira Spahiu. Ruždija Adžović objavio je odlomak iz romana „Ogrlica iz Šanliurfe“. Tu je i fragment iz romana Kemala Musića „Nešto nalik punom mjesecu“. Na albanski jezik preveo ga je Anton Gojčaj. Predstavljen je i prevod na albanski jezik priče Vladimira Vojinovića „Ikona“, koji je uradio Dimitrov Popović. Novi broj časopisa „Kod“ donosi i radove Tomora Osmanija, Haxni Shabanija i Zefa Ujkaja, pisane na temu „Pozicija i potrebe prosvjete na albanskom jeziku u

Crnoj Gori". Tom seminaru prisustvovali su nastavnici osnovnih i srednjih škola, predstavnici prosvjetnih institucija iz Crne Gore, Albanije i Kosova. Organizovao ga je Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori. U rubrici „Baština“ objavljen je rad Đura Vidmarovića posvećen Hrvatima u Crnoj Gori i Boki Kotorskoj.

- **Premijera dokumentarnog filma “Vihori uzdaha – Sait Orahovac 1909. - 1992.”** U Bošnjačkom kulturnom centru u Sarajevu 22.10.2014. organizovana je premijera dokumentarnog filma “Vihori uzdaha - Sait Orahovac 1909. -1992.”, koji je posvećen istaknutom književniku Saitu Orahovcu. Književnik, prof.dr. Sait Orahovac rođen u staropodgoričkoj porodici od oca Ibrahima i majke Umihane, rođene Mećikukić. Njegov književni opus je veoma bogat, što potvrđuje činjenica da je objavio 35 knjiga – 20 zbirki poezije i 15 knjiga iz folkloristike i nauke. Film je radjen u kooprodukciji sa RTCG. Pored mnogobrojne publike i predstavnika stranih diplomatskih misija u BiH, programima u Sarajevu je prisustvovao potpredsjednik Skupštine Crne Gore Suljo Mustafić.
- **Dokumentarni film “Vihori uzdaha - Sait Orahovac 1909. -1992.”**, prikazan je u Tuzima, je u rodnom kraju Orahovca. Projekciji je prisustvovao veliki broj prijatelja, rodbine i poznanika ovog znamenitog književnika.
- **“Umjetnost je moć” u Tuzli** Kolektivna izložba crnogorskih umjetnika pod nazivom “Umjetnost je moć”, u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa Univerzitetom u Tuzli i Međunarodnom galerijom portreta, nakon Sarajeva, otvorena je 19.11.2014. god. u Međunarodnoj galeriji portreta Tuzla. Izložbu je svečano otvorio rektor Univerziteta u Tuzli, prof.dr. Enver Halilović
- **Promocija knjige “Multikulturalizam – društvena realnost” u Tuzli.** Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli, predstavljena je knjiga Dr Derviša Selhanovića “Multikulturalizam – društvena realnost”. Na promociji su o knjizi i multikulturalizmu govorili akademik Zuvdija Hodžić, prof. Lidija Vujačić, dr. sc. Najil Kurtić, književni kritičar Bogić Rakočević i autor Dr Derviš Selhanović. Promociji je pored velikog broja profesora i studenata Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, prisustvovao i ambasador Crne Gore u Bosni i Hercegovini g. Dragan Đurović.
- **Projekcija dokumentarnog filma “Bajkoviti pripovjedač” u Tuzli** Film “Bajkoviti pripovjedač” o znamenitom crnogorskom književniku Ćamilu Sijariću, koji je značajan dio svog životnog i radnog vrijeka proveo u Bosni i Hercegovini, prikazan je na Filozofskom fakultetu u Tuzli. Projekciji je, osim studenata ovog fakulteta, prisustvovao veliki broj profesora, kulturnih poslenika ovoga grada i dr. Ćamil Sijarić je bio član Akademije Bosne i Hercegovine, umro je 1989. godine u Sarajevu, a podsjećanja radi, film je realizovan u saradnji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina i RTCG povodom 100 godina od rođenja Ćamila Sijarića. - U toku su pripreme za okrugli sto o sevdalinkama “ Bol koji pjeva”, regionalnog karaktera sa profesorima i etnolozima iz Srbije, Bosne, Makedonije, Albanije sa akcentom na sevdalinke iz Crne Gore.
- Pored ovih realizovanih projekata, Centar za očuvanje i razvoj manjina Crne Gore u toku godine je podržao brojne projekte pojedinaca, grupa, Kulturno Umjetničkih Društava i NVO.

3.6. Direktorat za zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda

Edukacija i promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse, kao sastavni dio Plana implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva su kontinuirane aktivnosti Ministarstva, te je nakon realizacije Plana edukacije i Plana promocije u 2011., 2012., i 2013. godini, realizovan i Plan za 2014. godinu i to kroz osposobljavanje što većeg broja onih koji su posredno i/ili neposredno uključeni u sprovođenje antidiskriminacionog zakonodavstva. Obuka je namijenjena, prije svega, profesionalcima, te svima onima koji na bilo koji način dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije, dok se promocija odnosi na sprovođenje medijske kampanje i usmjerena je na podizanje svijesti cjelokupne crnogorske javnosti, posebno prema najranjivijim kategorijama stanovništva, s ciljem poštovanja svih ljudskih prava, stvaranja podržavajućeg i tolerantnijeg okruženja, te poštovanja različitosti drugog.

Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja, u 2014. godini, za temu je imala podizanje nivoa svijesti opšte populacije prema diskriminaciji, stvaranje tolerantnog okruženja i senzibilisanja javnosti posebno prema osobama sa invaliditetom, LGBT populaciji, manjiskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama, zatim, diskriminaciji po osnovu rodnog identiteta i drugim najčešće diskriminiranim društvenim grupama.

U okviru kontinuiranih aktivnosti koje se odnose na promociju antidiskriminacije, sprovedena je medijska kampanja (na TV stanicama i bilbordima) pod nazivom "Podržavam, poštujem štitim, zastupam ČOVJEKA" i to: radijski džingl u trajanju od 21 sec. 5 x dnevno, 60 dana ; postavljanje 46 bilborda na najfrekventnijim saobraćajnicama tokom 45 dana ; 15 city light površina na teritoriji CG, 45 dana; u svim dnevnim novinama u CG, jedanput nedeljno po ½ str., u koloru, u periodu od 60 dana; insertacija flajera kroz tiraže dvoje dnevnih novina. U saradnji sa Agencijom za elektronske medije emitovan je i TV spot pod nazivom "Podržavam, poštujem, štitim, zastupam ČOVJEKA" na svim TV stanicama u CG.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 9. decembra 2014. godine u Bijelom Polju organizovalo konferenciju u susret Međunarodnom danu ljudskih prava.

3.7. Odjeljene za poslova rodne ravnopravnosti

Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti je tokom 2014. godine realizovalo brojne aktivnosti, koje se tiču suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama iz svih društvenih grupa sa akcentom na žene pripadnice manjinskih nacionalnih zajednica.

U februaru 2014. godine su se u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava sastali predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa predstavnicama

tri NVO: Crnogorskog ženskog lobija, Centra za romske inicijative i Sigurne ženske kuće. Na sastanku su predstavljeni rezultati višegodišnjeg rada ovih organizacija. Tema sastanka bila je razmjena iskustava iz oblasti nasilja nad ženama i nasilja u porodici, realizovane aktivnosti u protekloj godini i planirane aktivnosti za 2014. godinu.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je i 2014. godine, podržalo kampanju „Milijarda ustaje“, protiv nasilja nad ženama, tihe revolucije kojom žene i muškarci dobre volje širom svijeta zajedničkim plesom na ulicama svojih gradova simbolično zahtijevaju da nasilje nad ženama prestane.

U maju 2014. godine je u Zavodu za školstvo, u saradnji sa Zavodom i Kancelarijom UNDP-ja u Crnoj Gori održan prvi od dva seminara na temu rodne ravnopravnosti u obrazovanju sa posebnim osvrtom na zaštitu od nasilja u porodici za 18 nastavnika/ca građanskog obrazovanja i vaspitanja iz nekoliko opština u Crnoj Gori u cilju promovisanja i zaštite ljudskih prava.

U maju je u Podgorici održana Međunarodna konferencija „Moć žene“, u organizaciji NVO „Udruženje preduzetnica Crne Gore“. Pomenuti događaj bio je na temu ženskog preduzetništva. Na pomenutom događaju, učešće su uzele i predstavnice NVO „Kranjanija“ – udruženje žena albanski iz mjesne zajednice Ostros, ruralnog područja koje se nalazi na teritoriji opštine Bar.

U maju je u Podgorici održan jednodnevni skup „Otvoreni dan ženskog preduzetništva“, organizovan je u okviru Programa za rodnu ravnopravnost IPA 2010, koji zajednički sprovode Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Kancelarija UNDP u Crnoj Gori, uz finansijsku podršku Delegacije EU, a u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, Udruženjem poslodavaca i Montenegro biznis alijansom. Cilj skupa bio je ostvarivanje direktnog kontakta između predstavnika/ca poslovnog sektora sa ženama koje tek započinju ili su započele sopstveni biznis, kako bi se omogućilo sklapanje dogovora o saradnji, umrežavanje i moguće finansiranje za realizaciju 55 biznis planova žena iz 4 crnogorske opštine – Cetinje, Kolašin, Mojkovac i Pljevlja u kojima se navedeni program uspješno realizuje u protekle tri godine. Izrađen je i tom prilikom promovisan portal o ženskom preduzetništvu sa namjerom promocije biznis. U planu je i otvaranje internet prodavnice putem koje će žene moći da plasiraju svoje proizvode. Skupu su prisustvovala su uzele i predstavnice NVO „Kranjanija“

U junu je u Budvi organizovan seminar na temu: „Zaštita od nasilja u porodici“ za multidisciplinarni tim za primjenu zakonodavstva iz oblasti zaštite od nasilja u porodici, u čijem se sastavu nalaze članovi/ce relevantnih nadležnih institucija iz opština Kotor, Tivat i Budva. Seminar je pohađalo trideset dvoje polaznika/ca čiji je posao koordinirana zaštita žrtvama porodičnog nasilja odnosno zajednički rad na rješavanju prijavljenih slučajeva nasilja u porodici u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Protokola o postupanju relevantnih institucija u slučajevima nasilja u porodici, u skladu sa Strategijom zaštite od nasilja u porodici i obavezama koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata, na prvom mjestu Istanbulske konvencije.

U oktobru je u Mojkovcu organizovana dvodnevna radionica za nastavnike/ce građanskog vaspitanja i obrazovanja iz nekoliko opština sa sjevera Crne Gore na temu rodne ravnopravnosti u obrazovanju sa posebnim osvrtom na zaštitu od nasilja u porodici. Ovu dvodnevnu radionicu, koju je organizovalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Kancelarijom UNDP-ja u Crnoj Gori i Zavodom za školstvo, pohađalo je 38 nastavnika/ca kako iz osnovnih, tako i iz srednjih škola iz Pljevalja,

Mojkovca, Bijelog Polja, Berana, Šavnika, Žabljaka, Kolašina, Rožaja, Andrijevice i iz Podgorice.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana žena sa sela, 15. oktobra, MLJMP je finansijski podržalo otvaranje kancelarije NVO "Kranjanija" – organizacija čije su članice žene iz Ostrosa. Svečanosti su prisustvovali ministar za ljudska i manjinska prava, predsjednik Skupštine opštine Bar, šefica sektora za demokratizaciju u Misiji OSCE u Crnoj Gori, predstavnik Američke ambasade i predsjednica NVO „Kranjanija“.

MLJMP je u saradnji sa NVO "Centar za ženska prava" i Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori 2014 realizovalo kampanju „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama u okviru koje je između ostalog realizovano:

- Urađen je video spot na temu: Zabrana i sprečavanje nasilja
- realizovana 4 medijska nastupa - gostovanja u informativnim emisijama
- Održan okrugli sto na temu: "Nasilje u porodici - gdje smo i kako dalje"
- Održano predavanje u Budvi: „Integrisanje principa rodne ravnopravnosti u obrazovnim institucijama u Crnoj Gori“
- Štampana je brošura na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku sa adresarom institucija kojima se žrtve mogu obratiti u slučaju nasilja.

4. OBLAST ZAŠTITE PRAVA

4.1. Zabrana i zaštita od diskriminacije

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije izmijenjen je koncept direktne, odnosno neposredne diskriminacije i dodatno usklađen sa evropskim zakonodavstvom, a posebnim stavom je istaknuto da se ovaj zakon primjenjuje na javni i privatni sektor. Zakon sadrži nove posebne oblike diskriminacije: "uznemiravanje", "seksualno uznemiravanje" i "rasna diskriminacija". Takođe, data je i sveobuhvatna definicija "govora mržnje" i sankcionisana na odgovarajući način, u okviru ovog zakona. Obaveza vođenja evidencije o svim slučajevima diskriminacije koju su do sada vodili sudovi, organi za prekršaje i inspekcije, sada je proširena i na tužilaštvo i policiju.

Izmjene kojima je značajno unaprijeđen tekst Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG obezbjeđuje se transparentniji postupak izbora kandidata za Zaštitnika od strane Predsjednika države; uvedena je obaveza prijema Zaštitnika na njegov zahtjev, bez odlaganja i ta obaveza proširena je na sve starješine organa sa kojima će, od sada, Zaštitnik imati mogućnost direktnog sastajanja.

Proširena su ovlašćenja u vršenju poslova zaštite od torture u saradnji sa Potkomitetom Ujedinjenih nacija za prevenciju od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U vezi sa postizanjem veće "finansijske nezavisnosti" izmjenama i dopunama značajno se unaprijedila finansijska pozicija Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Uvrštena je i norma koja omogućava Zaštitniku da samostalno odlučuje o zasnivanju radnog odnosa, pravima, obavezama i

odgovornostima zaposlenih u Službi i nije dužan da pribavlja potvrde, odobrenja ili saglasnosti od ministra nadležnog za poslove budžeta.

Nacrtom novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom obuhvaćene su oblasti pristupačnosti, kako objektima i površinama u javnoj upotrebi, tako i informacijama i komunikacijama, zatim, pristupačnost javnom prevozu, javnim i privatnim dobrima i uslugama, jednakost pred zakonom, pred državnim i drugim organima. Novim zakonom biće uređena oblast samostalnog života i života u zajednici, bračnih i porodičnih odnosa, sloboda mišljenja i izražavanja, oblast vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, te u oblasti, profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja. Obuhvaćena je i oblast zdravstvene zaštite, socijalne i dječje zaštite, kao i zabrana diskriminacije u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme.

4.2. Obrazovanje

Sistemske zakoni u oblasti obrazovanja uvažili su koncept opšte ustavne garancije o obrazovanju manjina, na nivou opštih ciljeva i principa obrazovanja i pojedinačnih odredbi. Suštinski, sistem je usmjeren na integraciju manjina, uz očuvanje njihovog identiteta. Učenici manjinskih zajednica imaju pravo za obrazovanje na maternjem jeziku. Akcenat je na nastavnom planu i programu koji uključuje teme iz domena maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji promoviše međusobnu toleranciju i suživot. Nastava na albanskom jeziku organizovana je na svim nivoima obrazovanja, od predškolskog do visokog (Tabela 1).

Tabela 1: Nastava na albanskom jeziku u školskoj 2014/15 godini

Nivo obrazovanja	Opština	Škola	Ukupno
Predškolsko	Plav	Dječiji vrtić	39
Predškolsko	Podgorica	Đina Vrbica	29
Predškolsko	Ulcinj	Solidarnost	208
			276
Osnovno	Bar	Đerđ Kastrioti Skenderbeg	118
Osnovno	Plav	Džafer Nikočević	170
Osnovno	Plav	Hajro Šahmanović	80
Osnovno	Podgorica	29. novembar	175
Osnovno	Podgorica	Đerđ Kastrioti - Skenderbeg	33
Osnovno	Podgorica	Jedinstvo	75
Osnovno	Podgorica	Mahmut Lekić	607
Osnovno	Rožaje	Daciće	25
Osnovno	Ulcinj	Bedri Elezaga	472
Osnovno	Ulcinj	Boško Strugar	260
Osnovno	Ulcinj	Marko Nuculović	40

Osnovno	Ulcinj	Maršal Tito	731
			2786
Srednje	Plav	Srednja mješovita škola "Bećo Bašić"	89
Srednje	Podgorica	Gimnazija "25. maj"	381
Srednje	Ulcinj	Gimnazija "Drita"	81
Srednje	Ulcinj	Srednja mješovita škola "Bratstvo jedinstvo"	669
			1220

Pored sadržaja uključenih u redovne predmetne programe, na raspolaganju je mogućnost da kroz 20% otvorenog sadržaja prepoznaju specifičnosti u smislu nacionalne kulture, istorije, umjetnosti... Nastavni predmet Građansko vaspitanje uveden je kao obavezni predmet u osnovnoj školi, dok je izborni predmet u gimnaziji. Kroz izmjene predmetnih programa osnovne škole i onih za opšte obrazovanje (gimnazije) i opšte obrazovnih predmetnih programa za stručne škole rukovodili smo se zajedničkim stavovima da učenje bazičnih kognitivnih vještina - jezička, naučna, matematička pismenost - jeste važno, ali isto tako i socijalni stavovi, kulturne i moralne vrijednosti.

Tako da su usmjereni i da se podstakne razvoj znanja, vještina i stavova koji će doprinijeti intenzivnijem sticanju i praktičnoj primjeni demokratskih vrijednosti tolerancije, participacije, odgovornosti i poštovanja prava drugih. Osim toga, elementi multikulturalnosti i specifičnosti naroda su potencirani i kroz reviziju predmetnog programa istorija. Osim toga revizija predmetnih programa Likovna kultura/Likovna Umjetnost i Muzička kultura/Muzička umjetnost podstiče interkulturalnu razmjenu i bogatstvo različitosti. Da bi u osnovnim školama stavili u punu primjenu definisane ciljeve, i orijentisali se ka metodama aktivne nastave realizovana savjetovanja za nastavnike: Berane, Nikšić, Budva i Podgorica. Ukupan broj polaznika je bio 1014.

Konačno, da bi ispunili razvojne i obrazovne ciljeve, uradili smo uputstva sa ciljem postizanja predviđenih ishoda. Svrha je da nastavnicima olakšamo osmišljavanje i realizaciju ciljeva, ali i da se podstakne njihova autonomiju za izbor sadržaja i metoda za dostizanje ciljeva. U njima su ponuđene methodske ideje i modeli, scenariji za čas, konspekti sadržaja, i dr.

Zavod za školstvo radi na profesionalnom razvoju i stručnom usavršavanju nastavnika. Nudi se niz programa koji se u cjelini ili kroz teme odnose na ljudska prava i interkulturalnost.

Tabela 2: Realizovani programi obuke u organizaciji Zavoda za školstvo, njihov broj i broj učesnika (2014)

Program obuke	Broj učesnika	Broj seminara
<i>Upotreba medija za učešće u demokratskom društvu</i>	27	1
<i>Pripremni vrtić za RE decu</i>	21	1

<i>Metode i tehnike u nastavi crnogorskog jezika kao drugog jezika</i>	21	1
<i>Nastava moderne istorije jugoistočne Evrope</i>	29	1

Tabela 3: Realizovani forumi za nastavnike, broj učesnika i foruma (2014)

Predmet i tema foruma	Broj učesnika	Broj foruma
<i>Učenje demokratije (prezentacija Zbirke modela za obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava)</i>	33	1
Nastavnici i stručni saradnici u osnovnoj školi <i>Učiti kako živjeti zajedno – prevencija nasilja u školama</i>	38	1
Istorija <i>Nekad smo živjeli zajedno</i>	30	1

Realizovani programi obuke Zavoda za školstvo: „Rješavanje konflikata do međusobnog razumijevanja“ – 2 seminara za 82 učesnika/ce; „Građansko vaspitanje/Građansko obrazovanje (učenje demokratije)“ – 33 učesnika/ce; „Učiti kako živjeti zajedno u školama“ – 38 učesnika/ca; i posebno organizovana obuka „Rješevanjem konflikata do međusobnog razumijevanja“ za 35 učesnika/ca.

U okviru projekta Savjeta Evrope i Evropske unije "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" cilj je socijalna inkluzija i kohezija u najširem značenju ovih riječi. Odabrano je sedam osnovnih i srednjih škola: OŠ „Vuk Karadžić“ Podgorica, OŠ „Mileva Lajović - Lalatović“ Nikšić, OŠ „Mustafa Pećanin“ Rožaje, Srednja mješovita škola "Bećo Bašić" Plav, Srednja mješovita škola "Ivan Goran Kovačić" Herceg Novi, Gimnazija "Tanasije Pejatović" Pljevlja i Srednja stručna škola "Sergije Stanić" Podgorica u kojima se zastupa različitost među svim učenicima.

U okviru visokog obrazovanja na Univerzitetu Crne Gore realizuje se samostalni studijski programa Obrazovanje učitelja na albanskom jeziku. Osnovne studije traju 4 godine. Studijske 2014/2015 godine u prvu godinu studija upisano je 15 studenata. Ukupno ima 71 aktivni student.

U oblasti obrazovanja Roma i Egipćana realizovana je aktivnost pripremnihi vrtića za decu ove populacije u periodu od 16. do 27. juna 2014. godine. Program se realizuje već treću godinu i obuhvatio je 8 javnih predškolskih ustanova: „Đina Vrbica“, Podgorica, „Dragan Kovačević“, Nikšić, „Radmila Nedić“ - Berane, „Bambi“ – Tivat, „Naša radost“ - Herceg Novi, „Solidarnost“, Ulcinj, „Vukosava Ivanović-Mašanović“, Bar i „Dušo Basekić“,

Bijelo Polje. Obuhvaćeno je 119 dece. Aktivnosti su podrazumijevale kontakt sa porodicama, RE zajednicom, lokalnom samoupravom, opštinskim organizacijama Crvenog krsta, centrima za socijalni rad, školama u koje će se deca upisati. Zavod za školstvo je sproveo obuku i podržao angažman RE medijatora. Desegregisano obrazovanje RE dece iz kampova Konik 1 i 2 odvija u 6 podgoričkih osnovnih škola: "Božidar Vuković Podgoričanin", "Marko Miljanov", "21. maj", "Savo Pejanović", "Vladimir Nazor" i "Vuk Karadžić". Aktivnosti predstavljaju uvod u zatvaranje Područne ustanove Škole "Božidar Vuković Podgoričanin". Ove školske godine se nastava u područnom odjeljenju odvija jedino u okviru III i IV razreda, a sva ostala deca su integrisana u pomenutih 6 gradskih škola. Oko 200 učenika se svakodnevno prevozi do škola. Za školsku 2014/15. godinu obezbijeđeno je 1003 besplatna kompleta udžbenika za I, II i III razred. Takođe, za 46 dece koja nastavu pohađaju u IV razredu Područnog odjeljenja i za 53 učenika koji V razred pohađaju u gradskim školama. Redovno se prate deca u riziku od napuštanja školovanja, predlažu mjere za prevazilaženje problema, porodice obilaze i ostvaruje neposredan kontakt sa njima (učiteljice, stručni saradnici gradskih škola). Šest RE medijatora vodi računa da deca redovno pohađaju nastavu, sarađuju sa nastavnicima i stručnim službama škola u cilju njihove uspješnosti.

Značajnu podršku predstavlja što je Zavod za školstvo pripremio Predmetni program Crnogorski kao maternji jezik. Shodno tome, Zavod za udžbenike je uredio udžbenike za Crnogorski kao maternji za prvi, drugi, četvrti, šesti i sedmi razred osnovne škole. Za treći, peti, osmi i deveti razred razred je u toku izrada. Za upisane učenike srednjih škola RE populacije obezbjeđuju se besplatni udžbenici, stipendije. Ministarstvo preporučuje školama da zainteresovanim Romima i Egipćanima odobre besplatno vanredno polaganje razreda, a po principu afirmativne akcije posređujemo za upis u stručne škole. Sa realizacijom otpočeo Projekat "Stipendiranje i mentorska podrška za RE studente i učenike srednjih škola u Crnoj Gori". Konkursom za stipendije one su opredijeljene za 69 učenika/ca RE populacije. Formiran je mentorski tim, čije će zaduženje biti da prati uspjeh učenika, sprovodi tutorske časove, komunicira sa roditeljima. Sarađujući sa visokoškolskim institucijama, primjenom istih mjera, mlade iz RE populacije smo podržali u želji da ostvare akademske ambicije (15-oro su korisnici stipendija).

4.3. Kultura

Zakonom o kulturi (Službeni list Crne Gore broj 49/08) utvrđen je model ostvarivanja kulture na principima slobode stvaralaštva i poštovanja prava na kulturu, uz ravnopravno očuvanje svih kulturnih identiteta i poštovanje kulturne različitosti. Podršku i podsticaj razvoja kulture Ministarstvo kulture obezbjeđuje na nekoliko načina.

Izrada audiovizuelnog spota

Ministarstvo kulture je bilo zaduženo za izradu audiovizuelnog spota za medijsku prezentaciju jednogodišnjeg predsjedavanja Crne Gore međunarodnim projektom

"Dekada Roma 2005-2015". Audiovizuelni spot se emitovao na javnom servisu RTCG , a isti je distribuiraan i lokalnim javnim emiterima.

Konkurs za najbolji istraživački prilog objavljen u medijima na temu "Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori"

Ministarstvo kulture je 2014. godine objavilo Konkurs za najbolji istraživački prilog objavljen u medijima na temu "Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori". Konkurs je bio namijenjen novinarima iz crnogorskih medija koji su u periodu januar-decembar. 2014. godine objavili ili emitovali radove u štampanim tekstovima, radio ili TV emisijama, tekstovima na portalima o socijalnoj inkluziji RE u Crnoj Gori. Dodjela nagrade povodom Konkursa biće uručena na svečanosti Svjetskog dana Roma - 8. aprila.

Tematski broj međunarodnog naučnog časopisa "Medijski dijalozi" posvećen RE populaciji

Ministarstvo kulture je sufinansiralo tematski broj međunarodnog naučnog časopisa "Medijski dijalozi" koji je posvećen RE populaciji u kojem su zastupljene teme od javnog interesa koje se odnose na ovu populaciju.

Kulturna baština

Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Sl.list Crne Gore" br. 49/10, 40/11), kao jedan od osnovnih ciljeva zaštite, propisuje očuvanje kulturne raznolikosti kroz unapređenje stanja i vrijednosti svih vrsta kulturnih dobara, njegovanje kreativnosti i razumijevanja različitih kultura i kulturnih slojeva, unapređenje dijaloga među kulturama i religijama. Istim Zakonom propisano je da svako ima pravo da, pod jednakim uslovima, individualno ili kolektivno, koristi kulturna dobra, radi učešća u kulturnom životu, uživanja, naučnog napretka ili druge dobrobiti koja iz njega proističe, kao i da doprinosi njegovom obogaćivanju i očuvanju, te da je svako fizičko i pravno lice, uključujući i vjerske zajednice, dužno da poštuje kulturna dobra drugih, na isti način kao i svoja. Cijeneći da je kulturna baština, prepoznata kao važan faktor nacionalne identifikacije, koja predstavlja prioritet svih savremenih državnih politika, Programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2014. godinu, planirana je podrška, finansiranje i sufinansiranje programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturne baštine Crne Gore, tj. realizaciju projekata i programa iz oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečke djelatnosti. Programom za 2014. godinu podržani su projekti iz oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečke djelatnosti, a koje su realizovale nacionalne i lokalne javne ustanove i organi državne uprave iz oblasti kulturne baštine, u ukupnom iznosu od 1,113,842.80€.

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2014. godini, kroz realizaciju 74 projekta (arheološka i konzervatorska istraživanja 13, integralna zaštita, valorizacija i revalorizacija 4 projekta, konzervatorski projekti i sprovođenje konzervatorskih mjera 22 projekta, edukacija i doedukacija stručnog kadra 6 projekata, popularizacija i prezentacija kulturne baštine 17 projekata, otkup muzejskih predmeta, knjiga, filmske građe za popunjavanje kinotečkog fonda i muzejskih i bibliotečkih zbirki 5 projekata,

tehničko-tehnološko osavremenjivanje 7 projekata), obezbjeđuje uslove za sveobuhvatno tretiranje kulturnih dobara na teritoriji cijele države. Kao posebno značajni, ističu se sljedeći projekti, koji svjedoče o raznolikosti kulturnih izraza manjinskih naroda Crne Gore:

- "Pisani tragovi islamskog orijenta u muzejskim i arhivskim fondovima Crne Gore" čiji je realizator Istorijski institut Crne Gore
- "Otkup muzejskih predmeta na teritoriji Opštine Rožaje", čiji je realizator JU "Ganića Kula" Rožaje
- "Sprovođenje konzervatorskih mjera na Etnografskoj zbirci (tekstil)", čiji je realizator JU "Muzeji, galerija i biblioteka" Budva
- "Otkup muzejskih predmeta", čiji je realizator Narodni muzej Crne Gore, a u okviru kojeg su, između ostalog, otkupljeni predmeti za potrebe popunjavanja Etnografske zbirke Narodnog muzeja
- Programom je obezbijeđeno očuvanje svih kulturnih identiteta manjinskih zajednica u Crnoj Gori, te se kroz projekte čiji su realizatori nacionalne i opštinske ustanove kulture, štite s i čuvaju kulturna dobra koja odražavaju multikulturalnost, multikonfesionalnost i multietničnost Crne Gore.

Kulturno-umjetničko stvaralaštvo

Jedan od prioriteta vidova podrške u kulturi, obezbjeđuje se putem sufinansiranja kulturno-umjetničkog stvaralaštva po osnovu javnog konkursa. Konkursi se objavljuju na godišnjem nivou. Pravo učešća u skladu sa zakonskim kriterijumima otvoreno je za sve učesnike na kulturnoj sceni Crne Gore, kao i pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Selekciju projekata za sufinansiranje opredjeljuje kvalitet umjetničke produkcije, inovativnost u programskim sadržajima, reference realizatora kao i promocija multikulturalnih vrijednosti, doprinos očuvanju tradicije i sl.

Značajan vid podrške obezbjeđuje se realizacijom posebnog Vladinog programa „Razvoj kulture na sjeveru“, a koji se odnosi na 11 opština sjevernog dijela Crne Gore, gdje većinski dio populacije čine pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Javnim konkursom realizovanim u 2014. godini, obezbijeđena je podrška za produkciju ukupno 139 projekata iz svih oblasti kulture i umjetnosti (likovna umjetnost, muzičko-scenska djelatnost, književnost i književno prevođenje, manifestacije i festivali, pozorišna i filmska produkcija) u ukupnom iznosu od 670.720 eura. Među odobrenim projektima nije evidentiran veliki broj prijava koji bi mogli biti tretirani kao projekti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Sa tim statusom, uz poštovanje kriterijuma kvaliteta umjetničke produkcije odobreno je za sufinansiranje 8 autorskih projekata pripadnika manjinskih naroda (samostalne izložbe Vahinde Nimanbegu iz Ulcinja, Mirsada Koljenovića iz Podgorice, Ismeta Hadžića iz Rožaja, Aldemara Ibrahimovića iz Rožaja, štampanje knjige poezije Refika Ličine, Marka Lucgjonaja i Nikolle Berishaja iz Podgorice, kao i projekat iz oblasti kreativnih industrija Elise Nurković iz Rožaja). Pored toga, podržane su i programske aktivnosti centara za kulturu Ulcinj, Berane, Bijelo Polje, Mojkovac, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik, Tivat, Žabljak, kojima se promovišu i predstavljaju multikulturalne vrijednosti Crne Gore.

Pored javnog konkursa Ministarstvo kulture promociju i prezentaciju kulturnih aktivnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica obezbeđuje i realizacijom projekata međunarodne saradnje. U tom kontekstu, u okviru međunarodne fondacije Ana Lind, organizovan je koncert Štjepana Ujkića iz Tuza i predavanje o zaštiti i očuvanju nematerijalne kulturne baštine, kao i majstorska muzička radionica pod njegovim mentorstvom. U okviru programa navedene međunarodne fondacije održane su 3 radionice koje afirmišu promociju međukulturnog dijaloga i suživota pod nazivom „Dijalog različitosti“ i „Dijalog, identitet i inkluzija“. Radionice su održane u Baru, Bijelom Polju i Kotoru.

4.4. Informisanje

U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom jeziku, a zastupljeni su srpski, hrvatski, romski i bosanski jezik. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za manjine, izuzev nedjeljnika „Koha Javore“ (finansiran u okviru NIP „Pobjeda“) i časopisa „Alav“ (finansiran od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina). Nedjeljnik „Koha Javore“ tretirao je široki spektar tema koje se odnose na kulturu, obrazovanje i naučnu djelatnost Albanaca kao i njihov suživot sa drugim narodima u Crnoj Gori. List je objavio intervjue i autorske tekstove poznatih albanskih, crnogorskih i međunarodnih autora.

Televizija Crne Gore i Radio Crne Gore shodno zakonskim obavezama u svoje programe emituju emisije posvećene afirmaciji manjinskih prava u Crnoj Gori. S ovim ciljem tokom 2014. godine Javni servis RTV Crne Gore je emitovalo sledeće programe:

Lajmet-(Vijesti): (55 x 10)

- Žanr: informativni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: radnim danima u 15 sati i 10 minuta
- Trajanje: 10'
- Ukupan broj emitovanih emisija u I kvartalu: 55
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u I kvartalu: 550
- Dnevna emisija emituje se svakog dana od ponedjeljka do petka, što znači pet dana nedeljno. Emisija traje oko 10 minuta i obuhvata dnevne događaje u zemlji i inostranstvu sa posebnim akcentom na područja gdje žive Albanci u Crnoj Gori.
- 55 x 635 € = 34.925 €

Mozaiku : (10 x 45)

- Žanr: dokumentarno-zabavni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: subotom u 14 sati i 10 minuta
- Trajanje: 45'
- Ukupan broj emitovanih emisija u I kvartalu: 10
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u I kvartalu: 450'
- Emisija obuhvata uglavnom sporovozne priloge koje pripremaju novinari i saradnici redakcije sa terena, uglavnom sa područja gdje žive Albanci u CG.

- Obuhvataju razne priloge iz obrazovanja, kulture, stvaralaštva, turizma, poljoprivrede, politike, ekologije i sl. Emituju se i četiri do šest pjesama u svakoj emisiji.
- 10 x 2.560€ = 25.600 €

Lajmet-(Vijesti): (53 x 10')

- Žanr: informativni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: radnim danima u 15 sati i 10 minuta
- Trajanje: 10'
- Ukupan broj emitovanih emisija u II kvartalu: 53
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u II kvartalu: 530'
- Dnevna emisija emituje se svakog dana od ponedjeljka do petka, što znači pet dana nedeljno. Emisija traje oko 10 minuta i obuhvata dnevne događaje u zemlji i inostranstvu sa posebnim akcentom na područja gdje žive Albanci u Crnoj Gori.
- 53 x 635 € = 33.655 €

Mozaiku : (10 x 45')

- Žanr: dokumentarno-zabavni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: subotom u 14 sati i 10 minuta
- Trajanje: 45'
- Ukupan broj emitovanih emisija u II kvartalu: 10
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u II kvartalu: 450'
- Emisija obuhvata uglavnom sporovozne priloge koje pripremaju novinari i saradnici redakcije sa terena, uglavnom sa područja gdje žive Albanci u CG.
- Obuhvataju razne priloge iz obrazovanja, kulture, stvaralaštva, turizma, poljoprivrede, politike, ekologije i sl. Emituju se i četiri do šest pjesama u svakoj emisiji.
- 10 x 2.560€ = 25.600 €
-

Emisija MOSTOVI

(posvećena kulturi, tradiciji i običajima manjinskih naroda u Crnoj Gori)
april. 2014.

02. 04. "Rozana"

- dokumentarna emisija
- trajanje: 28. 00
- termin emitovanja: 14. 30 , II program - reprizno

06. 04. "Pisac i humanista" (Djelo Zaima Azemovića)

- intervju
- trajanje: 27.17
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
- 08. 04. Isto , II program

termin emitovanja: 15. 00 , II program - reprizno

13. 04. "Svi Ismetovi instrumenti"

- muzička emisija
- dokumentarna emisija

- trajanje: 28. 30
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
- 15. 04. Isto , II program
 - termin emitovanja: 14. 50 , II program - reprizno
- 20. 04. "Zajednički put"
 - (romski umjetnici Ruždija Sejdović i Selam Pato)
 - dokumentarna emisija
 - trajanje: 28. 10
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
- 23. 04. Isto , II program
 - termin emitovanja: 14. 50 , II program - reprizno
- 27. 04. "Mrkojevički vez Omera Hodžića"
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 17
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
- 29. 04. Isto , II program
 - termin emitovanja: 14. 50 , II program - reprizno maj.2014. godine:
- 4. 05. „Meditranska Crna Gora“
(izložba predstavnika manjinskih naroda)
 - reportaža
 - trajanje: 21. 50
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 7. 05. Isto, II program
 - termin emitovanja: 14. 30
 - reprizno
- 11. 05. „Crnogorska nacionalna manjina u Zagrebu“
 - dokumentarna emisija
 - trajanje: 26. 10
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 14. 05. Isto, II program
 - termin emitovanja: 14. 50
 - reprizno
- 18. 05. „Bogato umjetničko djelo“
 - (hrvatski akademik Tonko Maroević)
 - intervju
 - trajanje: 23. 09
 - termin emitovanja. 13. 30
 - premijerno
- 20. 05. Isto, II program
 - termin emitovanja: 14. 50

- reprizno
- 25. 05. „Daleki stihovi“
 - (poetsko-muzički program u Tirani)
 - reportaža
 - trajanje: 28. 40
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 27. 05. Isto, II program
 - termin emitovanja: 14. 50
 - reprizno
- jun. 2014. godine: 1. 06. „Slava tebe Gospodi“
 - (kompozicije Senada Gačevića)
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 30
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 3. 06. Isto, II program
 - termin emitovanja: 14. 50
 - reprizno
- 8. 06. „Pjesma je moj život“, I dio
 - (Šaban Đekaj, pjevač albanskih narodnih pjesama)
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 30
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 15. 06. „Pjesma je moj život“, II dio
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 10
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 22. 06. „Epika Muslimana Crne Gore“
 - dokumentarna emisija
 - trajanje: 23. 50
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- 29. 06. „Teferidž“
 - (izvorna muzika iz okoline Rožaja)
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 30
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
- Ukupan broj emitovanih emisija MOSTOVI u drugom kvartalu 2014. godine je
 - 14 premijerno i
 - 11 reprizno.

- 14 x 960€ = 13.440 €

Serijal MOSTOVI

(posvećen kulturi, tradiciji i običajima manjinskih naroda u Crnoj Gori) jul. 2014.

3. 07. „Teferidž“, II program

- termin emitovanja: 17. 30
- reprizno

6. 07. „Priča Drenka Orahovca“

- dokumentarna emisija
- trajanje: 28. 30
- termin emitovanja: 13. 30
- premijerno

9. 07- „Priča Drenka Orahovca“

- termin emitovanja: 14. 30
- II, program, reprizno

13. 07. „Moj grad i moja muzika“

- termin emitovanja: 13. 30
- reprizno

20. 07. „Andrea Orlando“

- dokumentarna emisija
- trajanje: 27. 00
- termin emitovanja: 13. 30
- premijerno

23. 07. „Andrea Orlando“

- termin emitovanja: 14. 30
- II program, reprizno

27. 07. „Servantes i Dulčinea“

- (pozorišna predstava iz Ulcinja)
- dokumentarna emisija
- trajanje: 28. 30
- termin emitovanja: 13. 30
- premijerno

29. 07. „Servantes i Dulčinea“

- termin emitovanja: 17. 20
- II program, reprizno

.3. 08. „Nezaboravna svadba Redžep age“

- (ulcinjska tradicionalna svadba)
- dokumentarna emisija
- trajanje: 28. 20
- termin emitovanja: 13. 30
- premijerno

6. 08. „Nezaboravna svadba Redžep age“

- termin emitovanja: 14. 30
- II program, reprizno

10. 08. „Pozorišne ljubavi i patnje Izeta Mulabegovića“
– dokumentarna emisija
– trajanje: 26. 20
– termin emitovanja: 13. 30
– premijerno
12. 08. „Pozorišne ljubavi i patnje Izeta Mulabegovića“
– termin emitovanja: 16. 20
– reprizno
17. 08. „Centar za kulturu Bijelo Polje“
– dokumentarna emisija
– trajanje: 26. 20
– termin emitovanja: 13. 30
– premijerno
19. 08. „Centar za kulturu Bijelo Polje“
– termin emitovanja: 17. 30
– II program, reprizno
24. 08. „Amarov put“
– dokumentarna emisija
– trajanje: 26. 07
– termin emitovanja: 13. 30
– premijerno
26. 08. „Amarov put“
– termin emitovanja: 14. 30
– reprizno
31. 08. „Pljevaljska hićaja“
– muzička emisija
– trajanje: 28. 50
– termin emitovanja: 13. 30
– premijerno

septembar 2014.

2. 09. „Pljevaljska hićaja“
– termin emitovanja: 14. 30
– II program, reprizno
7. 09. „Bijelo Polje grade snova“
muzička emisija
– trajanje: 27. 30
– termin emitovanja: 13. 30
– premijerno
9. 09. „Bijelo Polje grade snova“
– termin emitovanja: 14. 30
– II program, reprizno
14. 09. „Sabahana Eska Marulića“
– muzička emisija

- trajanje: 28. 30
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
 - 18. 09. „Sabahana Eska Marulića“
 - termin emitovanja: 14. 30
 - II program, reprizno
 - 21. 09. „Almanah, dvadeset godina poslije“
 - intervju
 - trajanje: 27. 15
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
 - 25. 09. „Almanah, dvadeset godina poslije“
 - termin emitovanja: 14. 30
 - II program, reprizno
 - 28. 09. „Svi Pljevaljski tamburaši“
 - muzička emisija
 - trajanje: 28. 17
 - termin emitovanja: 13. 30
 - premijerno
 - 30. 09. „Svi Pljevaljski tamburaši“
 - termin emitovanja: 14. 30
 - II program, reprizno
- Ukupan broj emitovanih emisija „Mostovi“ u trećem kvartalu 2014. godine je **12** premijerno i **13** reprizno
- 12 x 960 € = 11.520€
 -

Napomena:

U okviru Programa za manjinske narode i druge manjinske nacionalne zajednice 23. septembra na Prvom programu premijerno je emitovan dokumentarni film „Svemir osobe“ (o hrvatskom piscu iz Boke Viktoru Vidi) u trajanju: 42. 37
1x 2720€ = 2720€

Emisija LAJMET:

- Žanr: informativni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: radnim danima u 15sati i 10minuta
- Trajanje: 10'
- Ukupan broj emitovanih emisija u III kvartalu: 67
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u III kvartalu: 670'
- Dnevna emisija emituje se svakog dana od ponedjeljka do petka, što znači pet dana nedeljno. Emisija traje oko 10 minuta i obuhvata dnevne događaje u zemlji i inostranstvu sa posebnim akcentom na područja gdje žive Albanci u Crnoj Gori.
- 67 x 635 € = 42.545 €

Emisija MOZAIKU:

- Žanr: dokumentarno-zabavni program, sopstvena produkcija

- Dinamika emitovanja: subotom u 16sati i 10 minuta
- Trajanje: 45'
- Ukupan broj emitovanih emisija u III kvartalu: 6
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u I kvartalu: 270'
- Emisija obuhvata uglavnom sporovozne priloge koje pripremaju novinari i saradnici redakcije sa terena, uglavnom sa područja gdje žive Albanci u CG.
- Obuhvataju razne priloge iz obrazovanja, kulture, stvaralaštva, turizma, poljoprivrede, politike, ekologije i sl. Emituju se i četiri do šest pjesama u svakoj emisiji.
- 6 x 2.560€= 15.360 €
- Ukupan broj emisija na albanskom jeziku i jezicima etnickih grupa: 86
- Ukupno minuta programa na albanskom jeziku
- i jezicima etnickih grupa: 1282 minuta
- Minut programa na albanskom jeziku i za Rome košta: 56,27 €
- Za emisije na albanskom jeziku utrošeno je: 72.145€

Emisija MOSTOVI:

(posvećena kulturi, tradiciji, običajima, mjestu i ulozi manjinskih naroda u Crnoj Gori)

oktobar. 2014.godine:

2. 10. Slikar živahnih prizora

- (Aljo Smailagić)
- dokumentarna emisija
- trajanje: 25. 00
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno

6. 10. Od Kuća do Kelna

- (romski pisac Ruždija Sejdović)
- dokumentarna emisija
- trajanje: 27. 00
- termin emitovanja: 13. 30 - reprizno

13. 10. Bihorci Bjelopoljskog pozorišta - reportaža

- trajanje: 27. 47
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno

15. 10. Isto

- termin emitovanja: 14. 10 (II program) - reprizno

20. 10. Novi svijet

- (o hrvatskom pjesniku iz Boke Viktoru Vidi) - reportaža
- trajanje: 28. 00
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno

22. 10. Isto

- termin emitovanja: 15. 10 (II program) - reprizno

27. 10. Vrt divljih trešanja

- (portret pjesnika Senada Karadževića)
- termin emitovanja: 13. 30 - reprizno novembar 2014. godine:

3. 11. Istorija Muslimana Crne Gore

- dokumentarna emisija
 - trajanje: 21. 43
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
5. 11. Isto
- termin emitovanja: 17. 20 (II program) - reprizno
10. 11. Crna Gora naša - reportaža
- trajanje: 28.00
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
12. 11. Isto
- termin emitovanja: 14. 20 (II program) - reprizno
17. 11. Emirovi ispunjeni snovi
- dokumentarna emisija
 - trajanje: 25. 20
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
19. 11. Isto
- termin emitovanja: 15. 50 (II program) - reprizno
24. 11. Motivi sjevera i Mediterana
- (slikarka Sabaheta Beka Masličić)
 - dokumentarna emisija
 - trajanje: 27. 45
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
26. 11. Isto
- termin emitovanja: 15. 50 (II program) - reprizno
 - decembar. 2014.godine:
1. 12. Savremene baletske minijature - koncert
- trajanje: 27. 50
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
3. 12. Savremene baletske minijature - koncert
- termin emitovanja: 16. 10 (II program) - reprizno
8. 12. Sve Goranove pjesme
- dokumentarna emisija
 - trajanje: 26. 30
 - termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
10. 12. Sve Goranove pjesme
- termin emitovanja: 14. 20 (II program) - reprizno
15. 12. Ne želimo da platimo, nećemo da platimo
- (predstava albanskog pozorišta) - reportaža
 - trajanje: 24. 00
- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
17. 12. Isto
- termin emitovanja: 17. 10 (II program) - reprizno
22. 12. Sevdah šansona Anele Čindrak
- dokumentarna emisija
 - trajanje: 28. 30

- termin emitovanja: 13. 30 - premijerno
- 22. 12. Bajkoviti pripovjedač
 - (dokumentarni film o Ćamilu Sijariću)
 - trajanje: 52. 17
 - termin emitovanja: 22. 30 - premijerno
- 24. 12. Isto
 - termin emitovanja: 15. 50 (II program) - reprizno
- 29. 12. Fatan, 20 godina kasnije
 - dokumentarna emisija
 - trajanje: 25. 40
 - termin emitovanja: 13. 30 - reprizno

Televizija Crne Gore emituje sadržaje koji govore o kulturi, tradiciji, običajima i životu svih manjinskih naroda. Posebno kroz obrazovno-naučni program postoje specijalni sadržaji vezani za nacionalni identitet manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

- Ukupan broj premijerno emitovanih emisija u IV kvartalu: 12
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u IV kvartalu: 184'
- 12 x 960€ = 11.520€

Lajmet-(Vijesti): (53x 10')

- Žanr: informativni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: radnim danima u 15sati i 10minuta
- Trajanje: 10'
- Ukupan broj emitovanih emisija u IV kvartalu: 53
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u II kvartalu: 530'
- Dnevna emisija emituje se svakog dana od ponedjeljka do petka, što znači pet dana nedeljno. Emisija traje oko 10 minuta i obuhvata dnevne događaje u zemlji i inostranstvu sa posebnim akcentom na područja gdje žive Albanci u Crnoj Gori.
- 53 x 635 € = 33.655 €

Mozaiku : (11 x 45')

- Žanr: dokumentarno-zabavni program, sopstvena produkcija
- Dinamika emitovanja: subotom u 14sati i 10 minuta
- Trajanje: 45'
- Ukupan broj emitovanih emisija u IV kvartalu: 11
- Ukupna minutaža emitovanih emisija u IV kvartalu: 495'
- Emisija obuhvata uglavnom sporovozne priloge koje pripremaju novinari i saradnici redakcije sa terena, uglavnom sa područja gdje žive Albanci u CG.
- Obuhvataju razne priloge iz obrazovanja, kulture, stvaralaštva, turizma, poljoprivrede, politike, ekologije i sl. Emituju se i četiri do šest pjesama u svakoj emisiji.
- 11 x 2.560€ = 28.160 €
- Ukupan broj emisija na albanskom jeziku i jezicima etnickih grupa: 312
- Ukupno minuta programa na albanskom jeziku
- i jezicima etnickih grupa: 5015 minuta

- Minut programa na albanskom jeziku i jezicima etničkih grupa košta: 57.32 €
- Za emisije na albanskom jeziku i jezicima etničkih grupa utrošeno je 287.495 €

RADIO CRNE GORE

Radio emisije o životu, kulturi, običajima, tradiciji idr. ostalih manjinskih zajednica su realizovane u sklopu redovnih emisija radija „Crne Gore“.

Lokalni javni radio-difuzni servis Radio Bar (redakcija na albanskom jeziku) emituje programske sadržaje na albanskom jeziku kroz informativno-zabavni program pet puta nedjeljno, u trajanju po 45 minuta. Lokalni javni radio-difuzni servis - Radio Ulcinj emituje program dvojezično: 70% na albanskom, a 30% na crnogorskom jeziku. Radio Ročaje, Radio Kotor, Radio Tivat, Radio Nikšić, Radio Bar emituju emisije o lokalnim temama i temama o manjinskim narodima. Takođe, krajem 2009. godine je počeo sa emitovanjem programa »Dux-radio«, osnovan "u interesu očuvanja identiteta promoviranja povijesne kulturne baštine te zaštite prava Hrvata kao manjinskog i autohtonog naroda u Crnoj Gori", a osnivač je NVO Hrvatska krovna zajednica "DUX Croatorum". Od 2009. Godine program emituje i srpski radio »Kul«, finansiran od strane Fonda za manjine. Od 08. aprila 2011. godine program emituje i »Romski radio«, finansiran iz sredstava namijenjenih za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008-2012.

RADIO CRNE GORE

Lajmet (Vijesti): (92x3 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: svakodnevno u 8.05 h
- Minutaža: 3' (prosječno)
- Ukupna minutaža. $92 \times 3 = 276$
- $92 \times 9\text{€} = 828\text{€}$

Ditari (Dnevnik): (78x30min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: radnim danima u 17.30 h
- Minutaža: 30'
- $78 \times 31\text{€} = 2.418\text{€}$

Emisiju čine informacije i izvještaji o dnevnim, domaćim i inostranim aktuelnostima, u prvom redu aktuelnosti od značaja za Albance u Crnoj Gori.

Ne fund te javes (Na kraju nedjelje): (13x30 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: nedjeljno
- Termin emitovanja: subota 17.30 h
- Ukupna minutaža $13 \times 30 = 390$
- $13 \times 340\text{€} = 4.420\text{€}$

- Ukupan broj realizovanih emisija u I kvartalu: 13
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u I kvartalu: 390 .
- Informativno-muzička emisija posvećena tradiciji, kulturi, obrazovanju, poljoprivredi, turizmu i drugim aktuelnim temama za albansko stanovništvo u Crnoj Gori.
- Od 13. jula 2011. Redakcija na albanskom jeziku priprema i Vijesti dana za Web stranicu RTCG na Internetu.

Glas Roma: (6 emisija x 30 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: petastodnevno
- Termin emitovanja: ponedjeljak u 19.30
- Minutaža: 30'
- Ukupna minutaža $6 \times 30 = 180$
- $6 \times 925\text{€} = 5.550\text{€}$

Govorno-muzička emisija o aktuelnim pitanjima života, obrazovanja i integracije romskog stanovništva u Crnoj Gori u društvene tokove. U najvećem dijelu emisije koristi se romski jezik, a govorni sadržaj ilustrovan je romskom muzikom. Dominiraju teme iz svakodnevnog života, stambeni problemi, problemi zapošljavanja, obrazovanja, kulture, komunikacije, kao i informacije o radu nevladinih organizacija koje se bave integracijom Roma u društvene tokove.

- Ukupan broj emisija na albanskom jeziku i jezicima etničkih grupa: 189
- Ukupno minuta programa na albanskom jeziku i jezicima dr. manjinskih nacionalnih zajednica. 3186 minuta
- Minut programa na albanskom jeziku i jeziku za Rome : 4.15 €
- Za emisije na albanskom jeziku utrošeno je: 13.216€
- Lajmet (Vijesti) (**92 x 3 min.**)
- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: svakodnevno u 8.05'
- Minutaža: 3' (prosječno)
- Ukupna minutaža: $92 \times 3 = 276$
- $92 \times 9\text{€} = 828 \text{€}$
- Ukupan broj realizovanih emisija u I kvartalu: 92
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u I kvartalu: 276'
- Emisija predstavlja sopstvenu produkciju i dio je plana za 2015.
- Ditari (Dnevnik) (**78 x 30 min.**)
- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: radnim danima u 17.30'
- Minutaža: 30'
- $78 \times 31\text{€} = 2.418 \text{€}$
- Ukupan broj realizovanih emisija u I kvartalu: $78 \times 30 = 2340'$
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u I kvartalu: 2340'

- Emisija predstavlja sopstvenu produkciju i dio je plana za 2015.
- Emisiju čine informacije i izvještaji o dnevnim (domaćim i inostranim) aktuelnostima, u prvom redu oni od značaja za Albance u Crnoj Gori.

Ne fund te javes (Na kraju neđelje) (13 x 30 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: neđeljno
- Termin emitovanja: subota 17.30
- Ukupna minutaža: 13 x 30 = 390'
- 13 x 340 € = 4.420 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u I kvartalu: 13
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u I kvartalu: 390'
- Informativno-muzička emisija posvećena tradiciji, kulturi, obrazovanju, poljoprivredi, turizmu i drugim aktuelnim temama za albansko stanovništvo u Crnoj Gori.
- Od 13. jula 2011. Redakcija na albanskom jeziku priprema i vijesti dana za web stranicu RTCG na internetu.
- Lajmet (Vijesti) (92 x 3 min.)
- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: svakodnevno u 8.05'
- Minutaža: 3' (prosječno)
- Ukupna minutaža: 92 x 3 = 276
- 92 x 9€ = 828 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u II kvartalu: 92
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u II kvartalu: 276' Emisija predstavlja sopstvenu produkciju i dio je plana za 2015.

Ditari (Dnevnik) (78 x 30 min.)

- Minutaža: 30'
- 78 x 31€ = 2.418 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u II kvartalu: 78 x 30 = 2340'
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u II kvartalu: 2340'
- Emisija predstavlja sopstvenu produkciju i dio je plana za 2015.
- Emisiju čine informacije i izvještaji o dnevnim (domaćim i inostranim) aktuelnostima, u prvom redu oni od značaja za Albance u Crnoj Gori.

Ne fund te javes (Na kraju neđelje) (13 x 30 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: neđeljno
- Termin emitovanja: subota 17.30
- Ukupna minutaža: 13 x 30 = 390'
- 13 x 340 € = 4.420 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u II kvartalu: 13

- Ukupna minutaža realizovanih emisija u II kvartalu: 390'
- Informativno-muzička emisija posvećena tradiciji, kulturi, obrazovanju, poljoprivredi, turizmu i drugim aktuelnim temama za albansko stanovništvo u Crnoj Gori.
- Od 13. jula 2011. Redakcija na albanskom jeziku priprema i vijesti dana za web stranicu RTCG na internetu.

Glas Roma

- Žanr: informativni program
- Ukupna minutaža: 6 x 30 = 180'
- 6 x 925 € = 5.550 €

Govorno- muzička emisija o aktuelnim pitanjima života, obrazovanja i integracije romskog stanovništva u Crnoj Gori u društvene tokove. Dominirale su teme iz svakodnevnog života, stambeni problemi, problemi zapošljavanja, komunikacije, obrazovanja, kulture, kao i informacije o radu nevladinih organizacija koje se bave integracijom Roma u društvene tokove. Ukupan broj emisija na albanskom jeziku i jezicima etničkih grupa: 189

Lajmet (Vijesti) (92 x 3 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: svakodnevno u 8.05'
- Minutaža: 3' (prosječno)
- Ukupna minutaža: 92 x 3 = 276
- 92 x 9€ = 828 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u III kvartalu: 92
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u III kvartalu: 276'
- Ditari (Dnevnik) (78 x 30 min.)
- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: svakodnevno
- Termin emitovanja: radnim danima u 17.30'
- Minutaža: 30'
- 78 x 31€ = 2.418 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u III kvartalu: 78 x 30 = 2340'
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u III kvartalu: 2340'
- Emisiju čine informacije i izvještaji o dnevnim (domaćim i inostranim) aktuelnostima, u prvom redu oni od značaja za Albance u Crnoj Gori.

Ne fund te javes (Na kraju nedjelje) (13 x 30 min.)

- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: nedjeljno
- Termin emitovanja: subota 17.30
- Ukupna minutaža: 13 x 30 = 390'
- 13 x 340 € = 4.420 €
- Ukupan broj realizovanih emisija u III kvartalu: 13

- Ukupna minutaža realizovanih emisija u III kvartalu: 390'

Informativno-muzička emisija posvećena tradiciji, kulturi, obrazovanju, poljoprivredi, turizmu i drugim aktuelnim temama za albansko stanovništvo u Crnoj Gori.

Od 13. jula 2011. Redakcija na albanskom jeziku priprema i vijesti dana za web stranicu RTCG na internetu.

- Glas Roma **(6 emisija x 30 min.)**
- Žanr: informativni program
- Dinamika emitovanja: petastodnevno
- Termin emitovanja: ponedjeljak u 19.30
- Minutaža: 30'
- Ukupna minutaža: $6 \times 30 = 180'$
- $6 \times 925 \text{ €} = 5.550 \text{ €}$
- Ukupan broj realizovanih emisija u III kvartalu: 6
- Ukupna minutaža realizovanih emisija u III kvartalu: 180'

Govorno- muzička emisija o aktuelnim pitanjima života, obrazovanja i integracije romskog stanovništva u Crnoj Gori u društvene tokove. U najvećem dijelu emisije koristi se romski jezik, a govorni sadržaj ilustrovan je romskom muzikom. U minulom kvartalu dominirale su teme iz svakodnevnog života, stambeni problemi, problemi zapošljavanja, komunikacije, obrazovanja, kulture, kao i informacije o radu nevladinih organizacija koje se bave integracijom Roma u društvene tokove.

- Ukupan broj emisija: 18 Ukupno minuta programa: 318 Jedan minut programa košta: 4,15 € Za emisije na albanskom jeziku i emisiju za Roma utrošeno: 1319 € 4.5.

4.5. Upotreba jezika i pisma

S obzirom na interesovanje Skupštine Crne Gore za primjenu Zakona o ličnoj karti, Zakona o putnim ispravama i Zakona o matičnim registrima, daje se sljedeći prikaz:

a) U periodu od 01.01.2014. godine, zaključno sa 31.12.2014. godine, za crnogorske državljane koji u službenoj upotrebi koriste crnogorski, srpski, bosanski, albanski ili hrvatski jezik, podaci u ličnoj karti su unijeti i na jednom od tih jezika, a ime i prezime unijeto je samo na jeziku podnosioca zahtjeva, i to:

- srpski jezik – 934; - bosanski jezik – 54; - albanski jezik – 480; - hrvatski jezik – 20.

b) U periodu od 01.01.2014. godine, zaključno sa 31.12.2014. godine, na zahtjev podnosioca zahtjeva, podaci o imenu i prezimenu unijeti su u pasoš na zahtjev podnosioca zahtjeva na jezicima u službenoj upotrebi, i to:

- srpski jezik – 575; - bosanski jezik – 35; - albanski jezik – 379; - hrvatski jezik – 8.

c) Članom 3 Zakona o matičnim registrima („Sl. list CG“, br. 47/08, 41/10 i 40/11) propisano je sljedeće:

Matični registri se vode, a izvodi i uvjerenja izdaju na crnogorskom jeziku. Lično ime pripadnika manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice upisuje se u matične registre na njegovom jeziku i pismu, u skladu sa zakonom. Lično ime stranca upisuje se na jeziku podnosioca zahtjeva latiničnim pismom. Lično ime u matičnim registrima može biti upisano samo na jednom jeziku i pismu. Izuzetno, prezime koje se

stiže prilikom zaključenja braka upisuje se na jeziku lica čije se prezime uzima ili pridružuje, pri čemu novo lično ime mora biti upisano na jednom pismu. Podaci o mjestu, opštini i državi koji se odnose na pripadnika manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice upisuju se i na jeziku i pismu tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, u skladu sa zakonom.

Izvodi i uvjerenja iz matičnih registara za pripadnike manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice izdaju se i na jeziku i pismu tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, u skladu sa zakonom.

Radi implementacije ove norme, izvod iz matičnog registra rođenih, izvod iz matičnog registra umrlih i uvjerenje o crnogorskom državljanstvu izdaju se na zahtjev podnosioca zahtjeva, na sljedećim obrascima:

- crnogorski jezik – latiničnim pismom; - srpski jezik – ćirilničnim pismom;
- bosanski jezik – latiničnim pismom (dvojezično); - albanski jezik – albanskim pismom (dvojezično); - hrvatski jezik - latiničnim pismom (dvojezično).

Pod terminom «dvojezično» podrazumijeva se pisanje na crnogorskom jeziku latiničnim pismom, kao službenim jezikom, i pisanje na jednom od jezika u službenoj upotrebi. Trajno rješavanje pravnog statusa raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori omogućeno je priznavanjem prava na stalno nastanjenje ili privremeni boravak, kroz donošenje Zakona o dopunama Zakona o strancima, koji je stupio na snagu 7. novembra 2009. godine. Podsjećanja radi, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa, propisan ovim zakonom, bio je dvije godine, tj. do 7. novembra 2011. godine. Nakon toga, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa ovih lica je produžavan još tri puta, tako da je donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o strancima („Službeni list CG“, broj 61/13), krajnji rok u kojem raseljena i interno raseljena lica mogu podnositi zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, produžen do 31.12.2014. godine. Takođe, rješavanje statusa ovih lica u proteklom periodu bilo je moguće i kroz prijem u crnogorsko državljanstvo, shodno postojećoj zakonskoj regulativi, što je jedan broj njih i iskoristio.

Sprovedene aktivnosti:

Vlada Crne Gore je donijela Strategiju za trajno rješavanje pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na područje Konik, sa godišnjim akcionim planovima za njenu implementaciju, koji sadrže čitav set konkretnih aktivnosti i mjera u cilju regulisanja statusa ovih lica.

Još jedan primjer posvećenosti Vlade Crne Gore, odnosno Ministarstva unutrašnjih poslova da pruži pomoć interno raseljenim licima sa Kosova u pogledu pribavljanja potrebne dokumentacije, predstavlja i iniciranje i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova, koji je potpisan u junu 2011. godine. Takođe, podsjećamo da je 6. marta 2014. godine, u Podgorici, potpisan Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR), u cilju konačnog rješavanja pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori. Memorandum sadrži jasan prikaz aktivnosti koje će se sprovesti u 2014. godini, sa ciljem

konačnog rješavanja pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori. U cilju realizacije mjera i aktivnosti iz Memoranduma, formiran je operativni tim u čijem sastavu su, pored predstavnika državnih organa i predstavnici UNHCR-a.

U periodu od 12.5.-16.05.2014. godine, i u periodu od 22.9.-26.09.2014. godine, u Crnoj Gori su radili mobilni biometrijski timovi MUP-a Kosova kojom prilikom su pružili pomoć oko obezbjeđivanja osnovnih dokumenata za IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori od 1999. godine, a na osnovu kojih oni dalje mogu da apliciraju za sticanje legalnog statusa u Crnoj Gori, i kao rezultat treba podsjetiti na konkretne statističke podatke:

ukupno je 744 lica intervjuisano od strane kosovskih službenika;

- kosovski službenici su donijeli 260 jedinstvenih matičnih izvoda (ovaj dokument istovremeno predstavlja dokaz o rođenju, prebivalištu, vjenčanju i državljanstvu),
- na osnovu kojih je 191 lice podnijelo zahtjev za izdavanje kosovske lične karte ili pasoša;
- neuručeni 5 pasoša i 69 jedinstvenih matičnih izvoda je preuzelo diplomatsko-konzularno predstavništvo Kosova u Podgorici;
- ukupno 66 lica je preuzelo ličnu kartu ili pasoš Kosova;
- mobilni tim Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore je zaprimio 22 zahtjeva za regulisanje pravnog statusa.

U cilju animiranja raseljenih i interno raseljenih lica da iskoriste zakonsku mogućnost za regulisanje statusa, tokom prethodnog perioda, kontinuirano su bile organizovane informativne kampanje, kako putem sredstava javnog informisanja, tako i terenske kampanje po crnogorskim opštinama, koje su zajedno sprovodili predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva unutrašnjih poslova, Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica i UNHCR-a. Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore u saradnji sa UNHCR, OSCE i EK uputilo je Javni poziv raseljenim i interno raseljenim licima da najkasnije do 31.12.2014. godine podnesu zahtjev za regulisanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom u Crnoj Gori. Isto tako, među raseljenim i interno raseljenim licima podijeljen je i dvojezični liflet sa detaljnim informacijama o mogućnostima za rješavanje pravnog statusa u Crnoj Gori. Kao rezultat prethodne saradnje Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava za zbrinjavanje izbjeglica, UNHCR i NVO "Pravni centar", realizovali su izlazak i rad na terenu biometrijskog mobilnog tima Ministarstva unutrašnjih poslova, u periodu od 24. – 30. aprila 2014. godine Kampa I Konik. Ukupan rezultat rada ovog tima sa interno raseljenim licima može se ocijeniti ohrabrujućim. Za pet dana aktivnosti intervjuisano je i zaprimljeno od strane službenika Direkcije za strance, migracije i readmisiju 146 zahtjeva za stalno nastanjenje i 8 zahtjeva za privremeni boravak. Svi zaprimljeni zahtjevi automatski su ušli u procedure rješavanja u skladu sa Zakonom o izmjenama Zakona o strancima. Nastavljena je saradnja sa državama porijekla radi prikupljanja potrebne dokumentacije kod diplomatsko-konzularnih predstavništava susjednih država, tako da su diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske u Podgorici i Kotoru od 27. marta 2014. godine, ponovo otvorila mogućnost da državljani Hrvatske, sa statusom raseljenog lica u Crnoj Gori, mogu da u ovim predstavništvima podnesu zahtjev za izdavanja pasoša Republike Hrvatske.

Na osnovu statističkih podataka do kojih je došao UNHCR u svom Izveštaju iz avgusta mjeseca ove godine, konstatuje se da 4.474 lica nijesu podnijela zahtjev za rješavanje svog statusa u Crnoj Gori. Od tog broja, a na osnovu terenske provjere,

prikupljene su određene informacije za 3.481 lice, koja su razvrstana u 15 različitih kategorija, gdje spadaju npr. lica koja su stekla status stranca sa privremenim boravkom što nije evidentirano u Vladinim registrima ili lica koja su odbila da prikažu svoje podatke ili lica koja su napustila Crnu Goru nakon preregistracije 2009. godine, itd. Na kraju, dolazi se do cifre od 1.494 lica, kojima je, na osnovu izvršene analize, potrebna pomoć za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa. Kada se radi o licima kojima je potrebna finansijska pomoć radi prikupljanja potrebnih dokumenata (njih 971), treba podsjetiti da je na sastanku koji je održan u Peći, 8. septembra 2014. godine, kojem su prisustvovali službenici nadležnih organa Crne Gore i Kosova, kao i predstavnici UNHCR-a, OEBS-a i NVO "Pravni centar" iz Podgorice, dogovoreno je da će se kosovske lične karte i izvodi iz matičnog registra rođenih izdavati besplatno.

Takođe, na istom sastanku, od strane predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova Kosova, saopšteno da je za određeni broj lica kojima je potrebna pomoć i koja se nalaze na spisku interno raseljenih u Crnoj Gori i spisku UNHCR-a, podnijet zahtjev nadležnim organima Kosova od strane nadležnih organa SR Njemačke, da budu vraćena po osnovu Sporazuma o readmisiji, što ukazuje na činjenicu da podatke koji se odnose na lica u stanju potrebe, ipak treba uzeti s određenom dozom rezerve. Što se tiče lica koja posjeduju sva dokumenta, izuzev pasoša (njih 678), ista mogu odmah podnijeti zahtjev za dobijanje privremenog boravka do tri godine, i u tom periodu, pribaviti pasoš i regulisati stalni boravak u Crnoj Gori, te samim tim, ne postoji niti jedna objektivna prepreka da regulišu svoj status. Takođe, u pogledu **18 lica** koja su stara ili bolesna, Ministarstvo unutrašnjih poslova će omogućiti zaprimanje zahtjeva angažovanjem mobilne biometrijske stanice.

Iz svega naprijed navedenog, proizilazi da od 1.494 lica kojima je potrebna pomoć za podnošenje zahtjeva, budući fokus našeg zajedničkog rada treba usmjeriti na 448 lica za koja je neophodno izvršiti naknadni upis u matične registre u Crnoj Gori ili mjestima porijekla, a posebno onih lica rođenih u Crnoj Gori. Međutim, i ovaj broj treba uzeti sa izvjesnom rezervom, jer treba imati u vidu činjenicu da je UNHCR, početkom ove godine, predao spisak sa 61 licem koje treba naknadno upisati u registar rođenih (izuzev lica iz Podgorice), nakon čega je utvrđeno da je 17 lica sa tog spiska već upisano, 5 lica je u postupku upisa, dok 39 lica uopšte nije ni podnijelo zahtjev za naknadni upis. U Podgorici je, u toku ove godine, podnijeto 55 zahtjeva, od čega je 45 lica upisano u registar rođenih, dok je za preostalih 10 lica postupak u toku. Ovom prilikom treba naglasiti da će licima koja, do 31. decembra 2014. godine, podnesu zahtjev za naknadni upis u crnogorski registar rođenih, istovremeno biti omogućeno i podnošenje zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Statistika u periodu od 7. novembra 2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 31. decembrom 2014. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 14.000 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 10.989 zahtjeva, dok je po 3.011 zahtjeva postupak u toku.

raseljena lica U periodu od 7. novembra 2009. godine, zaključno sa 31. decembrom 2014. godine, raseljena lica su podnijela ukupno 4.669 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4.279 zahtjeva, dok je po 390 zahtjeva postupak u toku.

interno raseljena lica U periodu od 7. novembra 2009. godine, zaključno sa 31. decembrom 2014. godine, interno raseljena lica su podnijela ukupno 7.892 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 6.277 zahtjeva, dok je po 1.615 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica U periodu od 7. novembra 2009. godine, zaključno sa 31. decembrom 2014. godine, raseljena lica su podnijela ukupno 300 zahtjev za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 199 zahtjeva, dok je po 101 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica U periodu od 7. novembra 2009. godine, zaključno sa 31. decembrom 2014. godine, interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.139 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 234 zahtjeva, dok je po 905 zahtjeva postupak u toku. Shodno naprijed navedenim pokazateljima dolazimo do jednog neodređenog broja lica (u najvećoj mjeri su to interno raseljena lica sa Kosova) koja još uvijek nijesu ušla u proceduru regulisanja svog statusa. Treba imati u vidu činjenicu da se ova lica mogu svrstati u dvije kategorije. Prva, to su ona lica koja ne žele da regulišu status u Crnoj Gori jer bi njegovim regulisanjem izgubila uživanje određenih prava u državama porijekla (pravo na penzijsko-invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i dr), te im stoga odgovara trenutno stanje. Druga kategorija su ona lica, prevashodno pripadnici romske populacije, koja još uvijek nijesu pribavila sva dokumenta potrebna za regulisanje statusa u Crnoj Gori.

Imajući u vidu da jedan broj lica iz druge kategorije iz objektivnih razloga nije u mogućnosti da pribavi sva neophodna dokumenta za regulisanje svog statusa, iz države porijekla, a uvažavajući opredijeljenost Crne Gore da u granicama svojih mogućnosti pruži olakšan pristup ovim licima u ostvarivanju statusnih prava, na koji način bi se ispoštovao zakonski rok, 31.12.2014. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova je otišlo i korak dalje, tako što je omogućilo interno raseljenim licima sa Kosova, podnošenje zahtjeva samo na osnovu raseljeničke legitimacije.

Međutim, treba ukazati na mogućnost da će jedan broj ovih lica moći da, shodno redovnoj proceduri Zakona o strancima, kao i svi ostali stranci u Crnoj Gori, reguliše privremeni boravak koji se odobrava sa trajanjem do jedne godine, ukoliko bude postojao pravni osnov za taj boravak (privremeni boravak u svrhu zapošljavanja i rada, spajanja porodice, školovanja i studiranja i dr). Ona lica koja ne budu u prilici da svoj boravak regulišu u redovnoj proceduri Zakona o strancima, na prethodno opisan način, biće smatrana strancima koji nezakonito borave u Crnoj Gori. U tom slučaju, zakonska obaveza nadležnih organa, konkretno, Ministarstva unutrašnjih poslova, bi bila da ova lica vrate u državu porijekla, shodno procedurama predviđenim sporazumima o readmisiji. Crna Gora ima zaključene sporazume o readmisiji (vraćanje i prihvatanje lica čiji je boravak nezakonit) sa Republikom Srbijom, Republikom Kosovo, Republikom Albanijom, Republikom Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova obezbjeđuje poštovanje i zaštitu ljudskih prava prava kao i zaštitu posebnih manjinskih prava i sloboda, prilikom izvršavanja svojih poslova i zadataka, u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima, poštujući Ustav, zakone i druge propise kao i kodeks policijske etike. Uprava policije takođe obezbjeđuje zaštitu posebnih manjinskih prava i sloboda.

Aktivnosti Uprave Policije kroz koje je realizovana jezička ravnopravnost:

Prevenција narkomanije, vršnjačkog nasilja i alkoholizma kod školske omladine: U II i IV kvartalu u svim Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti planirano izvedena je preventivna aktivnost s ciljem sprečavanja vršnjačkog nasilja, konzumiranja alkohola i drugih opojnih sredstava od strane učenika i maloljetnika. Izvršeno je štampanje i distribucija svim stanicama policije, preventivno edukativnih postera sa sloganom „Reci istinu! Zaštiti druga i drugaricu“. Odštampano je ukupno 1500 postera na crnogorskom i 100 postera na albanskom jeziku, a troškove štampanja snijela je misija OEBS-a u Crnoj Gori. U idejnoj izradi postera učestvovalo je više subjekata, a u prvom redu Zavod za školstvo, dizajnerski studio «Mouse» i NVO «Roditelji.me». Prevenција učešća u saobraćaju đaka prvaka: U stanicama policije realizovana je planska aktivnost » Čas bezbjednosti u saobraćaju«. Čas bezbjednosti je održan u okviru prevencije i rada policije u zajednici kroz saradnju kontakt policajaca, saobraćajne policije i uprava škola. Planirana aktivnost realizovana je u osnovnim školama koje se nalaze na kontakt rejonima, kao i u pojedinim isturenim odjeljenjima koja se nalaze na seoskom području. Prilikom održavanja »Časa bezbjednosti u saobraćaju« učenici su upoznati sa osnovnim mjerama bezbjednosti u saobraćaju, kao i sa dijelom opreme i tehničkih sredstava sa kojima raspolaže saobraćajna policija. U saradnji sa misijom OEBS-a odštampano je 10000 rasporeda časova na crnogorskom i albanskom jeziku, sa edukativnim porukama koji su od strane kontakt policajaca podijeljeni svim učenicima I razreda. Nevedena aktivnost je medijski popraćena od većine medija u Crnoj Gori.

Službenici Sektora granične policije koji vrše nadzor, kontrolu prelaženja državne granice i operativne poslove prema granici Albanije i Kosova pohađaju osnovni kurs albanskog jezika.

U cilju boljeg informisanja turista tokom prošle ljetnje turističke sezone na svim graničnim prelazima pripadnici Uprave policije, Sektora granične policije dijelili su brošure (Osnovne informacije za strance koji dolaze u Crnu Goru) , prevedene na 5 jezika(između ostalog i na albanskom jeziku), sa osnovnim informacijama za strance koji dolaze u Crnu Goru, kako bi se turisti bolje upoznali sa obavezama koje imaju prilikom prelaska državne granice Crne Gore. U cilju transparentnosti i poštovanja ljudskih prava zadržanih lica MUP-UP ,svakom zadržanom licu uručuje se tzv. "Informativni list za zadržano lice", čiji prijem potvrđuju sva zadržana lica svojeručnim potpisom. Informativni list je štampan na više jezika (crnogorski, engleski, njemački, ruski, albanski, romski) na kojem su data na uvid prava zadržanog lica. Diskriminacija je u pravnom poretku Crne Gore inkriminisana krivičnim zakonodavstvom kao i posebnim zakonom (Zakon o zabrani diskriminacije). Uprava policije je u 2014 godini registrovala tri krivična djela iz člana 370. Krivičnog zakonika, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje. U toku 2014. godine Uprava policije je evidentirala 21. slučaj- prijava diskriminacije (15 prijava zbog diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, dvije po osnovu vjerske pripadnosti a četiri po osnovu nacionalne pripadnosti) kojima je prijavljeno 28 lica (13 nepoznati izvršioci). Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore će nastaviti aktivnosti na ispunjavanju nacionalnih i međunarodnih obaveza u promociji i zaštiti ljudskih prava i primjeni standarda u pojedinačnim oblastima kroz redovno izvještavanje i informisanje

4.6. Razvojna i ekonomska politika

Jedan od ekonomskih imperativa Crne Gore je ujednačen regionalni razvoj. Ova činjenica je veoma značajna i sa aspekta zaštite i unapređenja manjinskih prava, s obzirom na činjenicu da je veliki broj manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica skoncentrisan na manje razvijenim sjevernim područjima. Strategijom manjinske politike je ekonomski razvoj sredina sa znatnim učešćem manjinske populacije prepoznat kao oblast kojoj se treba posvetiti još veća pažnja, zbog toga je ovim Izvještajem dat kratak prikaz aktivnosti i na tom polju.

4.6.1. Izrada planskih dokumenata

U proteklom periodu donijeti su sljedeći državni planski dokumenti, značajni sa aspekta cilja Izvještaja: Državna studija lokacije "Dio sektora 58 – turistički kompleks Ponta" - Ruža vjetrova – Bar; Državna studija lokacije "Aerodrom - Tivat" - Sektor 24; Državna studija lokacije "Dio Sektora 56" (Marina Bar) – Bar, Izmjene i dopune Državne studije lokacije "Arsenal" Tivat, kao i Studija valorizacije prostora u cilju proizvodnje energije iz obnovljivih solarnih izvora. U toku 2014. godine, donijeti su sljedeći državni planski dokumenti: Izmjena i dopuna Državne Studije lokacije „Sektor 5“ (za dio bivše kasarne Orijski bataljon) - Herceg Novi; Državna studija lokacije "Dio sektora 46 - Kamenovo" – Budva; Državna studija lokacije "Mihailovici"; Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Državnu studiju lokacije "Mihailovici"; Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog parka "Lovcen" i Izmjene i dopune Državne studije lokacije "Sektor 32"- Herceg Novi. U postupku izrade je više značajnih planskih dokumenata, a za namjenu ovog Izvještaja treba izdvojiti: Prostorni plan posebne namjene za obalno područje Crne Gore (ugovorena vrijednost 1.395.777 €); Prostorni plan posebne namjene za Durmitorsko područje (ugovorena vrijednost 950.000€); Detaljni prostorni plan za Jadransko-jonski autoput (ugovorena vrijednost 275.000€); Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Moraci (ugovorena vrijednost 330.000 €); Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici (ugovorena vrijednost 170.000 €); Detaljni prostorni plan za Termoelektranu Pljevlja (ugovorena vrijednost 14.000 €); dvije državne studije lokacije za područje morskog dobra (ukupna ugovorena vrijednost 31.500 €) i jedna državna studija lokacije u okviru Prostornog plana posebne namjene Nacionalnog parka Skadarsko jezero (ugovorena vrijednost 24.777 €), dok Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnje objekata, radi dva lokalna planska dokumenta: Prostorno-urbanistički plan Opštine Ulcinj (ugovorena vrijednost 795.000 €) i Lokalnu studiju lokacije „Dubovica I“ (ugovorena vrijednost 24.000 €).

4.6.2. Prioritetni infrastrukturni objekti iz oblasti upravljanja otpadom, otpadnim vodama i vodosnabdijevanja

U toku je realizacija više infratrakturnih projekata iz oblasti upravljanja otpadom, otpadnim vodama i vodosnabdijevanja. Za finansiranje projekta „Cvrsti otpad u Crnoj Gori“ obezbijedena su kreditna sredstva Evropske investicione banke (u daljem tekstu: EIB) u iznosu od 27 mil. €. Takode, za oblast upravljanja otpadom obezbijedena su bespovratna sredstva u iznosu od 4,8 mil. € (4,0 mil. € za nabavku vozila i opreme za 16 opština u Crnoj Gori – Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Cetinje, Kolašin, Nikšić, Mojkovac, Pljevlja, Plav, Plužine, Rožaje, Ulcinj, Šavnik, Žabljak, Podgorica i Kotor (realizovano tokom septembra i oktobra 2012. godine), a 0,8 mil. € za izradu Strategije upravljanja otpadom (donošenje planirano u II kvartalu 2015. godine), novog Državnog plana upravljanja otpadom (donošenje planirano u III kvartalu 2015. godine) i lokalnih planova upravljanja otpadom.

Sistem ocjernih voda na deponiji „Livade“ u Podgorici

Sredstva potrebna za izgradnju postrojenja za precišćavanje ocjernih voda u Podgorici procijenjena su na 2,377 milion €. Iz kredita EIB obezbijedeno je 1,867 miliona €, 440.000 € je obezbijedeno iz budžeta Glavnog grada, a 70.000 € je podrška u izradi tendreske

dokumentacije iz WBIF TA. U toku su aktivnosti na izradi glavnog projekta i pocetka izgradnje ovog postrojenja. Prioritetni projekti u oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama. Za realizaciju projekta iz oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama u Crnoj Gori, sa Evropskom investicionom bankom (EIB) zaključen je Finansijski ugovor o dugorocnom kreditu, u ukupnom iznosu od 57 miliona €. Iz pretpristupnih fondova Evropske unije za ralizaciju ovih projekata obezbijedena su bespovratna sredstva u iznosu od 19,8 miliona €. Pored toga, u finansiranju ovih infrastrukturnih projekata ucestvuju i sredstva obezbijedena iz pretpristupnih fondova Evropske unije.

Projekat upravljanja otpadnim vodama u opštini Pljevlja

Projekat upravljanja otpadnim vodama u opštini Pljevlja obuhvata tri segmenta: izgradnju glavnog kolektora, izgradnju postrojenja za precišćavanje otpadnih voda (PPOV) na obali rijeke Cehotine na lokaciji „Židovici“ i uređenje korita rijeke Cehotine, cime se sprecava plavljenje rijeke i obezbjeđuju uslovi za postavljanje trase glavnog kolektora. Prema podacima o ugovorenim radovima i iz izradene tehnicke dokumentacije, ukupna vrijednost Projekta iznosi 14,80 miliona Na bazi uradene projektne dokumentacije zakljuceni su: Ugovor za projektovanje i izvođenje radova na PPOV, Ugovor za izgradnju glavnog kolektora i Ugovor za nadzor nad izvođenjem radova.

Projekat vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama u opštini Berane

Projekat upravljanja otpadnim vodama u opštini Berane obuhvata izgradnju PPOV kapaciteta 20.000 ES na lokaciji Donji Talum, 20,7 km kanalizacione mreže i 1,4 km atmosferske kanalizacije. Projekat unapređenja vodosnabdijevanja obuhvata: izgradnju rezervoara zapremine 2400 m³, rekonstrukciju pumpne stanice, sistem automatskog hlorisanja i nabavku opreme za detekciju gubitaka vode. Ukupna vrijednost projekta iznosi 13,20 miliona € - cca 6,55 miliona € za izgradnju PPOV sa pristupnim putem, 5,72 miliona € za izgradnju kanalizacione mreže i cca 0,93 miliona € za unapređenje vodosnabdijevanja. Ovim iznosom je obuhvacena i izrada dokumentacije, troškovi nadzora i PDV. Pretpostavljeni izvori finansiranja: IPA 2012-2013 u iznosu od 7,45 miliona €, budžet 1,3 miliona €, cca 3,90 miliona € kredit EIB i 430.000 € iz IPF TA, WBIF i PPF, kao i 90.000 € iz kapitalnog budžeta. U cilju obezbjeđivanja dodatnih sredstava iz IPA fonda u toku je priprema aplikacije za velike projekte, koja se sprovodi po posebnoj proceduri. Nakon odobrenja aplikacije od strane EK bice poznat iznos odobrenih IPA sredstava.

Projekat upravljanja otpadnim vodama u opštini Bijelo Polje

Saglasno Idejnom projektu, pitanje upravljanja otpadnim vodama u opštini Bijelo Polje treba da se riješi izgradnjom PPOV i odgovarajuće kanalizacione mreže, koji ce se realizovati fazno. U I fazi predviđena je izgradnja PPOV kapaciteta 20.000 ES i izgradnja 13,04 km nove mreže (cca 9 km u centru grada i 4,06 km u industrijskoj zoni) i rekonstrukcija oko 680 m postojeće. Prema revidovanom Idejnom projektu, ukupna vrijednost prve faze ovog projekta iznosi 18,28 miliona € i to cca 6 miliona € za izgradnju PPOV i 12,28 miliona € za izgradnju kanalizacione mreže. Projekat ce se finansirati iz kredita EIB, sredstava obezbijedenih iz IPA 2011 programa u iznosu od 3,6 miliona € (izgradnja kanalizacione mreže), IPF MW programa u iznosu od 1,7 miliona € (za izgradnju PPOV) i budžeta jedinice lokalne samouprave u iznosu od 2,03 miliona €. Ugovoren je projektant i izvodac radova za dio trase koji se finansira iz IPA 2011 programa. Na osnovu Idejnog projekta u toku je priprema tenderske dokumentacije za izbor projektanta i izvodaca radova (Žuta knjiga FIDIC) za PPOV. U fazi je ugovaranje revidenta glavnih projekata i nadzora nad izvođenjem radova na kanalizacionoj mreži i postrojenju za precišćavanje otpadnih voda.

Izgradnja PPOV i segmenta vodovodne i kanalizacione infrastrukture u opštini Ulcinj

Projekat obuhvata unapređenje vodovodnog i kanalizacionog sistema i izgradnju PPOV. Lokacija PPOV predviđena je na području Ulcinjskog polja. Zbog potrebe da se hitno zaštiti kanal Port Milena od otpadnih voda iz naselja Kodra, Totoši, Bijela Gora, Donja Bratica, aktivnosti vezane za izgradnju kanalizacione mreže za ova četiri naselja, realizuju se kao poseban projekat, koji obuhvata izgradnju 14,45 km kanalizacione mreže. Vrijednost ovog projekta procijenjena je na 6,4 miliona €, a planirano je da se sredstva obezbijede iz kredita EIB - 5,0 miliona €, grantu IPF MW - 300.000 € i

lokalnog/državnog budžeta 1,05 miliona €. Dio sredstava za izradu projektne dokumentacije obezbijeden je u kapitalnom budžetu. Urađen je Glavni projekat i u fazi je završne revizije. Za realizaciju preostalog dijela Projekta unapređenja vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Ulcinju - faza I, potrebna su sredstva u iznosu od oko 25 miliona € i planirano je da se obezbijede iz kredita KfW banke. U toku je tenderski postupak za izbor projektanta.

Izgradnja PPOV i segmenta vodovodne i kanalizacione infrastrukture u opštini Rožaje

Studijom izvodljivosti predviđena je izgradnja PPOV, kapaciteta 13.600 ES i kanalizacione mreže i unapređenje stanja u oblasti vodosnabdijevanja. Ukupna vrijednost dijela projekta koji se odnosi na otpane vode iznosi 5,13 miliona € i to: izgradnja PPOV 2,81 miliona € i izgradnja kanalizacione mreže 2,32 miliona €. Ovim iznosima obuhvacena je izrada dokumentacije, nadzor nad izgradnjom i troškovi PDV. U okviru WBIF-a obezbijedena je podrška izradi studije izvodljivosti u iznosu od 200.000 €, a iz kapitalnog budžeta finansira se izrada Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (20.000 €) i Idejnog projekta (128.700 €). U toku je revizija Idejnoj projekta izgradnje PPOV i tenderski postupak za izbor obradivaca glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže. U dijelu projekta koji se odnosi na vodosnabdijevanje, izgrađen je novi rezervoar zapremine 2000m³ i dovodni cjevovod od vodoizvorišta do rezervoara u dužini od 7,4 km. Ukupna vrijednost ovog dijela projekta iznosi 2,0 miliona € (1,21 milion € kredit EIB, 0,44 miliona € TIKA i 0,35 miliona € iz državnog/lokalnog budžeta).

Izgradnja PPOV i kanalizacione infrastrukture u opštini Plav

Projekat predviđa izgradnju centralnog PPOV na lokaciji „Pjeskovi“, ukupnog kapaciteta 18.000 ES (I faza 2x6.000 ES, II faza 6.000 ES) i izgradnja kanalizacione mreže u ukupnoj dužini oko 14 km. Shodno projektnoj dokumentaciji, vrijednost izgradnje PPOV i kanalizacione mreže iznosi cca 9,15 miliona € (5,44 miliona € za izgradnju PPOV i 3,71 milion € za izgradnju kanalizacione mreže). Ovim iznosom obuhvacena su sredstva za izradu projektne dokumentacije, nadzora i PDV). Za realizaciju ovog projekta obezbijeden je investicioni grant kroz IPF MW u iznosu od 0,7 miliona €. Projekat je bio uvršten u IPA OPRR 2012-13 kojim je bio planiran grant u iznosu od 3,06 miliona €. Zbog nedovoljne pripremljenosti za realizaciju, projekat je brisan iz OPRR, tako da će biti kandidovan za naredni ciklus obezbijedenja grant sredstava iz IPA programa. Završen je i revidovan Idejni projekata čija izrada je finansirana iz grant aranžmana IPA PPF 2010 u iznosu od 0,33 miliona €. Preostali dio sredstava obezbijedice se iz kredita EIB. Ugovorena je i izrada Glavnog projekta za kanalizacionu mrežu.

4.6.3. Regionalni razvoj

Koordiniranje politike ravnomjernog regionalnog razvoja je u nadležnosti Direktorata za razvoj Ministarstva ekonomije, a ima za cilj smanjenje socio-ekonomskih razlika između regiona i jedinica lokalne samouprave. Obzirom na ulogu koordinacije, aktivnosti koje sprovodi Direktorat nijesu direktno vezane za predmet ovog Izvještaja,

ali svakako da podsticanje sveukupnog razvoja ima pozitivne efekte i na građane pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica koji u značajnom broju žive u manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave.

4.6.4. Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godinu

Cilj ovog Programa je finansijska podrška za preduzetnike, mikro, mala i srednja preduzeća koji su dio klastera, radi prevazilaženja „uskih grla“ u poslovanju kroz nabavku proizvodne opreme, a zasnovana je na principu refundacije (povraćaja dijela troškova). Odobrena pomoć od strane Ministarstva ekonomije je do 70% nabavne vrijednosti opreme.

Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016, proširen je 2014. godine i preimenovan u Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori, što znači da aplikanti mogu biti klasteri sa cijele teritorije Crne Gore. Poret toga, u 2014. godini povećan je i maksimalan iznos odobrene pomoći po aplikantu sa 7.000 EUR na 10.000 EUR (bez PDV-a). U toku 2014. godine objavljena su 4 Javna poziva za učešće u Programu. Odobrena je pomoć jednom aplikantu koji je zadovoljio uslove Programa, što ukazuje na lošu apsorpcionu moć privrednih subjekata.

4.6.5. Program podsticanja razvoja konkurentnosti preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća u Sjevernom regionu Crne Gore i manje razvijenim opštinama

Odnosi se na obezbjeđivanje povoljnijih uslova finansiranja kroz subvencionisanje kamatne stope na direktne kredite Investiciono-razvojnog fonda iz sredstava obezbijeđenih budžetom Crne Gore. Subvencioniranja kamatne stope od 1%, vrši se na direktne kredite Fonda preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima, sa prioritetom za preduzeća koja su dio klastera. Sredstva se dodjeljuju u cilju podsticanja razvoja manje razvijenih opština.

4.6.6. Državna pomoć-Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016.

Ministarstvo ekonomije je 2014. godine započelo realizaciju Programa povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016. Cilj Programa je finansijska podrška preduzetnicima, malim i srednjim privrednim društvima, naročito iz manje razvijenih opština i Sjevernog regiona, da u što većoj mjeri povećaju svoju konkurentnost, prvenstveno kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda za proizvode i podršku za dobijanje akreditacije za ocjenjivanje usaglašenosti. Predmet refundacije su opravdani troškovi uvođenja, implementacije Programom definisanih standarda, kao i

resertifikacija. Maksimalan iznos državne pomoći u okviru ovog Programa je 5.000 EUR. U toku 2014. godine raspisana su 2 Javna poziva za učeće u Programu. Broj odobrenih aplikacija je 10.

4.6.7. IPA projekat - Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori kroz razvoj klastera

U cilju implementacije Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera, 2012-2016, Ministarstvo ekonomije je od 2014. godine korisnik projekta Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori kroz razvoj klastera, koji se finansira iz IPA fondova, a implementira preko UNIDO-a. Cilj projekta je jačanje konkurentnosti privrednih subjekata kroz unapređenje saradnje u okviru klastera, samim tim i jačanje njihove pozicije na tržištu. Projektom se tehnički podržavaju 4 klastera (izrada akcionih planova sa akcenotom na marketinške aktivnosti i brendiranje proizvoda) U okviru ovog projekta održan je okrugli sto na kojem su prezentovane dvije studije – Studija za finansiranje inicijativa klastera u Crnoj Gori i Studija o pravnom okviru klastera u Crnoj Gori, čija je izrada takođe sastavni dio projekta. Pored toga, organizovano je učešće jednog klastera na Jadranskom sajmu u Budvi, dok je za dva klastera realizovana studijska posjeta Sloveniji. Započeto je i sa obukama za predstavnike JLS.

4.6.8. Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju

Vlada crne Gore je na sjednici od 25. septembra 2014. godine je utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju, koji je upućen Skupštini Crne Gore na dalju proceduru. Osnovni razlog za izmjenu Zakona je promjena teritorijalne organizacije Crne Gore koja je nastala donošenjem Zakona o izmjeni i dopuni zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore („Službeni list Crne Gore”, br. 27/13 i 12/14) kojima su područja Petnjice i Gusinja dobila status opštine. Takođe, Predloga ovog zakona; preciznije se definiše obaveza organa, organizacija i privrednih društava, da u planovima i programima koje pripremaju i sprovode u cilju podsticaja regionalnog razvoja, moraju pored korisnika podsticaja jasno definisati kriterijume i postupak dodjeljivanja tih podsticaja; definišu se vrste podsticaja za sprovođenje mjera iz člana 18 Zakona o regionalnom razvoju, u skladu sa Zakonom o kontroli državne pomoći; omogućava se da manje razvijene jedinice lokalne samouprave, pored već definisanih podsticaja mogu koristiti i dodatne fiskalne olakšice; definišu se preciznije odredbe na osnovu kojih se obezbjeđuje puno korišćenje svih mogućnosti koje pruža elektronska baza za pouzdano i relevantno praćenje realizacije projekata i vrši se usklađivanje kaznenih odredbi sa odredbama iz člana 15 stav 2 Zakona o prekršajima („Službeni list CG” br.1/2011 i 39/2011).

5. UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE

Vlada Crne Gore, na sjednici od 05. aprila 2012. godine, usvojila je Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016 i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za 2012. godinu. Strateški cilj koji se postavlja ovim dokumentom definisan je kao poboljšanje i unaprijeđenje položaja Roma i Egipćana u crnogorskom društvu, što treba da dovede do smanjenja razlika koje sada postoje između njihovog položaja i položaja ostalog stanovništva. Strategijom su definisane najznačajnije oblasti njene primjene, a to su: rješavanje pravnog statusa, obrazovanje, zapošljavanje i prava iz radnog odnosa, zdravlje i zdravstvena zaštita, socijalna i dječija zaštita, nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kulturni i jezički identitet, informisanje, stanovanje i učešće u javnom i političkom životu. Ministarstvo je nastavilo aktivnosti na uobličavanju i sprovođenju svojih strateških dokumenata iz ove oblasti u cilju što veće integrisanosti Roma i Egipćana u savremeno crnogorsko društvo i u 2014. godini. Dekada uključenja Roma 2005-2015 u junu 2013. godine Crna Gora je preuzela predsjedavanje "Dekadom uključenja Roma 2005 – 2015" od Republike Hrvatske. Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je 25. sastanak Upravnog odbora Dekade, koji se održan **26-27. septembra 2013. godine**. Na ovom sastanku razmatrane su teme koje je Crna Gora kandidovala kao prioritetne te koje će biti obrađivane u toku jednogodišnjeg predsjedavanja, a odnosile su se na: pravni status, antidiskriminaciju, nasilje u porodici nasilje nad ženama, ekonomsko osnaživanje, kulturni i jezički identitet i uključivanje mladih. Druga međunarodna konferencija na temu „Diskriminacija Roma i izazovi anticiganizma i višestruke diskriminacije“ održana je **30-31. januara 2014. godine**. U toku ove konferencije sagledani su normativni i institucionalni okviri za prevenciju i zaštitu od diskriminacije, kao i sprovođenje u praksi. Promovisana je tolerancija i nediskriminacija Roma, uključujući borbu protiv ksenofobije i rasizma u Evropi, te promovisane pozitivne slike o Romima, a govorilo se o Istraživanju stradanja Roma u Drugom svjetskom ratu i važnosti učenja na istorijskim iskustvima kako bi se spriječilo njihovo ponavljanje i stvorili djelotvorni mehanizmi zaštite Roma od rasne diskriminacije.

Treća međunarodna konferencija u okviru Dekade uključivanja Roma 2005 – 2015 na temu „Ekonomsko osnaživanje Roma“, održana je **17-18. juna 2014. godine**. Ciljevi ove rasprave su bili: porast učešća pripadnika romske populacije u mjerama aktivne politike zapošljavanja, uz ravnopravno uključivanje žena; povećanje mogućnosti za kvalitetnijim zaposlenjem; porast stope zaposlenosti i održavanje takvog trenda; unapređivanje saradnje između socijalnih partnera i civilnog društva; smanjenje diskriminacije na tržištu rada. **19-20. juna, 2014. godine** Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je međunarodnu konferenciju Nadzornog komiteta „Dekade uključivanja Roma 2005 -2015“ na kojoj je Crna Gora predala Bosni i Hercegovini presedavanje „Dekadom inkluzije Roma 2005 – 2015“, u narednom jednogodišnjem periodu. Budući da se crnogorsko predsjedavanje odvijalo u važnom trenutku za Dekadu, u pogledu planiranja njegovog praćenja i odnosa s drugim

međunarodnim inicijativama, predsjedništvo je iniciralo raspravu o budućnosti Dekade, uključujući moguće vremensko produženje, te proširenje u pogledu obima i područja. Crna Gora je podržala nastavak Dekade Roma imajući u vidu da, uprkos pozitivnim rezultatima u svim oblastima, i dalje je neophodno nastaviti rad u pravcu pune integracija romske populacije. Izveštaj o implementaciji Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. u 2014. godini Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. za 2013. godinu. Vlada Crne Gore je 05. aprila 2012. godine donijela Strategiju za poboljšanje položaja RE populacije u Crnoj Gori 2008-2012. Shodno tome, Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 3. aprila 2014. godine, usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016 za 2014. godinu. Ovim dokumentom su definisane konkretne mjere i aktivnosti, nosioci, sredstva i indikatori za mjerenje uspješnosti u svih deset oblasti društvenog života, koje su definisane Strategijom. Program stipendiranja romskih srednjoškolaca i studenata u saradnji sa Romskim Obrazovnim Fondom (REF) i Zavodom za školstvom, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava nastavilo je sa aktivnostima stipendiranja svih romskih srednjoškolaca i studenata i u 2014. godini. Shodno tome, obezbijedjena su sredstva za stipendiranje svih romskih srednjoškolaca i studenata u iznosu od 75.000€. Za studijsku 2014/2015 na fakultetima u Crnoj Gori upisano je 20. studenata RE populacije.

Obilježavanje 8. aprila, Svjetskog dana Roma i Svjetskog dana romskog jezika

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je i 2014. godine obilježilo 8. April svjetski dan Roma. S tim u vezi, u saradnji sa Ministarstvom kulture, organizovana je svečanost povodom obilježavanja 8. aprila, svjetskog dana Roma u hotelu „Podgorica“. Ovom prilikom uručena je plaketa autoru najboljeg priloga objavljenog u medijima u 2013. godini, shodno konkursu Ministarstva kulture na temu, „Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori“. Po prvi put u Crnoj Gori, 05. novembra, 2014. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava obilježio Svjetski dan romskog jezika – 5. novembar. Obezbeđivanje besplatnih udžbenika i školskog pribora za romske učenike I, II i III razreda osnovne škole. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je obezbjedilo sredstva u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, izvršilo nabavku i distribuciju udžbenika i školskog pribora za sve romske učenike I, II i III razreda osnovnih škola (u iznosu od 47, 476,40€). Za školsku 2014/15. godini obezbijeđeno je 993 besplatnih kompleta udžbenika za navedene razrede. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uručilo lokalnim koordinatorima za Rome, u opštinama u kojima su usvojeni Akcioni planovi za Rome, ukupno 279. paketića sa školskim priborom za romske i egipćanske učenike I, II i III razreda osnovnih škola u opštinama: Rožaje, Berane, Bijelo Polje, Nikšić i Cetinje. Izrada i štampanje romskog rječnika. U cilju očuvanja i unapređivanja kulturnog i jezičkog identiteta RE populacije, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava predstavilo je prvi romski bukvar u Crnoj Gori, pripremljen je nacrt prvog romsko-crnogorsko-romskog rječnika. Trenutno se sprovodi i pilot projekat koji se odnosi na neformalno učenje romskog jezika za romske mališane i sva zainteresovana lica koja izraze želju za učenjem romskog jezika. Radionice su organizovane u četiri crnogorska grada i to: Podgorici, Nikšiću, Beranama i Herceg Novom. Organizacija ljetnjeg kampa romskog jezika. U cilju prevazilaženja jezičkih barijera između pripadnika RE populacije, u velikom broju slučajeva zbog nepoznavanje svog maternjeg jezika, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je i u toku 2014 nastavilo sa aktivnostima na ostvarivanju

prava što većeg broja učesnika/ca da uče romski jezik i kulturu u okviru ljetnjeg kampa. S tim u vezi, obezbijedeno je ljetovanje za 21. najbolja učenika RE populacije sa teritorije Podgorice, Nikšića, Bijelog Polja i Berana, tokom kog je bilo obezbijedeno i pohađanje kursa romskog jezika. Prevod i štampanje pravnih propisa na romski jezik kontinuirana aktivnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava u pogledu publikovanje propisa i druge literature koja se tiče manjinskih naroda na manjinskim jezicima, nastavljena je i tokom 2014. godine.

Saradnja sa lokalnim samoupravama na polju izrade i sprovođenja lokalnih Akcionih planova za Rome i Egipćane

U sredinama gdje Romi i Egipćani čine značajan dio stanovništva, i tokom 2014. uspostavljena je saradnja sa organima lokalne uprave u cilju izrade i sprovođenja lokalnih Akcionih planova za Rome i Egipćane. Lokalni Akcioni planovi do sada su usvojeni za sljedeće opštine: Nikšić, Herceg Novi, Tivat, Kotor, Ulcinj, Bijelo Polje i Berane. Organizacija ljetnjih i zimskih boravaka u dječijim odmaralištima. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je, i tokom 2014., u odmaralištima na Ivanovim koritima i Bečićima, besplatno sedmodnevno ljetovanje/zimovanje za učenike/ce osnovnih škola, pripadnike romske i egipćanske populacije, nastavljajući sa aktivnostima na planu motivacije romskih i egipćanskih učenika/ca za redovnim pohađanjem nastave i nastavkom školovanja sa područja Podgorice, Nikšića, Herceg Novog, Berana i Bijelog Polja. Ljetovanjem je obuhvaćeno 25. najboljih romskih i egipćanskih učenika/ca VII, VIII i IX razreda osnovnih škola iz Berana, Bijelog Polja, Nikšića i Podgorice, a zimovanjem 21. učenik/ca sa teritorije Nikšića, Podgorice i Herceg Novog. Organizacija tematskih okruglih stolova sa NVO sektorom. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, i tokom 2014. kontinuirano održavalo sastanke, okrugle stolove i tribine sa NVO sektorom o temama koje se odnose na unapredjenje prava romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori. Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa CRI (Centrom za romsku inicijativu), **8. marta, 2014. godine** organizovalo je u Nikšiću seminar na temu: "Akcija protiv prisilnih brakova u romskoj i egipćanskoj zajednici u Crnoj Gori";

- **02.12. 2014. godine** Centar za romske inicijative, u saradnji sa ženskom RAE mrežom „Prva“, a uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, povodom Međunarodnog dana ukidanja ropstva 02.12., organizovao je Okrugli sto na kojem su prezentirani dobijeni rezultati analizom publikacije „Ugovoreni brak jači od zakona“;

- **17.12. 2014. godine** Ženska RAE mreža „Prva“, u saradnji sa Centrom za Romske inicijative i podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, organizovala je sastanak u vezi realizacije kampanje „Moja i naša borba se nastavlja“ sa ciljem da se, putem javnog zagovaranja, poveća svijesti o značaju uključivanja Romkinja i Egipćanki u institucijama od značaja za odlučivanje u opštinama Nikšića, Podgorica i Ulcinj.

- **23.12.2014. godine** Ženska RAE mreža „Prva“, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, organizovala je Okrugli sto o značaju uključivanja romkinja i egipćanki u tijelima odlučivanja (u Odborima, Savjetima, itd.).

Aktivno partnerstvo u regionalnoj inicijativi za standardizaciju romskog jezika. Inicijativa za standardizaciju romskog jezika pokrenuta je u Sarajevu 2014. godine u kojoj je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava uzelo aktivno učešće. S tim u vezi, predstavnici Ministarstva sudjelovali su na okruglim stolovima koji su tim povodom

organizovani u Sarajevu i Skoplju. Memorandum o saradnji potpisani u toku 2014. godine

- **21. novembra, 2014. godine** Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Romski Obrazovni Fond (REF) i Zavod za školstvo potpisali su Memorandum o zajedničkoj saradnji u oblasti stipendiranja srednjoškolaca i studenata RE populacije. cilj sporazuma je da se unaprijedi upis, stopa ostanka u srednjoj školi i uspjeh za oko 80 učenika/ca Roma i Egipćana upisanih u redovne i stručno-tehničke škole na 8. lokacija u Crnoj Gori putem boljeg pristupa i pozitivnih intervencija. Takođe će se insistirati na smanjenju stope odustajanja od školovanja među romskim i egipćanskim učenicima/ama srednjih škola koji/e su suočeni/e sa rizikom od odustajanja. Kako bi se postigao ovaj cilj, potpisnici ovog Memoranduma će naročito voditi računa da se obezbjede mjere, za jačanje postojeće šeme stipendiranja i obezbjeđivanje mentorske podrške korisnicima /ama programa. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Centar za romske inicijative potpisali Memorandum o zajedničkoj saradnji. Saradnja će se odvijati u sledećim oblastima: nasilje u porodici, maloljetni i privremeni brakovi i politička participacija žena romkinja i egipćanki, itd. Integracija mladih Roma/kinja u crnogorsko društvo.

U ciju uspješnije integracije mladih Roma u crnogorsko društvo, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo gledanje filma „Montevideo, vidimo se“ u bioskopu Cineplexx za 100. osnovaca, pripadnika/ca RE populacije, iz osnovnih škola „Božidar Vuković Podgoričanin“, „Marko Miljanov“ i „21.maj“ iz Podgorice. Za učenike prvih razreda dvije osnovne škole iz Nikšića: „Olga Golović“ i Mileva Lajević – Lalatović“, organizovan je odlazak u bioskop na projekciju animiranog filma „Ledeni doba 4“. Projekcija ovog animiranog filma organizovana je u Sceni 213 u Nikšiću. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava nastavilo je akciju integrisanja djece romske populacije u crnogorsko društvo te tim povodom, za 120. učenika prvog razreda Srednje građevinsko-geodetske škole „Marko Radević“ i Srednje stručne škole „Spasoje Raspopović“, organizovan je odlazak u Crnogorsko narodno pozorište (CNP), gdje je izvedena predstava „Gorski vijenac“. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava takođe je, u CNP-u, organizovalo je gledanje pozorišne predstave: „Hamlet“ za 70. učenika srednjih škola iz Podgorice Zdravstvena zaštita za žene RE populacije Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Domom zdravlja Danilovgrad, organizovalo je besplatno mamografsko snimanje za sve zainteresovane pripadnice RE populacije sa teritorije Opštine Nikšić. Snimanjem je obuhvaćeno ukupno 30. žena. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je takođe besplatno snimanje pluća i ultrazvuk grudi za 20. romkinja iz Nikšića. **Izveštajem o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2014.godinu su prikazane aktivnosti Vlade Crne Gore na daljem unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.** Od obnove svoje nezavisnosti, u maju 2006. godine, ostvareni su veliki pomaci na uobličavanju pravne regulative i donošenju strateških dokumenata, kao i na njihovoj implementaciji. Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama i drugim zakonskim aktima, kao i prihvaćenim međunarodnim dokumentima, stvoren je normativni okvir koji omogućava dalje unapređenje dobrih međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredijeljenosti Vlade Crne Gore da pitanjima zaštite i

unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi s punom pažnjom i posvećenošću. Jačanjem postojećih institucija, kao i novim institucijama daje se novi zamah u ostvarivanju ovih posebnih prava. U pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzete mjere rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija. Težnja je da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunarodnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa.

6. ZAKLJUČAK

Izveštajem o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2014. godinu su prikazane aktivnosti Vlade Crne Gore na daljem unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama i drugim zakonskim aktima, kao i prihvaćenim međunarodnim dokumentima, stvoren je normativni okvir koji omogućava dalje unapređenje dobrih međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredijeljenosti Vlade Crne Gore da pitanjima zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi s punom pažnjom i posvećenošću. Jačanjem postojećih institucija, kao i novim institucijama daje se novi zamah u ostvarivanju ovih posebnih prava.

U pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzete mjere rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija.

Težnja je da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa.

Iz svega navedenog može se kroz multidisciplinarni pristup raditi na efikasnijoj implementaciji člana 79, tačka 10 Ustava Crne Gore, kojim se pripadnicima manjinskog naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jamči pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave i u tom pravcu, neophodno je raditi na jačanju saradnje sa Upravom za Kadrove, Univerzitetom Crne Gore, nacionalnim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i drugim javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan je od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva. Naime, Ustav Crne Gore u članu 79 tačka 10, Zakon o manjinskim pravima i slobodama (čl. 22a, 25 i 26), kao i Strategija manjinske politike, manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama jamče pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Poseban set garantovanih manjinskih prava proizilazi iz potrebe i zahtjeva Evropske Unije na putu Crne Gore ka sticanju punopravnog članstva.

S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Upravom za kadrove, izradilo je Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave. Istraživanjem tokom o.g. biće obuhvaćeni preostali organi državne vlasti, javnih službi i lokalnih

samouprava te će se na taj način dobiti potpuniji podaci o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava će, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, realizovati aktivnosti u cilju upisa studenata iz Crne Gore na Univerzitetima u Republici Albaniji, u skladu sa odredbama Sporazuma o saradnji između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije u oblasti obrazovanja. Takođe, preduzet će se određene aktivnosti koje će biti usmjerene na upis studenata iz Crne Gore na Univerzitetima Republike Kosovo.

Suštinski, sistemski zakoni u oblasti obrazovanja usmjeren su na integraciju manjina, uz očuvanje njihovog identiteta. Akcenat je na nastavnom planu i programu koji uključuje teme iz domena maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji promoviše međusobnu toleranciju i suživot. Pored sadržaja uključenih u redovne predmetne programe, na raspolaganju je mogućnost da kroz 20% otvorenog sadržaja prepoznaju specifičnosti u smislu nacionalne kulture, istorije, umjetnosti koja bi trebalo bolje da se iskoristi, a takodje bi trebalo raditi na sprovođenju zakonskih odredbi koje zahtijevaju da nastavnici koji predaju na jeziku manjinskog naroda ili druge manjinske zajednice treba aktivno da poznaju taj jezik.

Neophodno je preduzeti konkretne mjere za ostvarivanje i unapređenje prava na informisanje pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica na svom jeziku, ali i povećati broj emisija koje će biti titlovane sa jezika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na službeni jezik i obratno.

Djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan je od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva. Naime, Ustav Crne Gore u članu 79 tačka 10, Zakon o manjinskim pravima i slobodama (čl. 22a, 25 i 26), kao i Strategija manjinske politike, manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama jemče pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Poseban set garantovanih manjinskih prava proizilazi iz potrebe i zahtjeva Evropske Unije na putu Crne Gore ka sticanju punopravnog članstva.

S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Upravom za kadrove, izradilo je Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave. Istraživanjem tokom o.g. biće obuhvaćeni preostali organi državne vlasti, javnih službi i lokalnih samouprava te će se na taj način dobiti potpuniji podaci o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

SADRŽAJ

REZIME.....	1
2. PRAVNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI	10
3. INSTITUCINALNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA	13
3.1. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	13
3.2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednice.....	14
3.3. Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.....	21
3.3.1. Srpski nacionalni savjet.....	22
3.3.2. Romski savjet.....	23
3.3.3. Hrvatski savjet u Crnoj Gori.....	25
3.3.4. Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore	27
3.3.5. Bošnjački savjet u Crnoj Gori	28
3.3.6. Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori	30
3.4. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.....	34
3.5. Centar za očuvanje i razvoj kulture manjine.....	47
3.6. Direktorat za zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda	51
3.7. Odjeljene za poslova rodne ravnopravnosti	51
4. OBLAST ZAŠTITE PRAVA.....	53
4.1. Zabrana i zaštita od diskriminacije.....	53
4.2. Obrazovanje	54
4.3. Kultura	57
4.4. Informisanje.....	60
Televizija Crne Gore.....	60
RADIO CRNE GORE.....	70
4.5. Upotreba jezika i pisma	74
4.6. Razvojna i ekonomska politika	80
4.6.1. Izrada planskih dokumenata.....	80
4.6.2. Prioritetni infrastrukturni objekti iz oblasti upravljanja otpadom, otpadnim vodama i vodosnabdijevanja.....	81
4.6.3. Regionalni razvoj.....	83
4.6.4. Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godinu.....	84

4.6.5. Program podsticanja razvoja konkurentnosti preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća u Sjevernom regionu Crne Gore i manje razvijenim opštinama	84
4.6.6. Državna pomoć-Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016.	84
4.6.7. IPA projekat - Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori kroz razvoj klastera.....	85
4.6.8. Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju.....	85
5. UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE	86